

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Допустити до захисту
Завідувач кафедри обліку та аудиту
_____ Кратт О.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І АУДИТ»**

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості підприємства»

Виконавець: Штонденко Олена Олександрівна
(П.І.Б. – повністю) (підпис)

Керівник: к.е.н., доцент, Щепіна Тетяна Георгіївна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

КИЇВ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Кафедра обліку та аудиту

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку та аудиту

(О.А. Крафт)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

Штонденко Олена Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості підприємства»

затверджена наказом по НАУ від «13» жовтня 2020 р. № 1987/ст

2. Термін виконання роботи з 05.10.2020 р. до 27.12.2020 р.

3. Вихідні дані роботи: нормативно-правова база, дані Державного комітету статистики, фінансово-господарська звітність ТОВ «Форінтек-Україна», первинні документи, статут.

4. Зміст пояснювальної записки: 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ; 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА; 3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ; 4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми, графіки ЛИСТ 1. Класифікація зобов'язань та кредиторської заборгованості; ЛИСТ 2. Систематизація нормативно-правового забезпечення обліку поточних зобов'язань; ЛИСТ 3. Заходи та алгоритм управління кредиторською заборгованістю; ЛИСТ 4. Первинні документи на підставі яких проводиться оформлення операцій за поточними зобов'язаннями; ЛИСТ 5. Зміст та структура журналу № 3 й відомостей до нього; ЛИСТ 6. Характеристика рахунків 6 класу; ЛИСТ 7. Зміст господарських операцій за рахунком 63; ЛИСТ 8. Коефіцієнтний аналіз ТОВ «Форінтек-Україна»; ЛИСТ 9. Фінансові результати діяльності підприємства та показники рентабельності; ЛИСТ 10. Структурний аналіз кредиторської заборгованості; ЛИСТ 11. Завдання та основні етапи аудиту кредиторської заборгованості.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Написання та оформлення матеріалів першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.10.2020р.- 18.10.2020 р.	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	19.10.2020 р.- 08.11.2020 р.	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	09.11.2020 р.- 22.11.2020 р.	
4	Написання та оформлення матеріалів четвертого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	23.11.2020 р.- 06.12.2020 р.	
5	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. 5. Підготовка виступу.	07.12.2020 р.- 13.12.2020 р.	
6	1. Переплетення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ЕК.	14.12.2020 р.- 22.12.2020 р.	

7. Консультація з окремих розділів:

Розділ	Консультант (посада, ПІБ)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
РОЗДІЛ 1	<u>к.е.н., доцент Щепіна Тетяна Георгіївна</u>		
РОЗДІЛ 2	<u>к.е.н., доцент Щепіна Тетяна Георгіївна</u>		
РОЗДІЛ 3	<u>к.е.н., доцент Щепіна Тетяна Георгіївна</u>		
РОЗДІЛ 4	<u>к.е.н., доцент Щепіна Тетяна Георгіївна</u>		

8. Дата видачі завдання «05» жовтня 2020 р.

Керівник Щепіна Тетяна Георгіївна
(П.І.Б.) (підпис)

Завдання прийняв до виконання Штонденко Олена Олександрівна
(П.І.Б.) (підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості підприємства»: 121 с., 14 рис., 37 табл., 50 літературних джерела.

Мета роботи: дослідження теоретичних та практичних питань, а також сучасної методології обліку, аналізу і аудиту поточної кредиторської заборгованості на підприємствах.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження є організація й методика обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості на конкретному підприємстві ТОВ «Форінтек-Україна».

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, елементи системного підходу, спостереження, колективна генерація ідей і прийняття рішень, систематизація і формалізація інформації, математичне моделювання, використання абсолютних і відносних показників, індексів і коефіцієнтів, статистичної інформації, одиничних та інтегрованих показників; методи контролю і аудиту: спостереження, перерахунок, підтвердження, тестування, документування.

Інформаційними джерелами, що були використані під час виконання роботи є нормативно-правові акти України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, інструктивний матеріал; періодичні видання, навчальні підручники і посібники з бухгалтерського обліку, аудиту і економічного аналізу; статутні, облікові та звітні дані базового підприємства тощо.

Практичне значення: використання у подальших дослідженнях питань обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості, а також у практичній діяльності підприємств.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПОТОЧНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ОБОРОТНІСТЬ, ПОСТАЧАЛЬНИКИ ТА ПІДРЯДНИКИ, АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	12
1.1 Сутність, поняття та класифікація поточної кредиторської заборгованості	12
1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу поточної кредиторської заборгованості.....	17
1.3 Строки позовної давності до поточної кредиторської заборгованості та механізм управління нею.....	23
1.4 Організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства.....	32
Висновки до розділу 1	38
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	40
2.1 Організація обліку поточної кредиторської заборгованості на ТОВ «Форінтек-Україна».....	40
2.2 Документування господарських операцій з обліку поточної кредиторської заборгованості	46
2.3 Аналітичний і синтетичний облік поточної кредиторської заборгованості	52
2.4 Відображення інформації про поточну кредиторську заборгованість у звітності підприємства та автоматизація обліку	58
Висновки до розділу 2	70
3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	72

3.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Форінтек-Україна» та аналіз його фінансового стану.....	72
3.2 Методика проведення аналізу кредиторської заборгованості.....	83
3.3 Аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Форінтек-Україна».....	91
Висновки до розділу 3	94
4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	95
4.1 Мета, завдання, джерела інформації проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості	95
4.2 Порядок проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві.....	99
4.3 Вдосконалення проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості	106
Висновки до розділу 4	110
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	112
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	117
ДОДАТКИ.....	122

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження пояснюється тим, що обсяг кредиторської заборгованості, її структура, оборотність є тими факторами, за допомогою яких можна здійснювати безпосередній вплив на ефективність управління підприємством у ринкових умовах господарювання. Саме правильно організоване управління, у тому числі і кредиторською заборгованістю, відіграє важливу роль при прийнятті ефективних управлінських рішень.

Господарювання будь-якого підприємства в ринкових умовах вимагає чіткого розуміння системи та методики обліку, аналізу та аудиту кредиторської заборгованості та вміння визначати такі фактори, за допомогою яких здійснюється безпосередній вплив на ефективність управління, адже саме за допомогою врахування зобов'язань можна визначити як фінансову стійкість, так і прибутковість підприємства.

Окремо варто зазначити те, що саме кредиторська заборгованість визначає взаємодію між постачальниками та підрядниками, характеризує взаємовідносини підприємств та швидко реагує на зміни у економічному кліматі. Існує чимало підприємств, які отримують досить великі прибутки і при цьому неякісно використовують свій капітал, беручи товар у кредит та під реалізацію.

В ринкових умовах господарювання операції, які пов'язані з кредиторськими зобов'язаннями, можуть бути використані для визначення достовірних даних щодо співпраці з кредиторами, своєчасного відображення даних в облікових регістрах, правильності ведення обліку у відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку та затвердженої облікової політики конкретного підприємства.

Крім того, вивчення питань, пов'язаних з обліком, аналізом та аудитом кредиторської заборгованості дають уяву про те, чи доцільно проводяться

розрахунки і чи достовірно відображається стан зобов'язань суб'єкта господарювання в цілому у звітності. Саме ці питання дають змогу оцінити платоспроможність та кредитоспроможність фірми, рівень її інвестиційної привабливості та рентабельності.

Аналіз структури кредиторської заборгованості дає також змогу оцінити якість управління активами і можливість подальшого залучення довгострокових коштів, що є важливим в реаліях сьогодення.

Нестабільність економічної ситуації, асиметричність інформації на ринках в Україні призвели до істотного збільшення ризиків при продажу товарів, проведенні робіт, наданні послуг з відстрочкою платежу. Частково утворення великих обсягів кредиторської заборгованості на балансі виробників було викликано низькою платоспроможністю покупців. У зв'язку з цим посилилася необхідність постійного контролю за боргами.

Проблеми управління кредиторською заборгованістю на мікрорівні господарювання продовжують залишатися актуальними і сьогодні в силу ряду причин. Розумне управління кредиторською заборгованістю, складання раціонального платіжного календаря є запорукою стабільної роботи підприємства, так як часто причиною банкрутства покупців і постачальників стає нестача грошових коштів на оплату поточної заборгованості. На сьогодні найважливішими проблемами, вирішення яких має сприяти поліпшенню фінансового стану господарюючих суб'єктів, є наступні:

- правильна організація обліку кредиторської заборгованості в зв'язку з реформуванням бухгалтерського обліку, наближенням його до міжнародних стандартів, реформуванням податкової системи України;

- розробка методики обліку та аналізу, що дозволяє виявити фактори, що впливають на зростання боргових зобов'язань в найбільшій мірою, і визначити заходи, спрямовані на ліквідацію невиправданої заборгованості;

- формування ефективної політики фірми в частині роботи з кредиторами.

Актуальність управлінського обліку цих зобов'язань в умовах ризику і невизначеності підтверджується тією обставиною, що ринкова вартість

підприємств визначається в значній мірі складом і рівнем кредиторської заборгованості. У сучасних умовах правила диктують покупці і замовники, яким вигідно спочатку отримати товар або прийняти роботу, а тільки потім розплатитися. Для того щоб утримати свої позиції на ринку, багато підприємств йдуть бажанням клієнтів і все частіше використовують комерційне кредитування, надають відстрочки платежів. На основі вище викладених проблем, пов'язаних з урахуванням кредиторської заборгованостей, які пов'язані з нестабільною економічною ситуацією, незбалансованістю дебіторської і кредиторської заборгованостей, можна визначити перелік раціональних способів удосконалення даного виду розрахунків.

Теоретично-методологічну основу написання кваліфікаційної роботи складають законодавчі та нормативні акти, що стосуються питань обліку, аналізу та аудиту кредиторської заборгованості. Подібні питання були висвітлені в роботах таких вчених, як: В.Ф. Андрієнко, К. Багрій, Ф.Ф. Бутинець, З.В. Задорожний, М.І. Карлін, Я.Д. Крупка, А.М. Колот, Г.Т. Куліков, І.Ф. Ломанов, І.М. Мягих, В.М. Новіков, В.П. Антонюк, В.Я. Брич, В.М. Данюк, О.А. Дороніна, Ю.С. Цал-Цалко, Н.В. Дудіна, М.Д. Ведерніков, В.Ф. Волик, Т.А. Костишина, В.Д. Лагутін, Н.В. Новицька, Н.Д. Лук'янченко, , В.М. Пастушенко, О.М. Уманський, Л.В. Шаульська, О.М. Бондаренко, та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних питань, а також сучасної методології обліку, аналізу і аудиту поточної кредиторської заборгованості на підприємствах.

У відповідності до поставленої мети, сформульовано такі завдання даної кваліфікаційної роботи:

- проаналізувати сутність, поняття та класифікацію поточної кредиторської заборгованості;
- дослідити нормативну базу та спеціальну літературу у відповідності до теми роботи;
- визначити строки позовної давності до поточної кредиторської заборгованості та механізм управління нею;

- навести організаційно-економічну характеристику підприємства;
- вивчити систему організації обліку поточної кредиторської заборгованості на обраному підприємстві;
- проаналізувати процес документування господарських операцій з обліку поточної кредиторської заборгованості;
- дослідити синтетичний та аналітичний облік таких операцій;
- провести аналіз відображення інформації про поточну кредиторську заборгованість у звітності та проаналізувати можливості автоматизації обліку;
- надати характеристику фінансово-господарської діяльності ТОВ «Форінтек-Україна»;
- вивчити методику проведення аналізу кредиторської заборгованості;
- провести аналіз кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві;
- дослідити мету, завдання та джерела інформації для проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості;
- вивчити порядок проведення аудиту;
- проаналізувати можливості вдосконалення проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є процес обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження є організація й методика обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості на конкретному підприємстві ТОВ «Форінтек-Україна».

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у тому, що набуло подальшого розвитку дослідження питань, які стосуються обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості з урахуванням особливостей конкретного суб'єкта господарювання.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, наукові звіти

НДІ, інструктивний матеріал; періодичні видання, навчальні підручники і посібники з бухгалтерського обліку, аудиту і економічного аналізу; статутні, облікові та звітні дані базового підприємства, його статут та наказ про облікову політику об'єкта дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані при прийнятті ефективних управлінських рішень на досліджуваному підприємстві, а також у подальших дослідженнях питань, що стосуються поточної кредиторської заборгованості.

У кваліфікаційній роботі були використані такі методи дослідження: для деталізації об'єкта дослідження, його поглибленого вивчення - системний аналіз; для узагальнення різних аспектів обліку і аналізу поточної кредиторської заборгованості - синтез; дослідження документів та реєстрів обліку за формою і змістом; аналітичні розрахунки; для зіставлення даних у динаміці - порівняння; для визначення залежності показників одне від одного – зведення та групування; при аналізі фінансового стану досліджуваного підприємства – середніх та відносних величин. Також були використані такі методи, як класифікація, систематизація і формалізація інформації, елементи системного підходу, використання абсолютних і відносних величин, спосіб коефіцієнтів та інші статистичні прийоми. Крім того в роботі використані методи контролю і аудиту: простеження, перерахунок, підтвердження, тестування, документування.

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, переліку джерел посилання та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 121 сторінці друкованого тексту, у тому числі 37 таблиця, 13 рисунків та 9 додатків. Список використаних літературних джерел налічує 50 найменування і подано на 5 сторінках.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Сутність, поняття та класифікація поточної кредиторської заборгованості

Для проведення своєї господарської діяльності суб'єкти господарювання, як правило працюють на підставі взаємної довіри один до одного, що протягом зазначеного в договорі терміну сплати своїх зобов'язань – вони будуть переплачені (погашені). В перекладі з латинської слово «він вірить (довіра)» є «кредит». Саме від цього перекладу в бухгалтерському обліку почали застосовувати поняття «кредиторська заборгованість».

Дуже часто замість поняття «кредиторська заборгованість» в практичній діяльності застосовують поняття – «зобов'язання». На підставі проведеного дослідження було з'ясовано, що в економічній термінології відсутні єдині поняття (значення) даних термінів (Додаток А) [40].

Таким чином, в результаті узагальнення наведених понять, вважаємо що кредиторська заборгованість – це один з видів зобов'язань підприємства, яке може виникнути під час господарської діяльності суб'єкта господарювання з поверненням грошових коштів до визначеного в договірних відносинах часу.

Слід зазначити, що наявність кредиторської заборгованості значно впливає на фінансовий стан будь-якого підприємства. Не вчасне виконання своїх зобов'язань (перерахування грошових коштів контрагентам) призводить до значних фінансових втрат, а саме:

- пеня за не вчасне погашення зобов'язання;
- штрафні санкції за договірними умовами;
- судові витрати;
- вплив курсових різниць тощо.

Тому, прийняті ефективні управлінські рішення, щодо обліку, аналізу та

контролю формування та погашення кредиторської заборгованості є запорукою запобіганню ухилення від цих витрат і підвищення фінансового стану підприємства.

Як зазначають статистичні дані України, на жаль, в більшості підприємств доля кредиторської заборгованості переважає над його високоліквідними активами. Тому, для проведення погашення своїх зобов'язань перед підприємством постає потреба в проведенні класифікації кредиторської заборгованості.

В зв'язку з тим, що поняття «кредиторська заборгованість» та «зобов'язання» є спорідненими, то як вважає Власова І.О. класифікація може бути наступною (рис. 1.1):

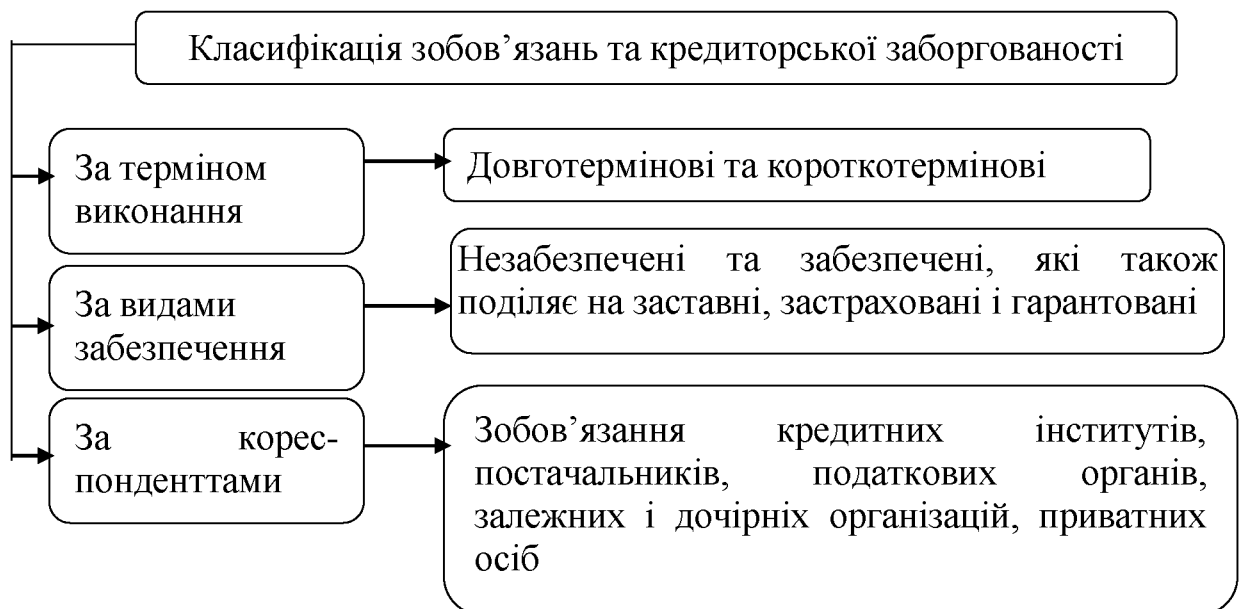

Рисунок 1.1 – Класифікація зобов'язань та кредиторської заборгованості
Джерело: [8]

Без надання будь-яких ознак Сурніна К.С. розподіляє зобов'язання на [49]: альтернативні та факультативні, прості та складні, односторонні та двосторонні, боргові та солідарні.

Більш деталізовану класифікацію зобов'язань (рис. 1.2) з використанням ознак надає Остапченко Н.В.

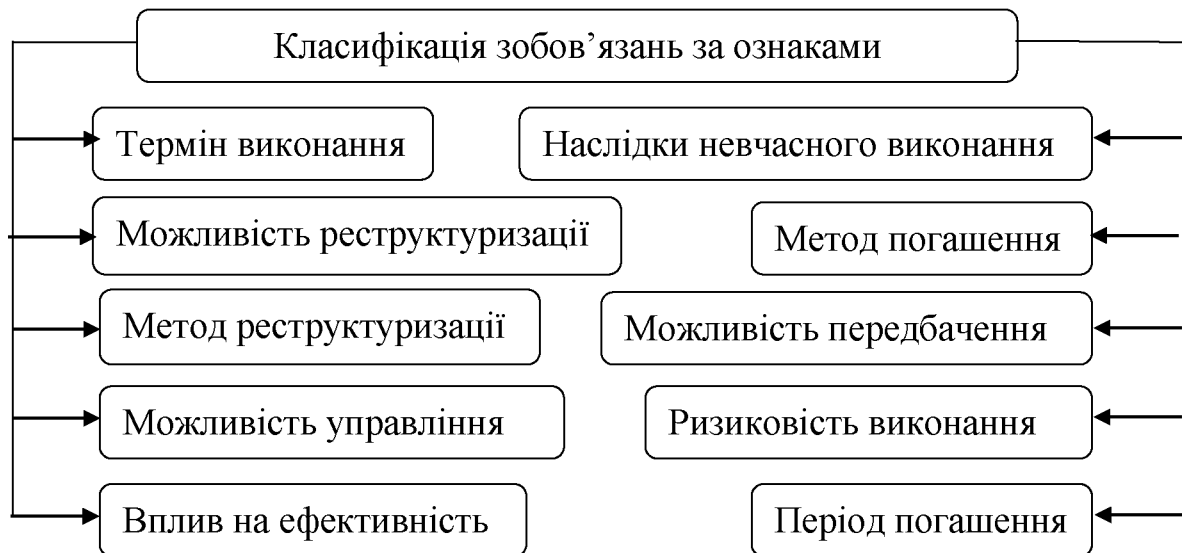

Рисунок 1.2 – Класифікація зобов'язань за ознаками

Джерело: [8]

Для відображення кредиторської заборгованості в обліку П(С)БО 11 «Зобов'язання» наводить наступну класифікацію (рис. 1.3).

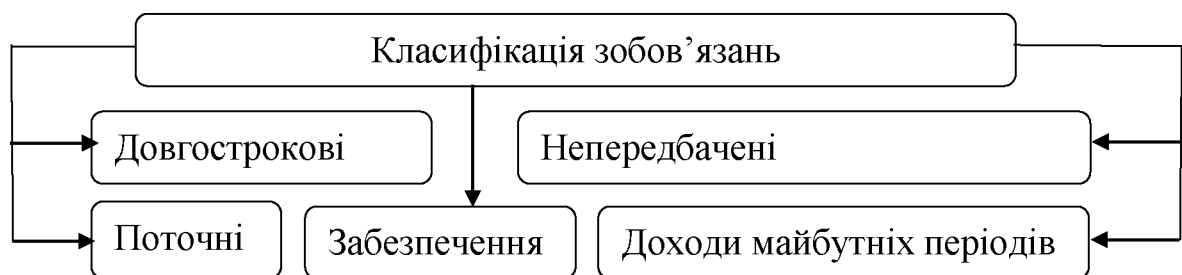

Рисунок 1.3 – Класифікація зобов'язань за ПСБО 11 «Зобов'язання»

Джерело: [8]

Як зазначає В. Онищенко, кредиторську заборгованість також слід розглядати за її формою існування. На його думку вона може бути [23]:

- комерційна – заборгованість, яка виникає на підставі договірних взаємовідносин при постачанні товарів, робіт, послуг, надходженні попередньої оплати за них, коли одна сторона ще не розрахувалася перед іншою. При безготівкових розрахунках між суб'єктами господарювання завжди в однієї зі

сторін процесу буде з'являтися борг, так як момент оплати та постачання розходяться в часі. Або отримали оплату, але ще не поставили товар, або поставили товар, але ще не отримали оплату. Єдине виключення – це готівкові розрахунки, особливо у роздрібній торгівлі з використанням касових апаратів (РРО), тут уже кредиторка просто не може виникнути, так як момент постачання та оплати товару/послуги співпадають;

- на відносинах позики/кредиту – одна сторона може про кредитувати іншу;

- на основі забезпечення боргу цінними паперами – це за своєю суттю різновиди двох попередніх варіантів, коли розрахунок, може відбутися векселем;

- на основі трудових відносин – щомісяця підприємство нараховує заробітну плату своїм працівникам і до її виплати існують зобов'язання перед ними;

- на основі відносин з державою – за податками та зборами, що виникають в процесі діяльності підприємства.

Слід зазначити, що велике значення на відображення в обліку кредиторської заборгованості має правильне встановлення оцінки зобов'язань. В залежності від виду господарської операції підприємства для встановлення оцінки своїх зобов'язань потрібно брати до уваги П(С)БО 11 «Зобов'язання» та інші нормативно-законодавчі акти [29] – [36]:

- під час проведення орендних операцій – П(С)БО 14 «Оренда»;

- якщо має місце відстрочення податку на прибуток – П(С)БО 17 «Податок на прибуток»;

- розрахунки з контрагентами в іноземній валюті – П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»;

- якщо мають місце операції з пов'язаними сторонами – П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність», П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін».

Під час проведеного дослідження нами було встановлено, що в

міжнародній практичній діяльності зобов'язання оцінюють за наступними видами (рис. 1.4) [4]. Як видно з даного рисунку види оцінок розподіляються на чотири види. В залежності від періоду настання (погашення) чи виду діяльності підприємства зобов'язання можуть мати різні види оцінок.

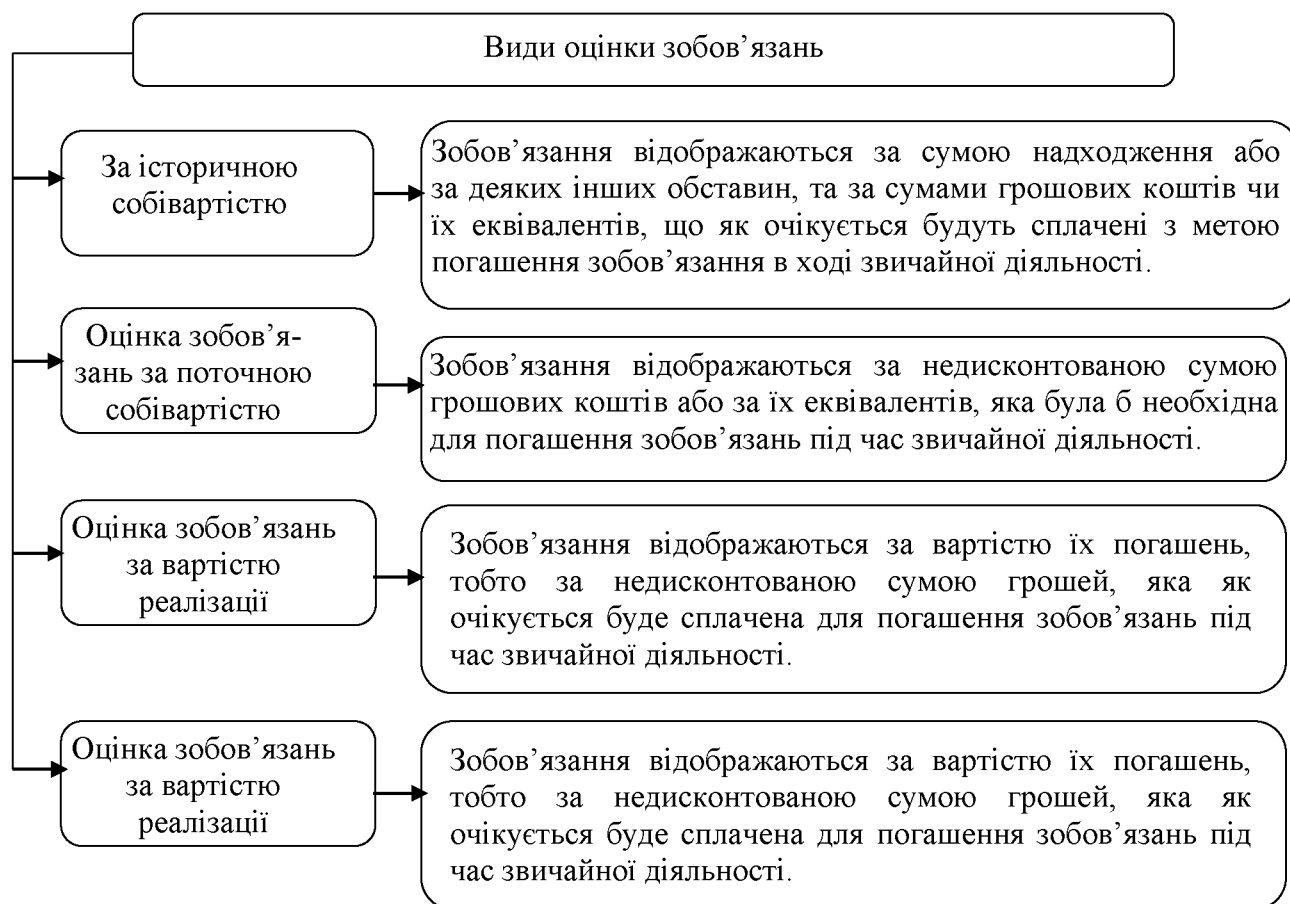

Рисунок 1.4 – Види оцінки зобов'язань у міжнародній практичній діяльності

Джерело: [4]

Вся кредиторська заборгованість підприємства (його зобов'язання) відображаються в балансі підприємства на певну дату. Баланс підприємства є звітним документом на підставі якого кожне підприємства та його контрагенти можуть визначити реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Тому, встановлення реальної оцінки своїх зобов'язань впливає на правильний розрахунок його фінансового стану.

1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу поточної кредиторської заборгованості підприємства

Ведення бухгалтерського обліку розрахунків з поточної кредиторської заборгованістю повинно вестись в межах нормативно-законодавчої бази України. Під час проведеного дослідження нами було проведено систематизацію чинного законодавства і встановлені основні нормативні документи, якими потрібно регламентуватися під час ведення обліку даних зобов'язань (рис. 1.5).

Також був проведений аналіз ведення обліку поточної кредиторської заборгованості за національними та міжнародними стандартами (табл. 1.1)

Проведення даного аналізу надало можливість виявити спільні і відмінні ознаки в розрізі національних і міжнародних стандартів під час обліку кредиторської заборгованості та зробити висновок, що існує чимала низка відмінностей між цими стандартами.

Для проведення обліку поточних зобов'язань в плані рахунків бухгалтерського обліку застосовують клас 6 «Поточні зобов'язання». Даний клас має 10 рахунків, які розкривають наявність у підприємства різних видів поточних зобов'язань перед основними своїми контрагентами, бюджетними та банківськими установами та працівниками. В залежності від виду своєї діяльності в розрізі основних рахунків, які наведені в плані рахунків, кожне підприємство має право розробити робочий план рахунків з проведенням деталізації своїх зобов'язань. Обов'язково, зазначений план рахунків повинен бути затверджений по підприємству Наказом про облікову політику.

Слід зазначити, що більш деталізований облік розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю надає можливість провести найточніший аналіз стану цієї заборгованості та визначити реальний фінансовий стан підприємства. Нами було з'ясовано, що найбільш актуальні питання щодо проведення аналізу поточної кредиторської заборгованості можуть бути наступні:

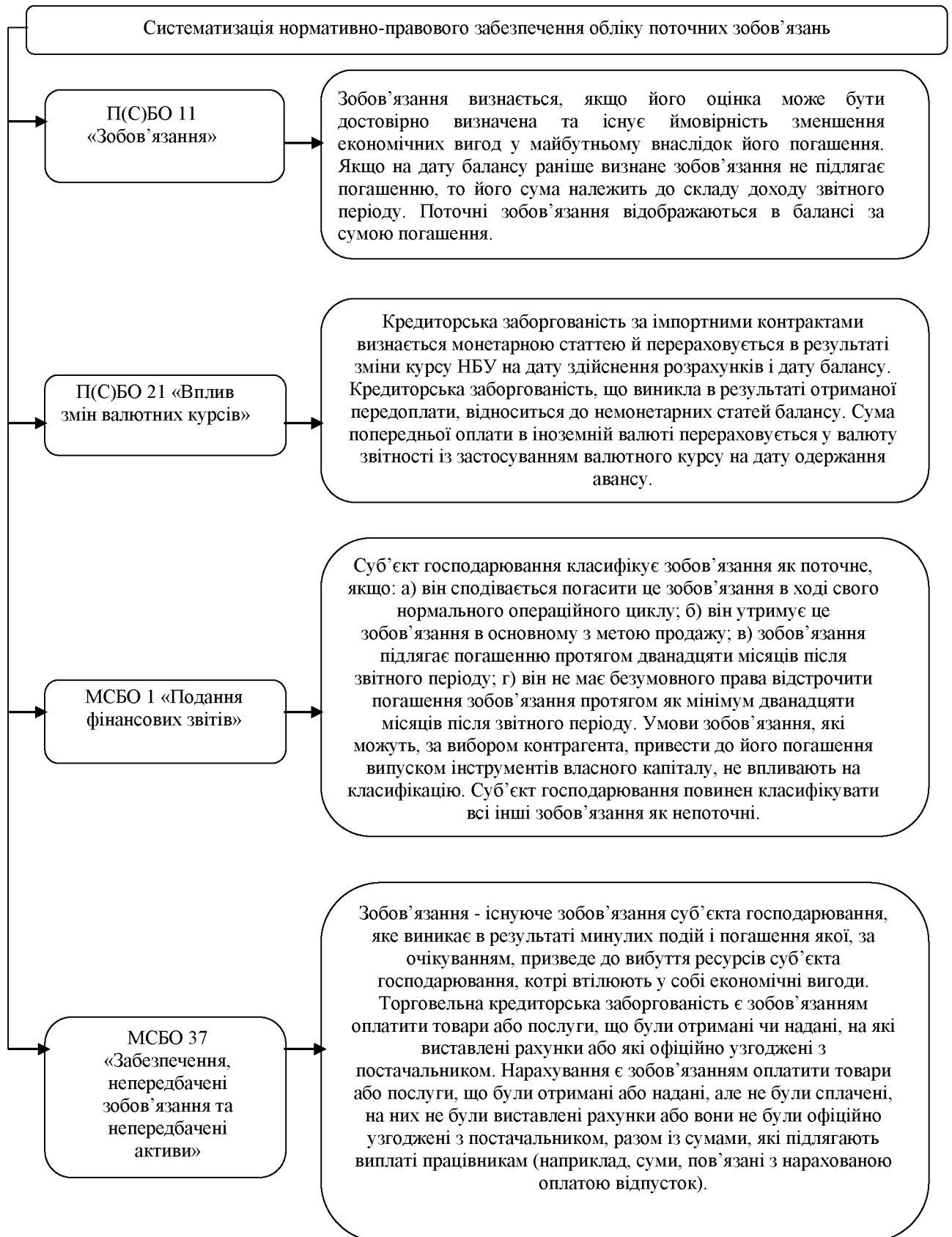

Рисунок 1.5 – Систематизація нормативно-правового забезпечення обліку поточних зобов'язань

Джерело: [4]

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика обліку кредиторської заборгованості за національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

Національні стандарти бухгалтерського обліку	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
Стандарти, які регламентують облік кредиторської заборгованості	
П(С)БО 11 «Зобов'язання», НП(С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової	МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 10 «Події після дати балансу», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені
Поняття кредиторської заборгованості	
У НП(С)БО 1 розкриває зобов'язання як категорію, а саме зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди	Згідно з МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи», кредиторська заборгованість: а) торговельна кредиторська заборгованість є зобов'язанням оплатити товари або послуги, що були отримані чи надані, на які виставлені рахунки або які офіційно узгоджені з постачальником; б) нарахування є зобов'язанням оплатити товари або послуги, що були отримані або надані, але не були сплачені, на них не були виставлені рахунки або вони не були офіційно узгоджені з постачальником, включаючи суми, які підлягають виплаті працівникам (наприклад, суми, пов'язані з нарахованою оплатою відпусток)
Визнання	
Для визнання зобов'язання повинні бути дотримані дві умови: – якщо його оцінка може бути достовірно визначена; – існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення	Забезпечення слід визнавати, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання
Оцінка	
Розраховується за розміром договірних взаємовідносин та розкривається в балансі за: – сумою погашення (поточні зобов'язання); – теперішньою вартістю (довгострокові зобов'язання, на які нараховується відсоток).	За міжнародними стандартами первісною оцінкою фінансових та інших зобов'язань і їх відображення у фінансовому обліку та фінансовій звітності є їх справедлива вартість за додаванням витрат за операцією. Амортизована собівартість зобов'язання – це сума, за якою зобов'язання оцінили при первісному визнанні, мінус виплати основної суми боргу, плюс або мінус накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення, мінус будь-яке часткове списання. Сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду
Розкриття інформації у звітності	
Поточна кредиторська заборгованість має місце в пасиві балансу за сумою погашення	Зобов'язання відображаються в пасиві балансу як сальдо по рядку «Рахунки до сплати» в розділі «Кредиторська заборгованість». При цьому різниця від ображення в балансі полягає лише у відмінності структури статей вітчизняної та міжнародної звітності

Джерело: розроблено автором на основі [5], [6], [19], [29], [30]

- аналіз періоду виникнення, розміру, виду, зміни у часі зобов'язань підприємства;
- аналіз зобов'язань за строками настання позовної давності;
- детальний аналіз ситуацій, які призвели до настання та не вчасного погашення зобов'язань підприємства;
- аналіз періодичності настання та закриття зобов'язання підприємства;
- аналіз впливу поточних зобов'язань на фінансову стійкість та фінансовий стан підприємства.

Як зазначають відомі українські економісти-науковці в залежності від виду застосування методів економічного аналізу його результат може надати показники, які зможуть розкрити підприємство з позиції ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та незалежності. На підставі проведення аналізу праць Мягких І.М., Гарасима П.Н., Лободи Н.А., Івахненко В.М., Мниха Є.В., Савицької Г.В. та інших сучасних вчених нами було з'ясовано, що аналіз поточної кредиторської заборгованості можна провести за методами наведеними в таблиці 1.2.

Зазначені методи дозволяють виявити причинні наслідки настання даних зобов'язань та надають можливість обрати оптимальний ефективний механізм управління поточною кредиторською заборгованістю в майбутній діяльності підприємства.

Слід зазначити, що ще однією функцією контролю за поточною кредиторською заборгованістю є проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту. Нами було проведено детальний аналіз спеціальної літератури з питань аудиту (табл. 1.3). На підставі проведеного аналізу нами було з'ясовано, що даний вид контролю дозволяє виявити помилки бухгалтера під час відображення її в обліку, перевіряти правильність встановлення оцінки зобов'язань підприємства, контролювати періоди настання строків позовної давності та коректного списання зобов'язань підприємства.

Правильне та чітке виконання зауважень аудиторів в аудиторському звіті щодо ведення на підприємстві обліку поточної кредиторської заборгованості

Таблиця 1.2 – Методи економічного аналізу, які застосовують для проведення аналізу поточної кредиторської заборгованості

Методи економічного	Характеристика методу
Нормативний метод	В основі якого покладено систему фінансових норм та техніко-економічних нормативів, що характеризують абсолютну величину заборгованості, а також джерела їх фінансового забезпечення. Крім того, автор зазначає, що норми та нормативи можуть бути класифіковані за категоріями контрагентів, видів грошових розрахунків, строків погашення
Розрахунково-аналітичний метод	Даний метод полягає у тому, що на основі фінансово-економічних показників заборгованості за попередні періоди, які беруться за базові, та індексів їх зміни у плановому періоді відповідно до зміни моделі грошових розрахунків визначається планова величина заборгованості підприємства. Розрахунково-аналітичний метод також повинен, на думку Мягких І.М., доповнювати метод оптимізації фінансових рішень і бути інструментарієм економіко-математичного моделювання розрахункових операцій підприємства
Методика аналізу зобов'язань, завданням якої є виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству	Сутність запропонованої методики полягає у вивченні структури зобов'язань, їх оборотності, визначенні ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства, які розраховують на основі даних звітності, а також у здійсненні розрахунку граничної суми зобов'язань під впливом таких чинників як доходи, витрати діяльності, оборотні активи підприємства
Горизонтальний (трендовий)	В процесі аналізу визначають абсолютні та відносні зміни величин різних статей звітності за попередній або звітний період:
Вертикальний аналіз	Даний метод полягає в розрахунку частки окремих складових фінансових показників та вплив кожної складової на результат в цілому, тобто вивчення структури окремих показників на початок і кінець періоду; основними його видами є: структурний аналіз активів; структурний аналіз капіталу; структурний аналіз грошових потоків; результати такого аналізу використовуються для проведення ефективної інвестиційної діяльності й раціонального використання грошових коштів підприємства
Факторний аналіз	За допомогою даного методу виявляються причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників, і розраховується вплив факторів на зміну фінансового показник
Порівняльний аналіз	Даний метод базується на співставленні значень окремих груп аналогічних показників; основними його видами є порівняльний аналіз фінансових показників даного підприємства з: середньогалузевими показниками; з аналогічними показниками підприємств-конкурентів; порівняльний аналіз звітних та планових (нормативних) показників; за результатами такого аналізу визначаються тактичні і стратегічні шляхи господарювання в жорстких умовах конкуренції
Коефіцієнтний аналіз	Даний метод застосовується для розрахунку рівня і динаміки відносних показників фінансового стану: коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості; коефіцієнтів оцінки платоспроможності (ліквідності); коефіцієнтів оцінки оборотності активів та капіталу; коефіцієнтів оцінки рентабельності.

Джерело: розроблено автором на основі [3], [9], [10], [14], [20], [39], [40]

Таблиця 1.3 – Спеціальна література для проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості

№ з/п	Найменування спеціальної літератури	Короткий зміст
1	Іванова Н.А. Аудит: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н.А. Іванова, О.В. Ролінський. - Умань : Сочінський, 2018.	Є збірником навчальних та нормативних матеріалів щодо практичного здійснення аудиту на підприємствах України з метою визнання достовірності бухгалтерських даних. В тому числі, для проведення аудиту поточних зобов'язань підприємства.
2	Кулаковська, Л. П. Організація і методика аудиту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. - Київ : Каравела, 2019.	Розкриваються теоретичні основи аудиту за умов становлення ринкових відносин в економіці України, методологія фінансового та внутрішньогосподарського контролю.
3	Олійник О.О. Аудит навч.-метод. посіб.; Бердян. ун-т менедж. і бізнесу, Каф. обліку, аналізу і аудиту. - Донецьк : Юго-Восток, 2018	Викладено систему організації і методіку аудиторської роботи в умовах реформування обліку та фінансової звітності.
4	Петрик О.А. Аудит: практикум; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». - К. : КНЕУ, 2018	Викладено систему організації та методології аудиту в Україні. Методологічні та нормативні основи аудиту, завдання аудиту щодо розрахунків і заборгованості, інформаційне забезпечення аудиту, проведення аудиту
5	Яценко В. М. Аудит: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Яценко, Ю. М. Крот; Черкас, держ. технол. ун-т. - Черкаси : ЧДТУ : Підручники & посібники, 2019.	Викладено систему організації і методіку аудиторської роботи в умовах реформування обліку та фінансової звітності, висвітлено основні етапи проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості.

Джерело: [13], [16], [22], [25], [50]

дозволять господарюючому суб'єкту в майбутньому запобігти штрафних санкцій з боку контрагентів, нарахування пені та інших непередбачених витрат пов'язаних з списанням з балансу підприємства своїх поточних зобов'язань.

Тому, під час проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості, підприємству потрібно надавати аудиторам лише правдиві первинні (договори з контрагентами, податкові накладні, розрахунково-платіжні відомості, головний журнал тощо) та звітні документи (баланс, форма 1-ДФ, декларація з податку прибуток, декларація з податку на додану вартість тощо) для з'ясування реального стану зобов'язань підприємства.

Таким чином, проведений аналіз нормативно-законодавчої бази та

спеціальної літератури з обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості дозволив ще більше розкрити дану категорію в рамках понятійного апарату.

1.3 Строки позовної давності до поточної кредиторської заборгованості та механізм управління нею

Під час господарської діяльності підприємства для запобігання виникнення простроченої кредиторської заборгованості в договорі між контрагентами потрібно ретельно встановити строки виконання їх зобов'язань. Це пов'язано з тим, що згідно класифікації строків виникнення кредиторської заборгованості вона розподіляється на:

1) прострочену кредиторську заборгованість, яка настає на тридцятий день її виникнення після закінчення строку обов'язкового платежу на підставі договірних взаємовідносин або якщо дата платежу не встановлена після отримання підтверджувальних документів за отримані товари (роботи, послуги).

2) кредиторську заборгованість, строк позовної давності якої пройшов - прострочена кредиторська заборгованість, тобто втрачена можливість подати заяву до суду з проханням про захист цивільного права або інтересу.

Таким чином, для того щоб запобігти настанню простроченої кредиторської заборгованості, потрібно встановити контроль дотримання зазначених строків та своєчасно проводити заходи щодо погашення своїх зобов'язань.

Слід зазначити, що порядок обчислення строку давності наведені в главі 19 «Позовна давність» Цивільного кодексу України (ЦКУ). Стаття 256 даного кодексу зазначає, що позовна давність – це встановлений законом строк, протягом якого юридична і фізична особа має право звернутися до суду з вимогою про захист свого порушеного права або інтересу [47].

В кодексі зазначається, що існують два види строків позовної давності - загальний, за яким встановлюється 3 роки (ст. 257 ЦКУ) та спеціальні, за яким встановлюються різні строки позовної давності в залежності від кредитора.

Крім того, під час обчислення строку позовної давності для проведення списання зобов'язань варто пригадати, що існують випадки за якими строк давності: зупиняється (ст. 263 ЦКУ); переривається (ст. 264 ЦКУ); взагалі не поширюється на деякі вимоги (ст. 268 ЦКУ).

Як зазначає ст. 259 ЦКУ сторони договірних взаємовідносин за власним бажанням можуть збільшити строк позовної давності, але не мають право встановити його меншим за встановлений строк чинним законодавством. Даний факт оформлюється (скріплюється) письмово шляхом внесення відповідного пункту до умов договору. За умови, якщо договір між контрагентами вже підписано, то змінити (збільшити) строк позовної давності потрібно шляхом підписання додаткової угоди до діючого договору.

Інколи бувають випадки, що під час складання договору не зазначається термін сплати за товари (роботи, послуги). І в цьому випадку, в будь-який час кредитор має право виставити вимогу на проведення сплати зобов'язання, а інший контрагент повинен виконати свої зобов'язання зазначені в договорі протягом сіми днів з дня виставлення вимоги (ч. 2 ст. 530 ЦКУ). Згідно ст. 268 ЦКУ мають місце зобов'язання за якими строки позовної давності не поширюються. Як приклад, до таких зобов'язань можна віднести особисті зобов'язання з немайнових прав. Але, протягом строку виникнення зобов'язання є ймовірність переривання строку позовної давності (ст. 264 ЦКУ).

Слід зазначити, що згідно нормативних роз'яснень, боржник своїми діями може призвести до визнання свого зобов'язання. Але, крім переривання строків позовної давності може відбутись і їх зупинення. Так ст. 263 ЦК наводить підстави, коли перебіг строку позовної давності зупиняється. З дня зупинення вищеназваних обставин перебіг строку позовної давності продовжується з урахуванням часу, який минув до його припинення. У цьому і полягає основна

відмінність переривання строку позовної давності від його зупинення. Якщо в першому випадку такий строк потрібно обчислювати наново, то в іншому весь час до припинення включається до строку позовної давності.

Кредиторська заборгованість підприємства є його зобов'язаннями перед іншими контрагентами. Кредиторська заборгованість, яка раніше не була перерахована контрагентам, повинна включатись до складу доходу звітного періоду (п. 5 П(С)БО 11). Якщо керівництво підприємства приймає рішення про списання свого зобов'язання після закінчення строку позовної давності, то в цьому випадку настає відмова в позові кредитору (п. 3 і 4 ст. 267 ЦКУ).

На практиці бувають ситуації, коли кредитор за якихось обставин пропустив строк позовної давності, але має бажання звернутися до суду. І навіть в цьому випадку він ще має шанс в суді довести свої вимоги до боржника і отримати рішення суду в свою користь (ч. 2, ч. 3 та ч. 5 ст. 267 ЦК). Якщо під час проведення інвентаризації було виявлено (встановлено) прострочену кредиторську заборгованість, то на підставі акту інвентаризації вона може бути списана. До цього акту прикладають довідку про кредиторську заборгованість, за якою закінчився строк позовної давності. Зазначений факт обов'язково відображається в протоколі інвентаризаційної комісії та затверджується керівником підприємства (п. 7.5 розділу III, п. 2 розділу IV Положення № 879).

Списання зобов'язань підприємства також може проводитись і без проведення інвентаризації. Але, в будь-якому випадку, повинен бути дозвіл керівника підприємства щодо її списання. Дане зобов'язання вважається іншими доходами підприємства. І для попередження штрафних санкцій її потрібно списати в звітному періоді коли вона почала відповідати п. 5 П(С)БО 11. Слід зазначити, що на доходи направляється весь розмір безнадійної кредиторської заборгованості разом з ПДВ. Доходи від списання такого зобов'язання відображаються за Кт субрахунку 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості».

Згідно пп. «а» пп. 14.1.11 п. 14.1 ст. 14 ПКУ), безнадійна кредиторська заборгованість є безповоротною фінансовою допомогою. Спеціальних

коригувань даного зобов'язання розділом III ПКУ не надається. Дані операції мають місце в податковому обліку за правилами бухгалтерського обліку.

Під час списання кредиторської заборгованості, за якою пройшов строк позовної давності потрібно обов'язково проводити корегування ПДВ. Якщо це зобов'язання в минулих періодах не відображало ПДВ, тобто податковий кредит не відображався в обліку – то корегувати ПДВ не потрібно, але якщо зобов'язання було разом з ПДВ – то під час списання такого зобов'язання потрібно обов'язково провести нарахування ПДВ (податкового зобов'язання).

Щодо списання кредиторської заборгованості можливо 2 ситуації: списання до закінчення строку позовної давності; списання після закінчення строку позовної давності.

Для списання заборгованості у першому випадку необхідні докази того, що вона не може або не повинна уже оплачуватися, так як просто так списати кредиторку не можна. У п. 5 П(С)БО 11 сказано, що списати можна лише коли на дату балансу зобов'язання не підлягає погашенню. Якогось конкретного переліку таких доказів в нормативних документах немає, однак, в найтипівіших ситуаціях ними можуть бути: прощення боргу кредитором – необхідні або укладення додаткової угоди до договору, або додатку до договору. Одного листа від кредитора, якщо про такий момент не був передбачений у договорі, може бути й недостатньо. Принаймні так вважають податківці, наприклад, у листі ДФС від 13.02.2018 р. № 598/6/99-99-13-02-03-15; смерть кредитора-фізособи – необхідна копія свідоцтва про смерть; ліквідація юрособи – відповідний запис у ЄДР.

В останніх 2-х ситуаціях навіть наявність доказів ще може нічого не означати, так як у фізособи може виявитися спадкоємець (строк відкриття спадщини, до речі, півроку), а у ліквідованої юрособи правонаступник. Таким чином, у будь-якому разі потрібно проконсультуватися з юристами або ж почекати поки не сплине строк позовної давності. Щодо оподаткування списання кредиторської заборгованості, то і у випадку дострокового списання, і

у випадку спливу строку позовної давності воно однакове і полягає в наступному (табл.1.4):

Таблиця 1.4 – Вид кредиторської заборгованості, що списується та її оподаткування

Податок	Вид кредиторської заборгованості, що списується та її оподаткування	
	Грошова	Товарна
1	2	3
Кредиторська заборгованість податок на прибуток	Все за правилами бухобліку, податкових різниць немає, тобто сума списаної кредиторської заборгованості має бути включена до доходу платника податку і підпаде під оподаткування на загальних підставах (лист ДФС від 19.01.2016 р. № 701/10/26-15-11-02-13).	
Кредиторська заборгованість ПДВ	Треба здійснити сторно податкового кредиту* з ПДВ та нарахувати податкове зобов'язання на підставі бухгалтерської довідки, так як це з точки зору ДПС розглядається як безоплатне отримання товарів (пп. 14.1.13 ПКУ, лист ДФС від 15.05.2018 р. № 2150/ПК/21-22-12-02-13, роз'яснення в 101.23 ЗІР).	Необхідно перекваліфікувати отриманий раніше аванс на безповоротну фінансову допомогу (лист ДФС від 20.07.2017 р. № 1283/6/99-99-15-03-02-15/ПК). Це також можна зробити на основі бухгалтерської довідки та сторно** податкового зобов'язання або через реєстрацію розрахунку коригування.
Кредиторська заборгованість єдиний податок	ДПС наполягає на включенні до складу доходу платника (див. ч. 3 п. 292.3 ПКУ). Дана норма стосується тільки платників ПДВ (єдиноподатники-3%). При цьому ДПС наполягає це робити всім єдиноподатникам (3% і 5%), так як дана ситуація розглядається як безоплатне отримання товарів (Індивідуальна податкова консультація від 12.12.2018 р. № 5209/ПК/26-15-12-04-15). До доходу платника єдиного податку така заборгованість включається без ПДВ.	Необхідно перекваліфікувати таку заборгованість на безповоротну фінансову допомогу спеціально оформленою бухгалтерською довідкою і пояснити ситуацію й причини такого списання. Додаткового оподаткування не буде, так як отриманий аванс уже включався до доходу платника єдиного податку.
* у податковій декларації з ПДВ це відображається у ряд. 14 розділу II декларації. Також заповнюється додаток 1 (Д1) з таблицею 2;		
** у податковій декларації з ПДВ це відображається у ряд. 7 розділу I декларації. Також заповнюється додаток 1 (Д1) з таблицею 1.		

Джерело: [27], [47]

Однією з проблем під час роботи кожного підприємства є здатність

максимально швидкого погашення своєї кредиторської заборгованості. Саме для цього необхідно постійно контролювати збалансований обсяг кредиторської заборгованості, підтримувати оборотність заборгованості та відстежувати її структуру (склад). Стійкий фінансовий стан суб'єкта господарювання є запорукою його ефективної роботи, а поточна кредиторська заборгованість є однією з важливих складових механізму будь-якого підприємства. Слід зазначити, що наявність поточної кредиторської заборгованості має як позитивні так і негативні наслідки (рис. 1.6).

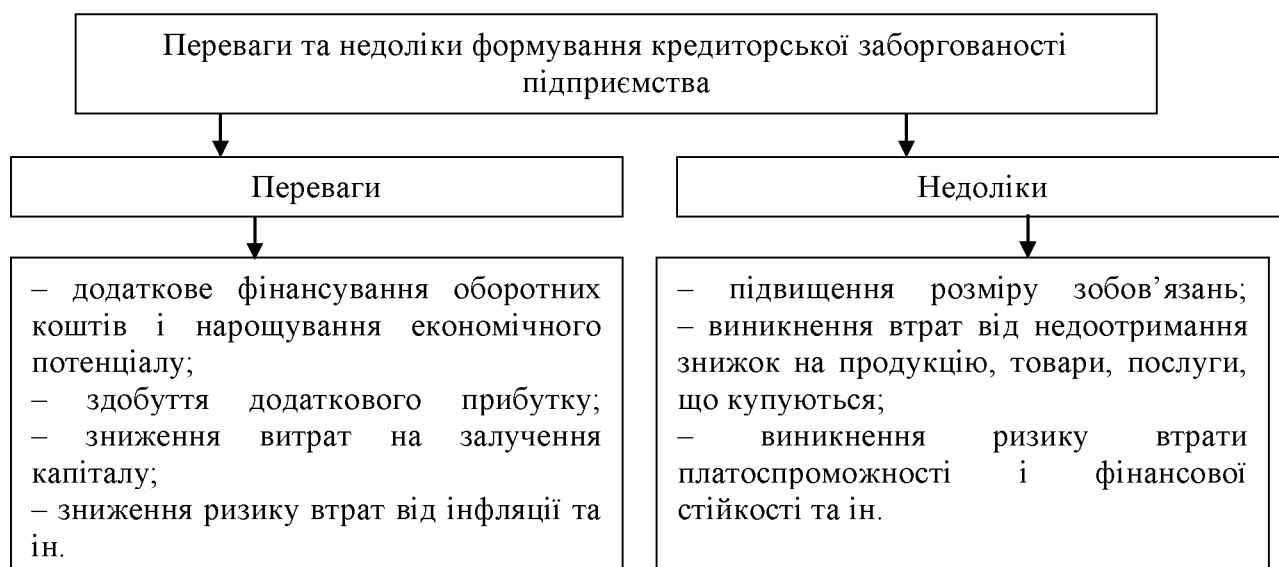

Рисунок 1.6 – Переваги та недоліки формування кредиторської заборгованості підприємства

Джерело: розроблено автором

Таким чином, наявність поточних зобов'язань дають змогу підприємству протягом певного періоду часу користуватися грошовими коштами іншого суб'єкта господарювання, що в свою чергу призводить до зменшення показників його фінансового стану (ліквідності та платоспроможності).

Проведення аналізу можливе лише за умови правдивої інформації з системи бухгалтерського обліку підприємства, а саме: бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати, приміток до річної фінансової звітності, реєстрів бухгалтерського обліку та ін.

Зазначимо, що на підставі бухгалтерської інформації можна розрахувати оптимальну структуру зобов'язань суб'єкта господарювання, скласти бюджет своїх зобов'язань, виявити та проаналізувати низку показників, які нададуть кількісну і якісну оцінку роботи між контрагентами.

Лише після проведення аналізу своїх поточних зобов'язань можна з'ясувати причини їх виникнення та запропонувати механізм управління поточною кредиторською заборгованістю.

Крім проведення аналізу поточної кредиторської заборгованості, пропонуємо також провести на підприємстві незалежний аудит, який надасть можливість виявити факти некоректного ведення обліку поточних зобов'язань та розкриє відхилення в структурі та складі зобов'язань.

Вважаємо, що проведення аналізу формування та переказу поточних зобов'язань підприємства розкриє їх вплив на величину грошових потоків підприємства, а отримання інформації з незалежного аудиту надасть можливість прийняти рішення щодо відстрочки погашення своїх зобов'язань та попередження виникнення простроченої кредиторської заборгованістю, у якій підходить строк позовної давності.

Таким чином, лише на підставі всієї об'єктивної та неупередженої інформації з різних джерел її надходження можна запропонувати обґрунтовані ефективні управлінські рішення з подальшого контролю, планування та управління поточною кредиторською заборгованістю.

При правильному виборі механізму управління своїми зобов'язаннями поточна кредиторська заборгованість є додатковою можливістю залучення активів на підприємство. Одним із напрямків управління заборгованістю є виявлення джерел перерахунку своїх зобов'язань та розрахунок ефективності використання в обороті залучених та позикових коштів. Іншими словами, ефективність механізму управління кредиторською заборгованістю полягає у правильності прийняття рішення щодо вибору форми зобов'язання з метою мінімізації відсоткових виплат та встановленням оптимальної форми кредитування.

На нашу думку, ефективне управління поточними зобов'язаннями надає можливість підприємству застосувати найбільше вигідні форми і терміни розрахунків та зводиться для збереження фінансової стабільності підприємства.

Пустяк О.В. та Демченко Я.М. пропонують під час управління кредиторською заборгованістю застосовувати наступний алгоритм її управлінням (рис. 1.7).

Рисунок 1.7 – Алгоритм управління кредиторською заборгованістю

Джерело: [38]

Як зазначають автори алгоритму, він був розроблений на підставі досліджених та систематизованих принципів і методологічних засад та

сприятиме досягненню максимальної ефективності діяльності підприємства шляхом посилення облікової складової під час управління кредиторською заборгованістю [38].

Вважаємо, що для проведення ефективного управління механізму поточної кредиторської заборгованості повинні виконуватись наступні принципи: повнота та достовірність інформації; оперативність отримання інформаційного потоку; проведення визначених етапів; контроль за динамічністю та безперервністю поточної кредиторської заборгованості; збалансованість всіх видів робіт.

Усі зазначені принципи є критеріями для проведення позитивного результативного процесу управління за поточною кредиторською заборгованістю підприємства. Зазначимо, що основними складовими даного механізму є наявність наступних функцій, таких як: визначення цілей; планування та організація певних видів робіт; організація та мотивація попередження настання простроченої кредиторської заборгованості; проведення облікової та контрольної діяльності за управлінням поточної кредиторської заборгованості.

Таким чином, на підставі вище зазначеного пропонуємо для удосконалення механізму управління поточною кредиторською заборгованістю застосувати заходи наведені на рис. 1.8.

Вважаємо, що під час дотримування цих заходів, а також проведення постійного моніторингу обліку та контролю стану поточних зобов'язань призведе до ефективного механізму управління поточною кредиторською заборгованістю.

Таким чином, управління поточною кредиторською заборгованістю підприємства є одним із важливих напрямків роботи підприємства, результат якого повинен привести до стабілізації фінансового стану підприємства.

Рисунок 1.8 – Види заходів, для удосконалення механізму управління поточною кредиторською заборгованістю

Джерело: розроблено автором

1.4 Організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства

Для практичного дослідження в даній кваліфікаційній роботі обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Форінтек-Україна», яке є юридичною особою, що створене і діє у відповідності з чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а також у відповідності зі Статутом. Скорочене найменування: ТОВ "Форінтек-Україна". Англійською мовою: LIMITED LIABILITY COMPANY FORINTEK-UKRAINE (FORINTEK-UKRAINE LTD).

Підприємство зареєстровано та фактично розташоване в Оболонському районі м. Києва.

Основною діяльністю за видами КВЕД є оптова торгівля хімічними продуктами (46.75). ТОВ «Форінтек-Україна», займається роздрібною торгівлею товарів, здійснює операції з придбання товарів у нерезидентів, є суб'єктом малого підприємництва, а тому складає спрощену фінансову звітність суб'єкта малого підприємництва Форма №1-м. Звітний період для складання фінансової звітності є календарний рік, тобто 12 місяців. Основними господарськими операціями даного підприємства є розрахунково-кредитні операції, пов'язані із закупкою та реалізацією товарів. Послуги, які надає ТОВ «Форінтек-Україна» - ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

Метою діяльності Товариства є отримання прибутку та реалізація економічних і соціальних інтересів учасників Товариства і членів трудового колективу на основі здійснення фінансової, торгівельної та виробничої діяльності у відповідності і на умовах, визначених чинним законодавством та Статутом Товариства.

Компанія заснована у 2009 році та має багаторічний досвід промислового маркування, а також вдалий і великий досвід співробітництва зі світовими постачальниками маркувального промислового обладнання. Компанія ТОВ «Форінтек-Україна» - це офіційний представник міжнародного холдингу «Форінтек» в Україні.

Компанія ТОВ «Форінтек-Україна» пропонує сучасне промислове обладнання для комплексних рішень щодо маркування та етикетування продукції в різних галузях промисловості, в тому числі харчової, лікеро-горілчаної, електронної, автомобільної, меблевої, хімічної, фармацевтичної та інших. Завдяки краплетруменевому, лазерному, ударно-точковому, термотрансферному маркуванню можна наносити необхідну кількість інформації найрізноманітнішого змісту. Таке високотехнологічне обладнання забезпечує якісне маркування, яке не стирається протягом часу по типу: дата і

час виготовлення продукції, термін придатності, номер партії, штрих-код, логотип, серійний номер, вага продукту, назву виробника тощо.

Організаційна структура ТОВ «Форінтек-Україна» має такий вигляд (рис. 1.9):

Ланки управління підприємством:	1. Генеральний директор (особа, якою було створено підприємство)
	2. Комерційний директор (особа, яка виконує обов'язки директора)
Технічний відділ	1.Інженер-електронщик
Фінансовий відділ:	1. Головний бухгалтер
	2. Бухгалтер
Відділ збуту:	1. Менеджери з продажу
Відділ логістики	1.Начальник складу
	2. Комірник

Рисунок 1.9 – Організаційна структура ТОВ «Форінтек-Україна»

Джерело: розроблено автором

Генеральний Директор – засновник. Контролює роботу комерційного директора.

Комерційний Директор – вищий рівень керування. Його обов'язки: визначає напрями розвитку підприємства; визначає, формує, контролює і координує всі види діяльності підприємства; направляє та стимулює діяльність персоналу на досягнення високих економічних та фінансових результатів; забезпечує виконання підприємством програми оновлення видів послуг, обов'язків перед державою, постачальниками, замовниками та банками. Забезпечує відповідність послуг та матеріалів кращим зразкам з метою задоволення потреб замовників та споживачів. Забезпечує підприємство кваліфікованими кадрами та створює безпечні та сприятливі умови праці.

Вирішує всі питання в межах наданих йому прав, доручає виконання окремих організаційно-господарських функцій іншим посадовим особам (заступнику, керівникам виробничих підрозділів). Забезпечує додержання законності, активне використання правових засобів удосконалення управління, зміцнення договірної дисципліни і обліку, господарського розрахунку. Здійснює заходи щодо соціального захисту колективу підприємства, забезпечення і збереження зайнятості працівників. Представляє підприємство в органах державної влади і у взаємовідносинах з партнерами.

Головний бухгалтер – керівник бухгалтерії. Його обов'язки: співпраця з митними, податковими, казначейськими органами; оформлення платежів за матеріальні, комунальні та інші послуги; підготовку та подання звітності до державних органів влади; Відповідальність за правильність та строковість подання звітності по підприємству; Нарахування заробітної плати (безпосередньо виплата), та контроль усіх розрахункових операцій підприємства та інші найважливіші обов'язки пов'язані із бухгалтерією.

Бухгалтер. Його обов'язки: ведення обліку коштів, послуг, матеріалів підприємства; підготовка первинної документації (накладних, рахунків-фактур, видаткових накладних, транспортних накладних, довіреностей та інше). Виконання окремих службових доручень свого безпосереднього керівника. Ведення розрахункових операцій підприємства.

Інженер-електронщик: вирішує питання, пов'язані з технічним обслуговуванням фірми. Забезпечує правильну технічну експлуатацію, безперервну високопродуктивну роботу електронного устаткування. Виконує налагодження елементів і блоків електронних машин, радіоелектронної апаратури та окремих пристроїв та вузлів. Здійснює підготовку машин до роботи, технічний огляд окремих пристроїв і вузлів, контролює параметри і надійність електронних елементів устаткування, проводить тестові перевірки з метою своєчасного виявлення пошкоджень, усуває їх. Організує технічне обслуговування електронної техніки, забезпечує її раціональне використання, працездатний стан, проведення профілактичного і поточного ремонту. Бере

участь у перевірці технічного стану електронного устаткування з капітального ремонту, а також у прийманні і введенні в експлуатацію нового устаткування.

Менеджер з продажу: організовує та координує збутову діяльність відповідно до замовлень і укладених договорів, забезпечує постачання продукції, що випускається, споживачам у встановлені терміни в повному обсязі; організовує проведення маркетингових досліджень з вивчення споживчого ринку і його перспектив, формування і розширення господарських зв'язків зі споживачами, проведення аналізу попиту покупців, ступеня задоволення потреб вимог і запитів споживачів на вироби, що пропонуються, рівня конкурентоспроможності продукції на ринку шляхом вивчення і оцінювання потреб споживачів, моніторингу конкурентів. Бере участь у розробленні маркетингової політики; організовує зв'язки з діловими партнерами, забезпечує своєчасне виконання обов'язків перед контрагентами, добирає необхідну інформацію для розширення зовнішніх зв'язків.

Начальник складу: керує діяльністю складу з приймання, видачі та зберігання матеріальних цінностей. Забезпечує найбільш раціональне використання складських площ та розміщення на них товарно-матеріальних цінностей для прискорення їх пошуку та полегшення доступу до них. Організовує проведення вантажно-розвантажувальних та транспортних робіт на складі з дотриманням відповідних інструкцій та норм охорони праці. Контролює дотримання правил приймання, видачі та списання матеріальних цінностей за встановленими документами. Забезпечує кількісний та якісний облік матеріальних цінностей та їх зберігання з дотриманням відповідних правил та режимів зберігання. Бере участь у проведенні інвентаризацій, веде облік складських операцій, складає встановлену звітність та забезпечує дотримання правил оформлення та здавання прибутково-видаткових документів. Контролює якість, комплектність та своєчасне поновлення матеріальних цінностей на складі.

Постачальниками ТОВ «Форінтек-Україна» є постачальники-нерезиденти такі як: ALLEN CODING GMBH, CAB Produkttechnik GmbH and

Co KG, South Industrial Marking Systems S.L.U.(SPAIN) та вітчизняні компанії: ТОВ «Ритрама-Україна», ТОВ НВО «Риф», ПП «Ітрако».

Замовниками (покупцями) товарів, робіт, послуг ТОВ «Форінтек-Україна» є ТОВ "Білоцерківський молочний комбінат", ТОВ «Живий квас», Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед Іноземне п-во, ПАТ «Миронівська птахофабрика», ДП «Старокостантиновський молочний завод» та інші великі підприємства.

Основними правовими актами, які регулюють діяльність підприємств, є: Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV, Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців" від 15.05.2003 року № 755-IV, Статут підприємства. ТОВ «Форінтек-Україна» здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства України, Статуту підприємства та внутрішніх нормативних актів (положень).

ТОВ «Форінтек-Україна» в роботі з персоналом використовує поряд з нормативно-правовими актами локальні (внутрішні) організаційно-правові документи, а саме: правила внутрішнього трудового розпорядку; штатний розпис; положення про структурні підрозділи; посадові інструкції; положення про оплату праці; положення про преміювання; положення про винагороду за підсумками роботи за рік. Зазначені документи розроблені власником та уповноваженим ним представником (головним бухгалтером) з урахуванням вимог чинного законодавства.

Для здійснення поточного бухгалтерського обліку, складання звітності, забезпечення контролю за дотриманням фінансової дисципліни на досліджуваному ТОВ виділено окремий структурний підрозділ – бухгалтерія. До його складу входить головний бухгалтер та його помічник.

Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник, періодичність. Робочий план рахунків розроблений на

основі плану рахунків, затвердженого наказом Міністерства фінансів України №186 від 19.04.2001 р. Для ведення бухгалтерського обліку застосовується автоматизована форма обліку (підприємство використовує комп'ютерну програму «1С: Підприємство 8.2»).

З метою оперативного та своєчасного здійснення безготівкових платежів, а також забезпечення інформованості персоналу щодо надходження оплати поставлених робіт та товарно-матеріальних цінностей підприємством використовується комп'ютерна програма «Клієнт-Банк».

Висновки до розділу 1

Поточна кредиторська заборгованість є основним джерелом тимчасового використання грошових коштів, які належать іншому підприємству. І для запобігання штрафних санкцій від контрагентів за договірними відносинами вони повинні бути вчасно поверненні. Кредиторська заборгованість має місце на всіх підприємствах України, тому в першому розділі було розглянуто понятійний апарат, який надають провідні економісти України та запропоновано трактування власного поняття кредиторської заборгованості.

Під час проведеного дослідження були проаналізовані різноманітні існуючі класифікації кредиторської заборгованості та зобов'язання. Для правильного відображення в обліку зобов'язань підприємства потрібно правильно проводити їх оцінку. Тому в даному розділі також були розглянуті види оцінок зобов'язань з точки зору національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Будь-який вид роботи бухгалтера не можливий без застосування нормативно-законодавчої бази. В підпункті 1.2 кваліфікаційної роботи була проаналізована діюча нормативно-законодавча база з обліку поточної кредиторської заборгованості. Також було проведено критичний аналіз

спеціальної літератури з проведення аналізу та організації аудиту за темою кваліфікаційної роботи.

В сучасних умовах господарювання, дуже часто підприємства не мають вільних грошових коштів щоб вчасно оплатити (погасити) свої зобов'язання. Тому в роботі були проаналізовані строки позовної давності кредиторської заборгованості в розрізі між її видами. На підставі цивільного кодексу України були розглянуті практичні ситуації розрахунку строку переривання кредиторської заборгованості. Було наведено вплив простроченої кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства та шляхи запобігання настання такого зобов'язання.

Для запобігання настання поточної кредиторської заборгованості, а тим більше простроченої, нами були розглянуті запропоновані іншими економістами шляхи удосконалення механізму управління поточною кредиторською заборгованістю. Після проведеного аналізу існуючих механізмів нами було запропоновано заходи, застосування яких надає можливість удосконалити механізм управління поточною кредиторською заборгованістю. Слід зазначити, що проведення підприємством роботи щодо застосування даного механізму є одним із важливих напрямків роботи підприємства, результат якого повинен привести до стабілізації його фінансового стану.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація обліку поточної кредиторської заборгованості на ТОВ «Форінтекс-Україна»

Значну питому вагу серед розрахункових операцій на підприємстві мають зобов'язання. З метою бухгалтерського обліку поточні зобов'язання поділяються на:

1. Короткострокові кредити банків (рах. 60);
2. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (рах. 61);
3. Короткострокові векселі одержані (рах. 62);
4. Розрахунки з постачальниками та підрядчиками (кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги) (рах. 63);
5. Поточні зобов'язання за розрахунками:
 - розрахунки за податками й платежами (рах. 64);
 - розрахунки за страхуванням (рах. 65);
 - розрахунки за виплатами працівникам (рах. 66);
 - розрахунки з учасниками (рах. 67).
6. Розрахунки за іншими операціями (рах. 68);
7. Доходи майбутніх періодів (рах. 69).

Для правильної та чіткої організації обліку поточних зобов'язань потрібно виконати наступні завдання:

- проведення вчасного та постійного ведення документування обліку розрахунків між контрагентами;
- проведення своєчасної та повної реєстрації даних первинного обліку в регістрах бухгалтерського обліку;
- проведення реального відображення інформації щодо заборгованості в звітності та примітках до неї;

- проведення своєчасної перевірки поточних зобов'язань;
- проведення роботи з попередження настання прострочених зобов'язань;
- дотримання термінів розрахунків, які зазначені в договорі;
- контроль за своєчасним віднесенням доходів майбутніх періодів на доходи підприємства за звітний період.

Організація обліку розрахунків з банком повинна забезпечити контроль за одержанням та своєчасним погашенням позик банків. Важливим етапом організації обліку кредитів банку буде забезпечення умов для підготовки необхідного банку пакета документів та кредитного договору. Організація обліку розрахунків з фінансовими органами – це встановлення на підставі фінансового плану (бюджету) й інших документів переліку платежів до бюджету й видів коштів, що підприємство може отримати.

До складу поточної кредиторської заборгованості входять довготермінові зобов'язання (рахунок 61). Частина довгострокової позики, яка підлягає погашенню в термін 12 місяців, списується на рахунок 61. Завданням організації обліку є своєчасне переведення заборгованості із однієї категорії до іншої. Аналітичний облік на підприємстві проводиться за всіма видами позик та строками їх погашення.

Як правило, більша частина поточних зобов'язань суб'єкта господарювання - це розрахунки з постачальниками і підрядниками. Облік за цими зобов'язаннями обов'язково прописується та затверджується в Наказі про облікову політику підприємства:

- алгоритм документообігу за даними видами розрахунків;
- перелік структурних підрозділів, які можуть відповідати за роботу з поточними зобов'язаннями;
- проведення методики контролю за відображенням в обліку і станом поточної кредиторської заборгованості.

Розрахунки між контрагентами настають лише після підписання договірних взаємовідносин. В договорі якомога точніше потрібно відобразити зобов'язання обох сторін. Це пов'язано з тим, що договір є юридичним

документам, який в разі його не виконання інший контрагент має право звернутися до суду для задоволення своїх прав, тобто отримання своїх грошових коштів.

Бувають ситуації, за якими вже після підписання договору підприємства можуть змінити його склад та структуру, або додатково описати певні види робіт, які не були внесені до основного договору (угоди). Як правило такі зміни проводять додатковими угодами або додатками до основного договору.

Для контролю виконання договірних взаємовідносин потрібно розглянути документи первинного обліку (рис. 2.1).

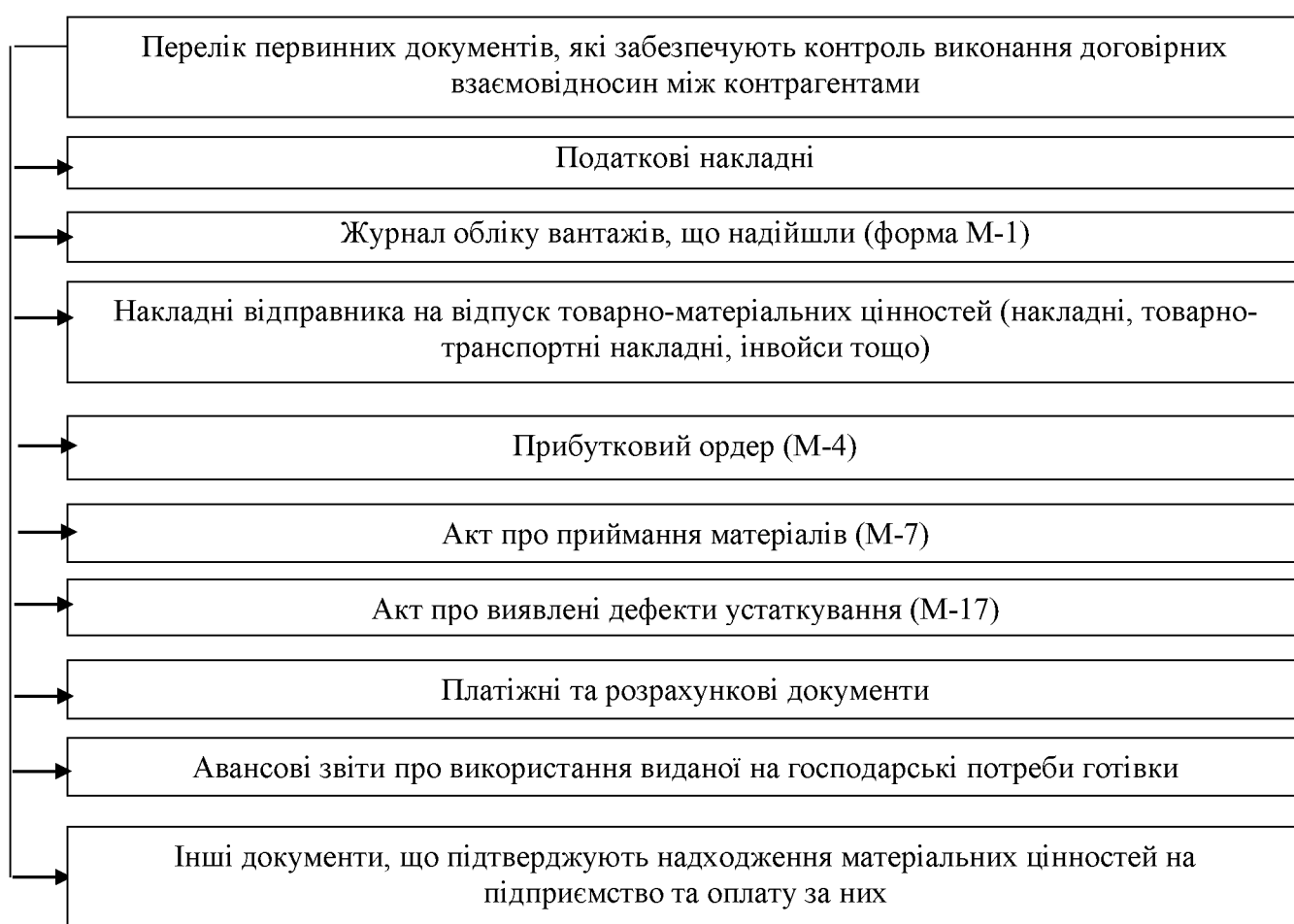

Рисунок 2.1 – Перелік первинних документів, які забезпечують контроль виконання договірних взаємовідносин між контрагентами

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Якщо умови договору не виконуються в повному обсязі, або якість наданих за договором товарів, робіт, послуг не відповідає заявленим в договорі то в даному випадку складається та виставляється претензія. Претензія - це вимога, яка виставляється постачальнику щодо усунення порушень угоди добровільно. Під час організації обліку розрахунків за претензіями, потрібно визначити:

- перелік первинних документів за якими буде виставлятися претензія;
- перелік юридичних норм під час оформлення первинних документів;
- яким чином буде проведена робота по організації претензійної комісії.

Ст. 6 Господарського процесуального кодексу України визначає яким чином потрібно висувати претензії контрагентам та її основні складові. До претензії обов'язково додається оригінали документів, які засвідчують рекламацію. Претензія надсилається поштою (цінним листом) або вручається особисто під розписку.

Слід зазначити, що ст. 7 Господарського процесуального кодексу України зазначає, що максимальний строк розгляду претензії від дати її отримання - місяць. Господарюючі суб'єкти, які отримали претензію з повним пакетом документів, що засвідчують претензію обов'язково зобов'язані виконати її умови. Після розгляду претензії бувають випадки коли постачальник відмовляється повністю або частково виконувати претензійні умови. В такому випадку підприємство має право подати позовну заяву до суду.

Таким чином, організація обліку з постачальниками та підрядниками проводиться так, щоб забезпечувати своєчасний (постійний) контроль та попередження настання простроченої кредиторської заборгованості. Аналітичний облік потрібно вести за кожним суб'єктом господарювання (укладеним договором).

Облік праці та заробітної плати слід розглядати як одну з підсистем у загальній інформаційній системі обліку й контролю. Її організація передбачає вирішення завдань (рис. 2.2).

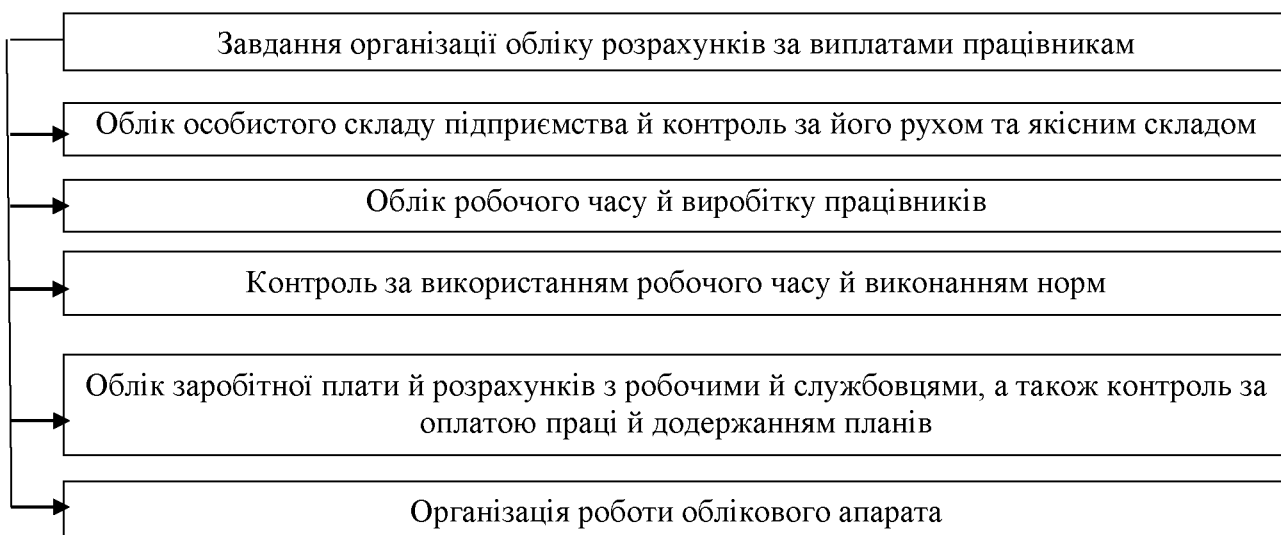

Рисунок 2.2. – Завдання організації обліку розрахунків за виплатами працівникам

Джерело: розроблено автором на основі [30]

Організація обліку і контролю заробітної плати укладатиметься з вибору та впровадження в практичну діяльність методів, способів, прийомів збору й обробки інформації, а також технічних засобів обліку, які найбільш відповідатимуть конкретним умовам підприємства й дозволять з мінімальними витратами та у встановлені строки отримати інформацію, необхідну для управління підприємством. До основних передумов раціональної організації обліку праці слід віднести наявність кваліфікованих обліковців та засобів механізації обліку, детальне планування праці, наявність нормативних матеріалів з обліку праці тощо.

Таким чином, узагальнюючі організацію обліку за всіма поточними зобов'язаннями можна виділити завдання наведені на рисунку 2.3. З наведених завдань організації поточної кредиторської заборгованості видно, що для відображенні в обліку поточних зобов'язань особливу увагу потрібно приділити:

- безпомилковому складанню первинних документів з обліку поточних зобов'язань;
- деталізованому синтетичному та аналітичному обліку;

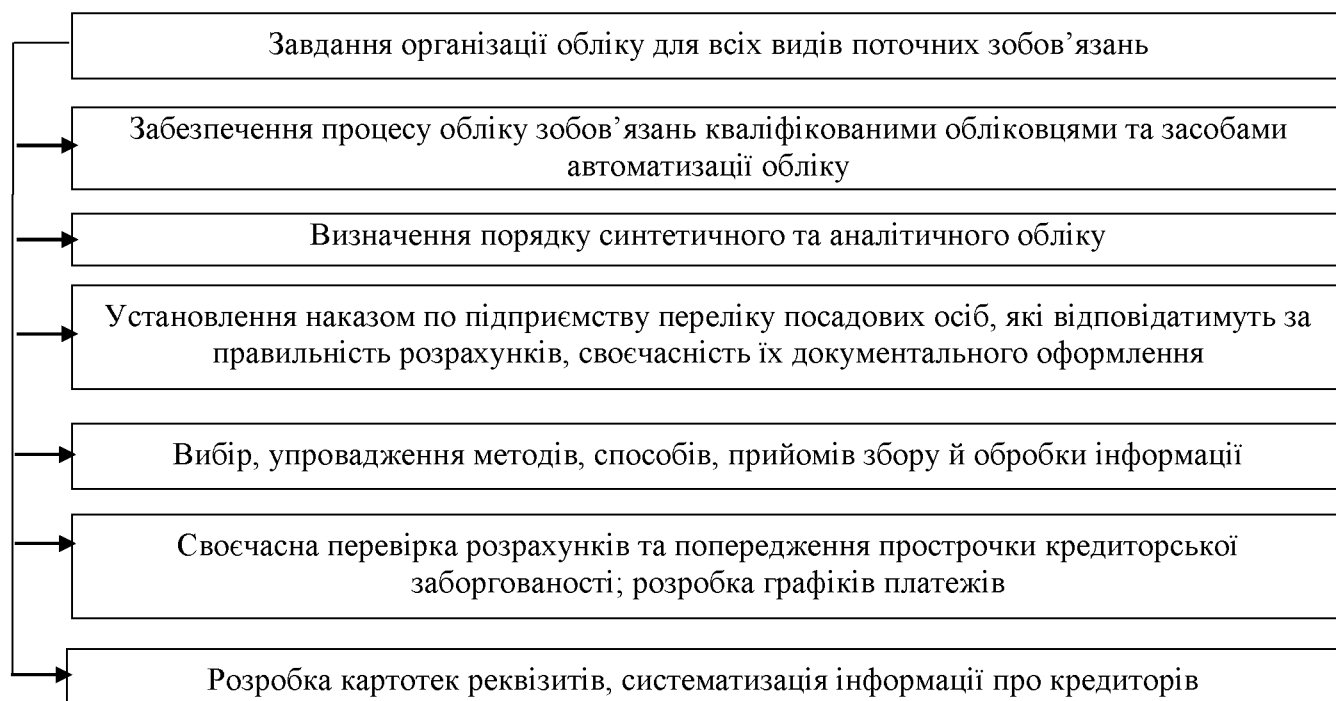

Рисунок 2.3 – Завдання організації обліку для всіх видів поточних зобов'язань

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [30]

- коректному проведенню автоматизованого обліку;
- призначення посадових осіб, які відповідають та проводять контроль за станом, складом, періодами погашення поточної кредиторської заборгованості.

Головною метою організації обліку є насамперед створення системи інформаційного забезпечення системи управління. Вважаємо, що до першочергових завдань організації обліку поточної кредиторської заборгованості можна віднести раціоналізацію бухгалтерського обліку, отримання неупередженої інформації про наявність та стан поточних зобов'язань суб'єкта господарювання для прийняття ефективних управлінських рішень.

2.2 Документування господарських операцій з обліку поточної кредиторської заборгованості

Згідно закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» будь-яка господарська операція суб'єкта господарювання обов'язково має своє відображення в первинних документах, тому облік розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю не є виключенням. Тому, для з'ясування строків виникнення та оплати зобов'язань, перевірки розрахунків по заробітній платі (з бюджетом, по страхуванню), перевірки складання та виконання договірних взаємовідносин – потрібно достовірно та за кожним реквізитом проводити заповнення первинних документів. Це пов'язано з тим, що щороку з метою проведення контролю стану поточних зобов'язань підприємство повинно проводити її інвентаризацію.

Інвентаризація має бути здійснена за 3 місяці до складання річного балансу, тобто на 1 жовтня (згідно п. 10 Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, наказ Мінфіну від 02.09.2014 р. № 879). В ході здійснення інвентаризацій кредитори мають надсилати своїм дебіторам акти взаємозвірки.

В ході інвентаризації перевіряється:

- дотримання строків позовної давності;
- обґрунтованість сум заборгованості.

Дана процедура законодавчо детально не врегульована, відповідальності за відсутність відповіді на лист кредитора також не передбачено. Отже, для серйозних контрактів рекомендація може бути одна: передбачати терміни та порядок звірки заборгованості у договорі.

Інвентаризація поточної кредиторської заборгованості оформляється актом. Певної форми для підприємств не розроблено, тому можна використати форми відповідних актів, розроблених для державного сектору (бюджетних установ). Їх можна використовувати і комерційним підприємства.

Так, наказ Мінфіну від 17.06.2015 р. № 572 містить:

- акт інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами (Додаток Б).
Зазначимо, що за одним і тим самим контрагентом може бути не тільки кредиторська, але й дебіторська заборгованість, тому використання універсального бланку може бути доцільним. У будь-якому разі бланк можна переробити «під підприємство»;

- акт інвентаризації кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув і яка планується до списання. На підставі такого акта готується наказ на списання такої кредиторської заборгованості.

В ході інвентаризації може бути виявлена кредиторська заборгованість, по якій сплив термін позовної давності або така, яка уже не може бути погашена. Тоді до акта інвентаризації складається також відповідна довідка у довільній формі (додаток В), де треба навести строки погашення такої заборгованості, термі прострочення та пояснення причин такої ситуації, що склалася. Якщо така заборгованість планується до списання, то тоді цю заборгованість оформляємо другим з вищенаведених актів.

Для списання безнадійної кредиторки оформляють: акт інвентаризації; внутрішній наказ керівника на списання; бухгалтерську довідку (рис. 2.4).

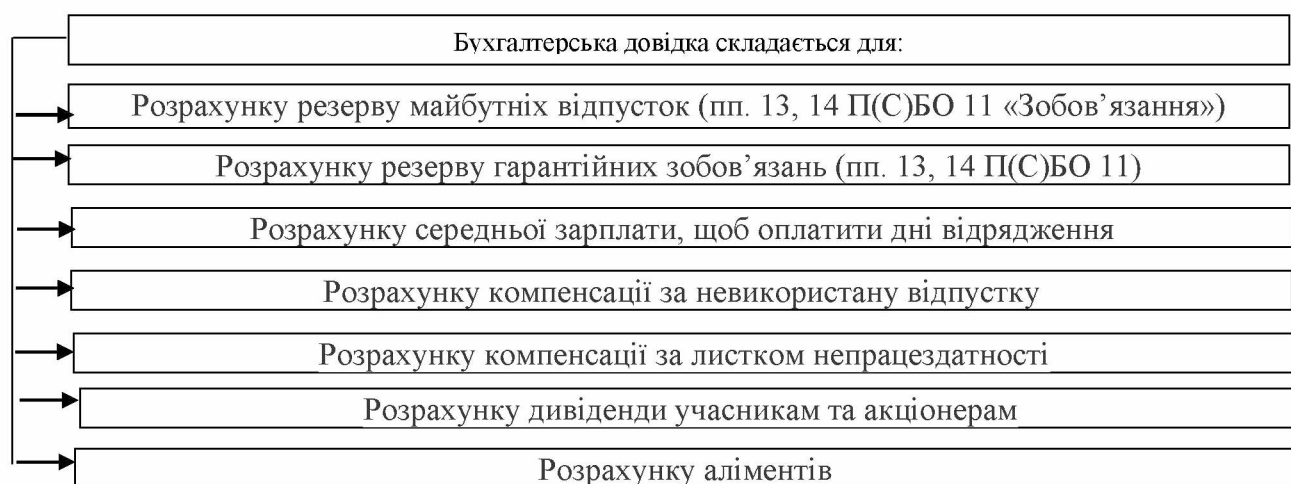

Рисунок 2.4 – Причини складання бухгалтерської довідки

Джерело: розроблено автором

Основний перелік первинних документів на підставі яких проводиться оформлення операцій за поточними зобов'язаннями наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Первинні документи на підставі яких проводиться оформлення операцій за поточними зобов'язаннями

№ рахунку	Назва рахунку	Перелік первинних документів
60	Короткострокові позики	Кредитні договори, виписки банку, розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, договори позики, ПКО, ВКО, звіти касира
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Господарські договори, розрахунки бухгалтерії, ПКО, звіти касира, виписки банку, ВКО, платіжні доручення.
62	Короткострокові векселі видані	Господарські договори, векселі, розрахунки бухгалтерії, накладні, акти, рахунки, ВКО, звіти касира платіжні доручення виписки банку
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Договори, накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти прийнятих робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, зовнішньоекономічні договори купівлі-продажу, вантажно-митні декларації, приймальні акти і акти експертизи торговельно-промислової палати, комерційні документи (рахунки-фактури, ІНВОЙСИ, що підтверджують митну вартість
64	Розрахунки за податками й платежами	Розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, податкові накладні, вантажні митні декларації
65	Розрахунки за страхування	Платіжні доручення, виписки банку, розрахунково-платіжні відомості, лікарняні листи тощо
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості, таблиці обліку робочого часу, накопичувальні картки виробітку і заробітної плати, накопичувальні картки обліку заробітної плати, особові рахунки, листки обліку простоїв, відомості обліку дивідендів, чеки, платіжні доручення, ВКО, виписки банку
67	Розрахунки з учасниками	Договори, розрахунки та довідки бухгалтерії, рішення власників, протоколи зборів акціонерів, накази, відомості обліку дивідендів, ВКО, платіжні доручення
68	Розрахунки за іншими операціями	Господарські договори, розрахунки бухгалтерії, ПКО, звіти касира, виписки банку, ВКО, платіжне доручення
69	Доходи майбутніх періодів	Договори, виписка банку, ПКО, довідка бухгалтерії

Джерело: розроблено автором

Погашення поточних зобов'язань відображається платіжними документами такими, як: видаткові касові ордери, виписки банку, чекові книжки та ін.

Розрахунки з контрагентами (якщо вони є платниками ПДВ) не можливі без виписки та реєстрації податкової накладної, яка виписується постачальником. Продавець товару (робіт, послуг), який зареєстрований як платник ПДВ, зобов'язаний надати (зареєструвати) покупцю податкову накладну, що дає право на одержання податкового кредиту. Податкова накладна містить реквізити наведені на рисунку 2.5.

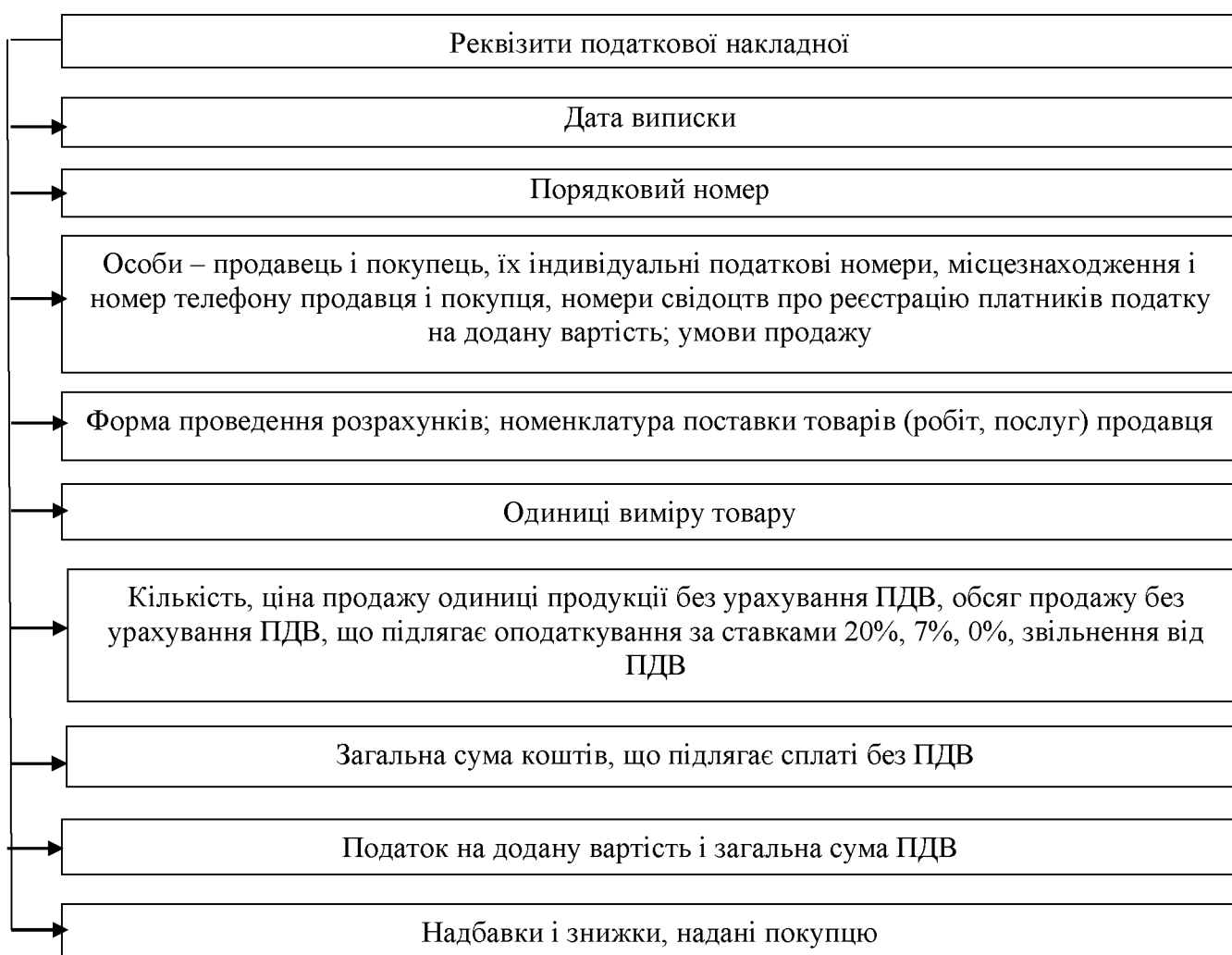

Рисунок 2.5 – Реквізити податкової накладної

Джерело: розроблено автором

Перерахування податків та обов'язкових платежів здійснюється на підставі платіжних доручень, які в подальшому (як підтвердження

проходження господарської операції) відображається в банківській виписці. Основним документом з розрахунковим взаєминам з постачальниками є рахунок-фактура. Його виписує постачальник на відпуск (відвантаження) товарно-матеріальних цінностей. Основні реквізити рахунка-фактури наведені на рисунку 2.6.

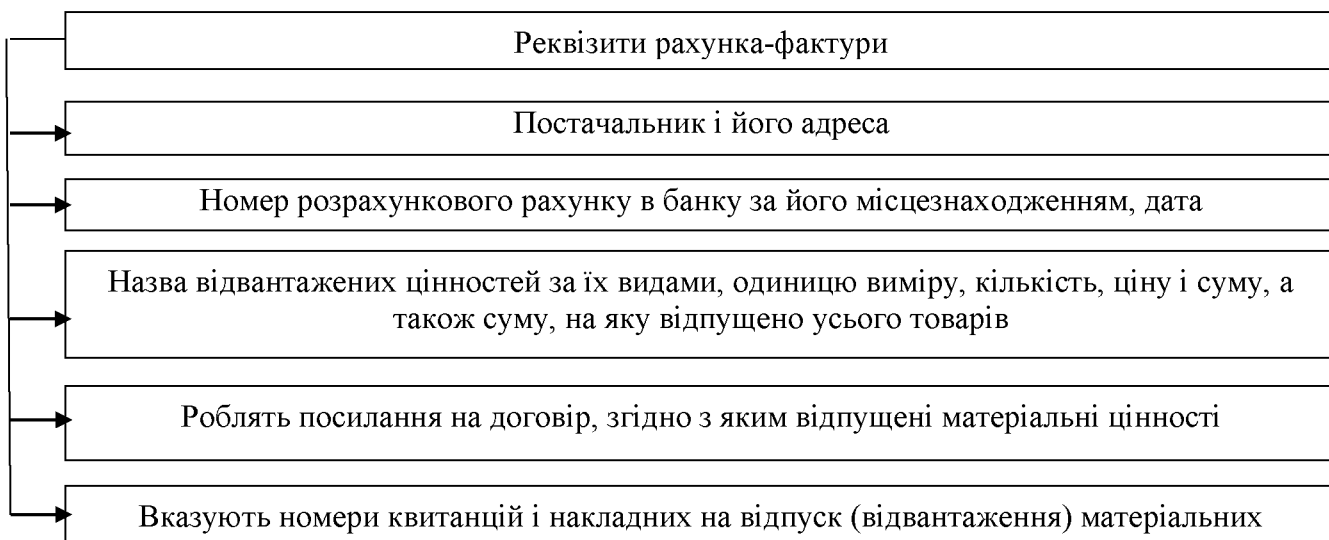

Рисунок 2.6 – Реквізити рахунка-фактури

Джерело: розроблено автором

Одним з первинних документів, що відображають сплату поточних зобов'язань є розрахунковий чек. Даний документ - письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) установі банку (банку емітенту), який веде його рахунок, сплатити чекодержателю зазначену в чеку суму коштів. Чеки з чекової книжки, в яких вказується: найменування постачальника, дата і місце заповнення чека, сума, виписуються в момент здійснення платежу і видаються чекодавцем за отримані ним товари та надані послуги. Постачальник відвантажує покупцеві товар одразу або після зарахування коштів на рахунок.

Після того як документи з обліку зобов'язань складено на місцях або прийнято від сторонніх організацій, вони направляються на обробку до бухгалтерії. Документи, що надійшли до бухгалтерії, підлягають арифметичній перевірці, формальній, юридичній і за суттю, тобто з погляду законності й доцільності господарської операції. Первинні документи можуть бути прийняті

до обліку в тому разі, якщо вони оформлені за всіма реквізитами та підписані усіма відповідальними зазначеними в документі. Прийняті документи підлягають перевірці перед рознесенням їхніх даних на рахунки бухгалтерського обліку.

За умови, що підприємство веде журнально-ордерну форму ведення бухгалтерського обліку, то всі первинні документи обов'язково підлягають занесенню до реєстрів бухгалтерського обліку – журналів-ордерів. Всі зобов'язання підприємства мають своє відображення в журналі № 3 та у відомостях аналітичного обліку 3.1 – 3.6 (рис. 2.7).

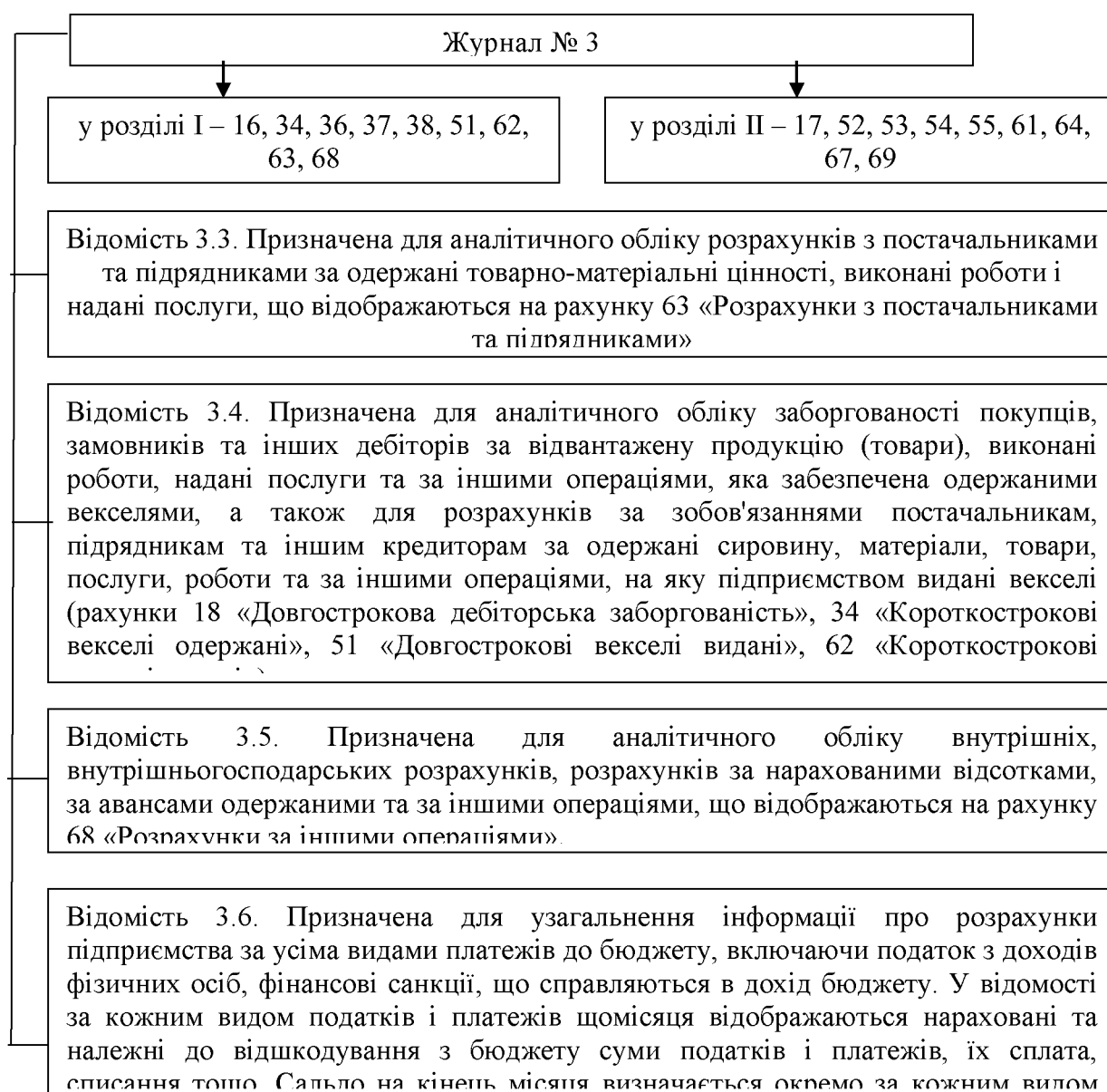

Рисунок 2.7 – Зміст та структура журналу № 3 та відомостей до нього
Джерело: розроблено автором

Таким чином, на підставі інформації даного підрозділу можна зазначити, що в частині зобов'язань в практичній діяльності відсутні відповідні первинні документи, які б давали можливість розмежовувати в бухгалтерському обліку заборгованість та зобов'язання. Що в свою чергу є головною проблемою в процесі обліку зобов'язань підприємства та є необхідність належним чином організувати процес документування на кожному підприємстві шляхом розробки внутрішніх первинних контрольних документів за поточними зобов'язаннями.

2.3 Аналітичний і синтетичний облік поточної кредиторської заборгованості

Для обліку кожного виду зобов'язань є відповідні рахунки. Ці рахунки пасивні. За дебетом в них відображають виконання (зменшення) зобов'язань, а за кредитом – утворення (збільшення) зобов'язань.

Згідно з діючим Планом рахунків для обліку поточних зобов'язань призначений весь 6 клас «Зобов'язання» (Додаток Г).

Для обліку кредитів банку, виданих на термін до 12 місяців, або таких, що були видані на цей термін, але вчасно не повернуті, тому відтерміновані чи винесені на протермінування, призначено рахунок 60 “Короткострокові позики”. Аналітичний облік проводять за позикодавцями (банками) щодо кожного виду кредиту (позики) і строками їх повернення. Типова кореспонденція рахунків з обліку банківських кредитів наведена в таблиці 2.2.

Для відображення інформації про розрахунки за поточними зобов'язаннями, які переведені з довготермінових, за умови настання строку оплати на протязі 12 місяців з дати балансу застосовується рахунок 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями”. Аналітичний облік здійснюють за кредиторами та видами заборгованості. Типові операції за цим рахунком наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.2 – Зміст господарських операцій з обліку короткострокових кредитів банку

№ з/п	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Погашення короткотермінових позик передачею довготермінових фінансових інвестицій	60	14
2	Погашення короткотермінових позик передачею незавершеного будівництва	60	15
3	Погашено короткотермінову позику готівкою	60	301
4	Погашено короткотермінову позику з рахунків у банку	60	311
5	Повернення позики через вечірню касу банку чи іншими коштами, що перебували в депозиті	60	33
6	Погашено короткотермінову позику векселем одержаним	60	34
7	Погашено заборгованість за короткотерміновими позиками за рахунок оплати, що надійшла від покупців (замовників)	60	36
8	Погашено заборгованість за короткотерміновими позиками, виданими на індивідуальні потреби	60	37
9	Надійшли цільові внески на погашення короткотермінової позики	60	48
10	Переоформлено короткотермінову позику на довготермінову	60	50
11	Переоформлено короткотермінову позику на інші довготермінові зобов'язання	60	55
12	Переоформлення короткострокової позики на відтерміновану чи протерміновану	60	60
13	Погашено короткотермінову позику за рахунок розрахунків за іншими операціями	60	68
14	Зараховано як інший операційний (фінансовий) дохід суму списаної позики	60	71, 73
15	Вкладення як довготермінових фінансових інвестицій в інші підприємства отриманих	14	60
16	Оплата за рахунок короткотермінових позик вартості робіт або машин і механізмів без відображення як розрахунки з постачальниками і підрядниками короткотермінових позик	15	60
17	Отримано короткотермінову позику готівкою (на рахунок у банку) короткотермінових позик	30, 31	60
18	Проведено поточні фінансові інвестиції за рахунок короткотермінових позик	35	60

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4
19	Повернено цільове фінансування за рахунок короткотермінової позики	48	60
20	Погашено довготермінову позику за рахунок короткотермінової	50	60
21	Отримано короткотермінову позику для погашення поточної заборгованості за: довготерміновими зобов'язаннями, короткотерміновими векселями, перед постачальниками чи підрядниками, з податків і платежів, перед органами страхування, за іншими операціями	61, 62, 63, 64, 65, 68	60

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

Таблиця 2.3 – Зміст господарських операцій з обліку поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями

№ з/п	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	Погашення поточної заборгованості за довготерміновими зобов'язаннями через банк	61	31
2	Погашення поточної заборгованості за довготерміновими зобов'язаннями за рахунок зменшення боргу дебіторів	61	37
3	Погашено поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями за рахунок короткострокової (довгострокової) позики	61	60, 50
4	Переоформлено виданий довготерміновий вексель на поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	51	61
5	Переоформлено довготермінові облігації на поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	52	61
6	Переоформлено заборгованість перед орендодавцем за одержані об'єкти довготермінової оренди на поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	53	61
7	Переоформлено відтерміновану податкову заборгованість на поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	55	61

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

Облік виданих короткотермінових векселів проводять на рахунку 62 “Короткострокові векселі видані” обліковують розрахунки за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержані сировину,

матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на які підприємство видало векселі на термін не більш ніж 12 місяців. Аналітичний облік проводять за кожним виданим векселем та за термінами їх погашення. Типові операції за цим рахунком наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Зміст господарських операцій з обліку короткострокових векселів виданих

№ з/п	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	Оплачено видані векселі через банк	62	31
2	Погашено заборгованість інших дебіторів поверненням ними виданого	62	36
3	Оплачено вексель за рахунок довгострокової (короткострокової) позики короткотермінового векселя	62	50, 60
4	Списано заборгованість за векселем і зараховано її до іншого операційного доходу	62	71
5	Видано вексель на суму поточної заборгованості	61	62
6	Видано вексель на суму заборгованості постачальникам	63	62
7	Видано вексель на суму заборгованості іншим кредиторам	685	62
8	Видано вексель на суму фінансових санкцій на підприємствах, що не використовують рахунки класу 9	84	62
9	Видано вексель на суму фінансових санкцій на підприємствах, що використовують рахунки класу 9	94	62

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

Згідно плану рахунків бухгалтерського обліку рахунок 63 “Розрахунки з постачальниками і підрядниками” відповідає за відображення в обліку розрахунків з контрагентами, а саме з постачальниками та підрядниками. Кожне підприємство має право в наказі про облікову політику підприємства зазначити, що на цьому рахунку можуть бути контрагенти як від основної так і не від основної діяльності. В будь-якому випадку облік з контрагентами слід вести в розрізі за кожним суб’єктом господарювання. Характеристика даного рахунку наведена в додатку Г. Зміст господарських операцій за даним рахунком наведено в додатку Д.

Розрахунки з бюджетом зазвичай проводять на рахунку 64. В залежності від вибору бази оподаткування та виду діяльності суб'єкта господарювання він є платником різноманітних податків та зборів. Тому на рахунку 641 наказом про облікову політику підприємства затверджуються аналітичні рахунки (субрахунки) за якими відображається облік кожного податку та збору. Кожне підприємство щомісячно проводить утримання з заробітної плати військового збору. Облік проведення його утримання та перерахунку відображається на рахунку 642.

Для відображення в обліку розрахунків за соціальним страхуванням застосовується рахунок 65. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків за страхуванням ведуть в журналах № 5 і 5А. Аналітичний облік здійснюють за кожним видом зборів і відрахувань, страхувальниками та окремими договорами страхування. Слід зазначити, що на цьому рахунку проводять нарахування з заробітної плати працівників підприємства за єдиним соціальним внеском. Зміст господарських операцій за рахунком 65 представлено в табл.2.5.

Таблиця 2.5 – Зміст господарських операцій за страхуванням

№ з/п	Зміст господарських операцій	Дт	Кт
1	Оплачено страхові платежі та внески з рахунка в банку	65	31
2	Оплачено заборгованість за рахунок довготермінових позик короткотермінового векселя	65	50
3	Переоформлено заборгованість за страхуванням на інші довготермінові зобов'язання	65	55
4	Проведено страхові відрахування з фонду оплати праці на капітальних вкладеннях	15	65
5	Погашено заборгованість за страхуванням іншими кредиторами	65	68
6	Відображено відрахування на соціальні заходи на підприємствах, що використовують	82	65
7	Нараховано фінансові санкції органами страхування на підприємствах, що не використовують рахунки класу 9	84	65
8	Проведено страхові відрахування з фонду оплати праці на роботах щодо майбутніх періодів	39	65
9	Нараховано внески на соціальні заходи з фонду оплати праці загально виробничого призначення	91	65

Джерело: розроблено автором на основі [37]

Розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, які перш за все проводять під час розподілу прибутку (дивідендів) обліковуються на рахунку 67 «Розрахунки з учасниками». Нараховувати дивіденди підприємства мають право або раз на рік або квартал з їх подальшою виплатою. Нерезидентам дивіденди виплачують лише за наявності прибутку в емітента. Аналітичний облік за рахунком 67 ведуть щодо учасників та засновників, з якими здійснюються розрахунки.

Для більш деталізованого ведення обліку з контрагентами підприємства мають право використовувати для обліку розрахунків з неосновними контрагентами рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями». Характеристика даного рахунку наведена в додатку Г. Як правило на цьому рахунку відображають розрахунки за комунальні послуги, нотаріальні послуги, утримані з працівника підприємства аліменти, орендні платежі, отримані різноманітні послуги від інших контрагентів. Зміст господарських операцій є аналогічним до змісту господарських операцій за рахунком 63.

Слід зазначити, що інформація про доходи від списання кредиторської заборгованості, що виникла під час операційного циклу, після закінчення строку позовної давності відображається за кредитом субрахунка 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» у кореспонденції з рахунками обліку зобов'язань. А до заборгованості, яка виникає у позаопераційній діяльності (заборгованість за придбаними необоротними активами, цільовим фінансуванням, зобов'язання за векселями, розрахунками з учасниками) після закінчення строку позовної давності буде відображатися на субрахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

2.4 Відображення інформації про поточну кредиторську заборгованість у звітності підприємства та автоматизація обліку

Всі підприємства України повинні під час своєї господарської діяльності звітувати перед різноманітними установами та організаціями щодо своєї роботи за різними показниками, які мають своє відображення в різноманітних звітах. Під час проведення дослідження за даною темою, нами було з'ясовано та проведений аналіз звітності за даним напрямком (рис. 2.8).

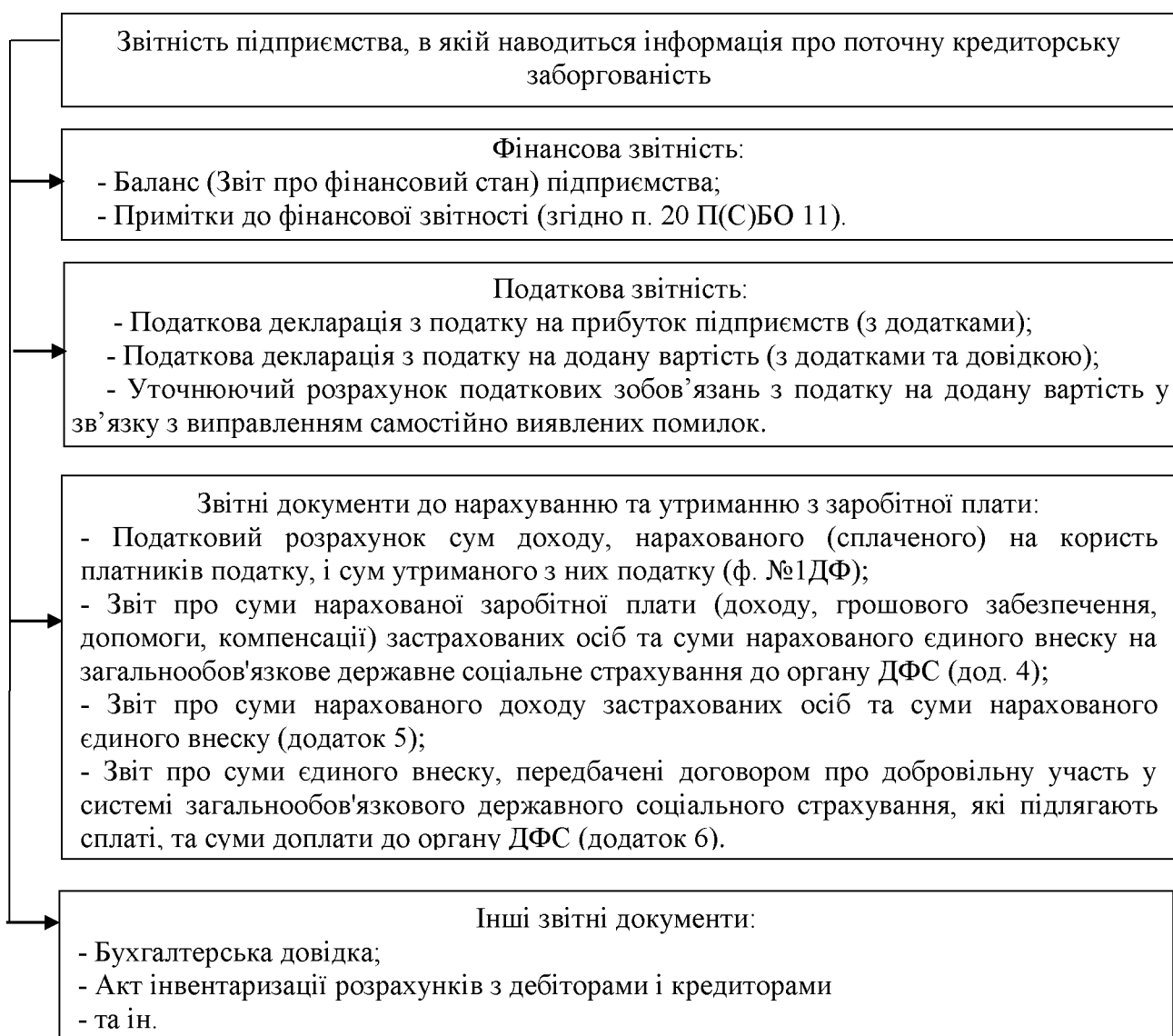

Рисунок 2.8 – Звітність підприємства, в якій наводиться інформація про поточну кредиторську заборгованість

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

Загальнодоступним документом на підставі якого можна визначити фінансовий стан підприємства, а також провести аналіз стану, складу, структури та вплив поточної кредиторської заборгованості на роботу підприємства є баланс.

В балансі підприємства наводиться інформація, яка відображає облік поточних зобов'язань та розміщується в третьому розділі пасиву балансу. Характеристика даного розділу та порядку його заповнення наводиться в додатку Ж.

В примітках до фінансової звітності наводиться інформація:

- про суму та строки погашення виключеного із складу поточних зобов'язань з обґрунтуванням причин виключення;
- перелік і суми зобов'язань, включених до статей балансу «Інші довгострокові зобов'язання» та «Інші поточні зобов'язання».

З приводу податкової звітності, то вона надає розкриття наявності і стану різних податків та внесків, які сплачує підприємство в залежності від виду системи оподаткування (загальна або спрощена).

Так, на загальних підставах здійснюється сплата податку на прибуток та подається податкова декларація (ст. 133 ПКУ) всіма юридичними особами-резидентами, крім деяких винятків (неприбуткових громадських організацій та тих, хто перебуває на спрощеній системі оподаткування).

Базовими податковими (звітними) періодами для платників податку на прибуток є рік та квартал. Слід зазначити, що як квартальні, так і річні платники податку на прибуток, річну декларацію з податку на прибуток подають протягом 60 к.д., що настають за останнім к.д. звітного року.

Якщо підприємство, яке стало платником податку на прибуток в середині року, то для нього першим звітним періодом буде період з дати взяття його на облік по останній календарний день року (пп. 137.4.2 ПКУ). Податок на прибуток повинен бути сплачений протягом 10 к.д. після останнього дня граничного строку подачі декларації. Граничний строк сплати податку за результатами 2020 року – 10 березня 2021 року.

Базовим місяцем у сплаті ПДВ є місячний період, а тому місячну податкову декларацію з ПДВ складають і подають усі платники даного податку. Для платників єдиного податку 3 групи кварталний звітний період скасували і з липня 2020 року ці юридичні особи подають місячну податкову декларацію. Декларацію платникам податку подавати не треба, якщо: господарська діяльність у звітному періоді не проводилася (об'єкти оподаткування не виникали); відсутні показники, які підлягають декларуванню (наприклад, відсутні суми від'ємного значення попередніх періодів, які треба відобразити в декларації за поточний період). За бажанням, підприємство може за відсутності діяльності подати нульову декларацію. Основна характеристика декларації з ПДВ наведена на рис. 2.9.

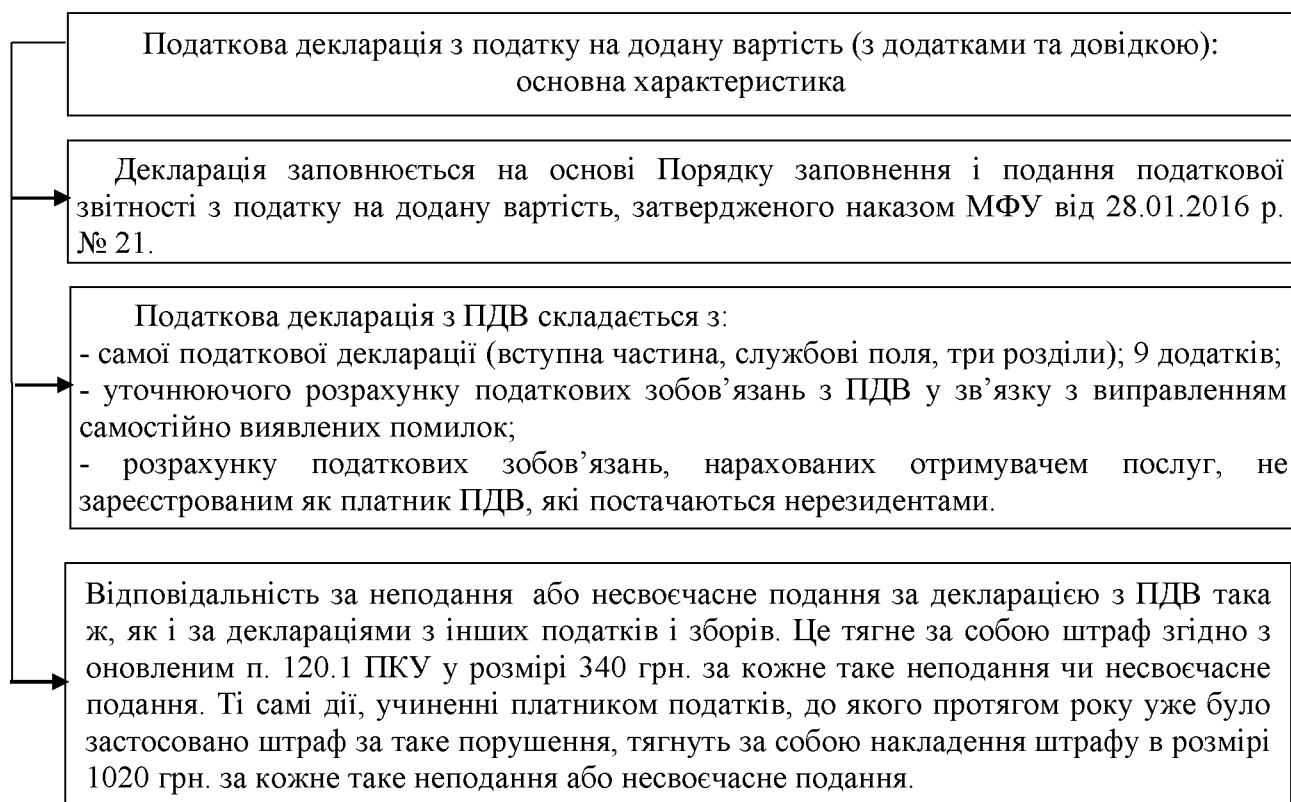

Рисунок 2.9 – Основна характеристика декларації з ПДВ

Джерело: розроблено автором на основі [27]

Для платників податку, для яких звітним періодом є місяць декларація подається протягом 20 календарних днів. Декларація з ПДВ подається всіма платниками податку в електронній формі (не пізніше закінчення останньої

години дня, в якому спливає граничний строк подання податкової декларації. Подача в інших формах можлива тільки якщо відбулося припинення договору про визнання електронних документів. У такому випадку декларацію можна подати особисто або надіслати поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення (відправити треба не пізніше ніж за 5 днів до закінчення граничного строку).

У складі декларації з ПДВ треба подавати тільки ті додатки, по яких заповнювалися дані з відповідних рядків декларації. Отже, якщо у самій декларації заповнений певний рядок, який містить посилання на додаток, то останній має бути обов'язково.

Форма 1ДФ 2020 – щоквартальний звіт, в якому наводиться інформація щодо сплати ПДФО та військового збору. Подається завжди, якщо нараховувався дохід фізичним особам. Повна назва даного звіту – «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку». Він затверджений наказом Мінфіну від 13.01.2015 р. № 4. Крім даного документа цим же наказом затверджено Порядок заповнення та подання форми 1ДФ. Форма 1ДФ має статус декларації і її повинні подавати усі податкові агенти, які нараховують та виплачують доходи фізичним особам.

Зі вступом у дію з 23 травня 2020 року Закону № 466 штрафи за недостовірні відомості, неподання або несвоєчасне подання, помилки та недостовірні відомості в формі 1ДФ зросли удвічі. Відтак вони становлять (п. 119.1 ПКУ). за перший раз – 1020 грн; при повторному порушенні протягом року – 2040 грн. Такий штраф накладається один на всі виявлені порушення (п. 119.1 ПКУ). Неповна або несвоєчасна сплата ПДФО та ВЗ має наслідком штраф 25% суми недоплати (ст. 127 ПКУ) та пеню за кожний день прострочення (ст. 129 ПКУ). Однак, такі санкції накладаються лише, коли порушення буде виявлено під час перевірки податківцями. Уникнути штрафу можна наступним чином (див. абз. 5 п. 119.1 ПКУ): виправити помилку шляхом подачі форми 1ДФ з позначкою “Уточнюючий” за вимогами п. 50.1 ПКУ та на основі цього

здійснити обов'язковий або добровільний перерахунок ПДФО за п. 169.4 ПКУ. Однак, якщо помилка сталася з вини працівника, – він подав недостовірні відомості щодо податкової соціальної пільги (ПСП), то тоді відповідає сам працівник: він втрачає право на ПСП та сплачує штраф у сумі 100% недоплати ПДФО (пп. 169.2.4 ПКУ). Крім цих штрафів можливий також адміністративний штраф за неподання або несвоєчасне подання форми 1ДФ від 23 до 51 грн (ст. 1634КУпАП), але таке адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше 2 місяців з дня скоєння, а якщо порушення тривале – не пізніше 2 місяців з дня його виявлення.

Умовою застосування штрафних санкцій є дотримання строку позовної давності, який з 23 травня 2020 року теж збільшився і став 2555 днів, тобто 7 років (раніше був 1095 днів). Такий строк позовної давності використовується щодо перевірок з питань утримання податковими агентами ПДФО та військового збору при виплаті зарплати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат.

З розвитком новітніх інформаційних технологій зростає вплив автоматизації бухгалтерського обліку на підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Проведення облікового процесу в умовах автоматизації дуже впливає на застосування методології та організації обліку і проведенню аудиту поточної кредиторської заборгованості. В сучасних умовах господарювання застосування автоматизації обліку та новітніх інформаційних технологій підвищує рівень ефективності управління підприємством і надає чимало переваг, серед яких:

- оперативне введення інформації, її обробка і формування вихідної інформації;
- забезпечення внутрішнього контролю фінансово господарської діяльності підприємства;
- зменшення ручної праці, пов'язаної з розрахунками аналітичних показників і заповнення форм бухгалтерської звітності;

- вдосконалення самого процесу організації бухгалтерського обліку та формування показників фінансової звітності;
- підвищення якості та ефективності роботи бухгалтерів.

Суб'єкт господарської діяльності, який проводить автоматизацію бухгалтерського обліку на підприємстві, має наступні варіанти вибору даного переходу (рис. 2.10).

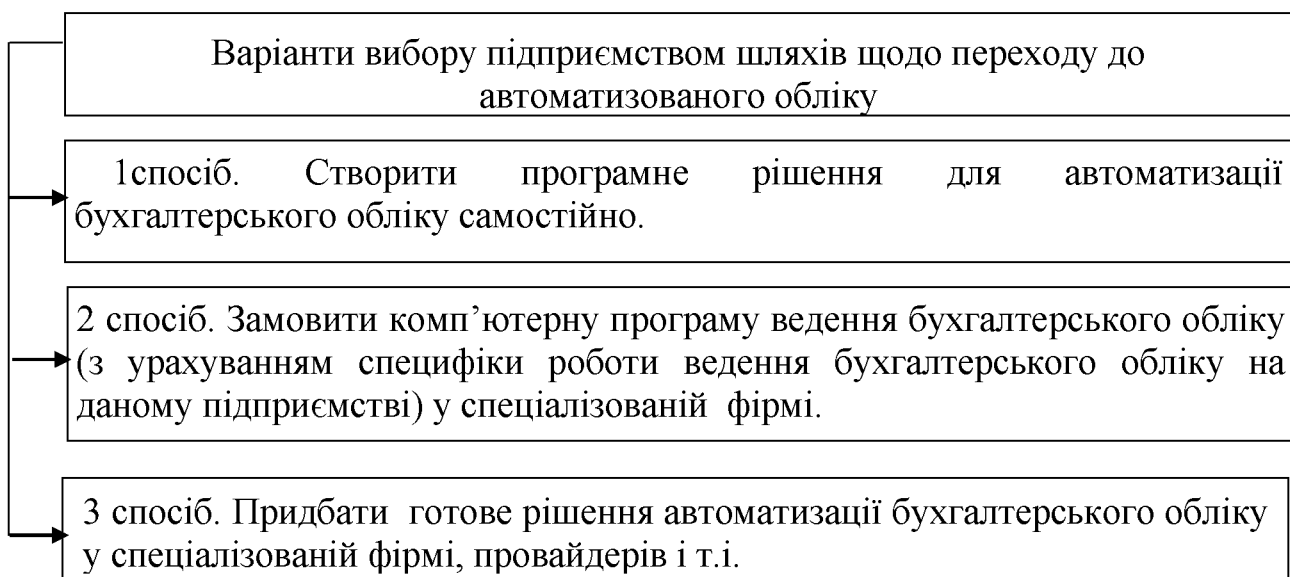

Рисунок 2.10 – Варіанти вибору підприємством шляхів щодо переходу до автоматизованого обліку

Джерело: розроблено автором

Для проведення автоматизованого обліку на ринку програмних продуктів є велика кількість бухгалтерських програм. Для того щоб зробити правильний вибір програми або провести її розробку потрібно зрозуміти як вони будуть функціонувати і для яких потреб вони будуть використовуватись.

Слід зазначити, що для ефективного проведення автоматизованого обліку поточної кредиторської заборгованості потрібно виставити до бухгалтерських програм комплекс вимог, забезпечення яких надасть можливий максимальний ефект від проведення автоматизації обліку (табл. 2.6).

До основних принципів автоматизованого обліку поточної кредиторської заборгованості відносять:

Таблиця 2.6 – Комплекс вимог, забезпечення яких надасть можливий максимальний ефект від проведення автоматизації обліку

Група вимог	Вимоги	Характеристика вимог до програмного продукту для автоматизації процедур бухгалтерського обліку на підприємстві
Функціональні вимоги	Ведення журналу операцій	Здатність вводити та накопичувати всі господарські операції, які відображають господарську діяльність підприємства
	Достовірне відображення сальдо облікових рахунків	Можливість розраховувати підсумки за рахунками бухгалтерського обліку (обороти, залишки) на будь-який момент часу за довільної кількості введених господарських операцій
	Аналітичний облік	Можливість вести аналітичний облік в таких розрізах і з таким рівнем деталізації, як цього вимагають потреби управління
	Кількісний облік	Можливість ведення обліку в натуральному вимірнику
	Валютний облік	Облік у валютах, що відрізняються від базової (основної валюти)
	Гнучкість	Можливість налагодити програму під особливості діяльності конкретного підприємства та зміни в законодавстві
Технічні вимоги	Невибагливість до апаратного забезпечення	Можливість ефективно працювати на комп'ютерах із середніми технічними характеристиками
	Редактор документів	Вбудовані в програму засоби створення і коригування форм первинних документів, розрахунків та звітів
	«Експорт-імпорт» даних	Можливість обмінюватися даними з іншими програмами та пристроями (касовими апаратами, технологічними датчиками)
	Робота в мережах	Здатність працювати на кількох комп'ютерах з поєднанням даних за допомогою комп'ютерної мережі
	Захист інформації	Забезпечення кодування інформації та обмеження доступу за допомогою системних паролів
	Архів документів	Вбудовані засоби архівації даних з можливістю швидкого відновлення інформації
Комерційні вимоги	Ціна	Прийнятна для підприємства ціна програмного забезпечення та його супроводу
	Супровід	Послуги з навчання користувачів, оперативні консультації, оновлення програмного забезпечення
	Документація	Якісна детальна друкована документація до програм
Ергономічні вимоги	Інтерфейс користувача	Зручні та нешкідливі для здоров'я користувача засоби забезпечення діалогу «людина-комп'ютер»
	Програмна допомога	Розвинена система програмної допомоги, яка дозволяє отримати «підказку» щодо будь-якої функції або дії в програмі

Джерело: розроблено автором

- накопичення й багаторазове використання облікових даних щодо поточної кредиторської заборгованості;
- відповідність одному журналу хронологічного запису множині реєстрів систематичного запису;
- наявність значної кількості аналітичних рахунків поточної кредиторської заборгованості в залежності від цілей, поставлених керівництвом перед обліком;
- автоматичне отримання інформації про відхилення від встановлених норм та завдань щодо операцій з поточними зобов'язаннями;
- отримання звітних показників в інтерактивному режимі;
- автоматичне формування всіх облікових реєстрів й форм звітності на основі даних, відображених в системі рахунків.

Проведення автоматизованого обліку надає можливість управлінському складу отримати в максимально короткі строки потрібну для них інформацію (рис. 2.11):

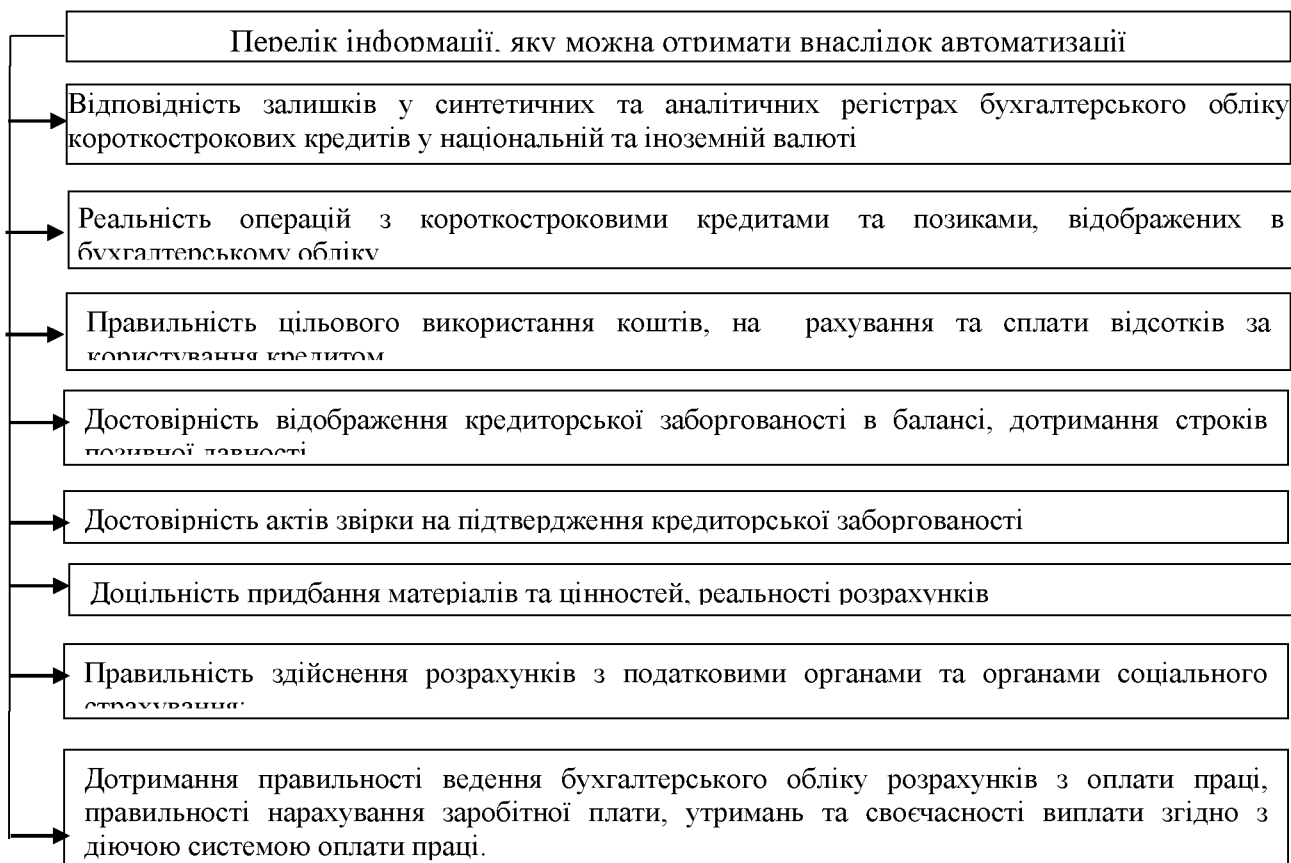

Рисунок 2.11 – Перелік інформації, яку можна отримати внаслідок автоматизації

Джерело: розроблено автором

Слід зазначити, що до технологічного процесу отримання та обробки інформації про розрахунки за поточною кредиторською заборгованістю під час використання автоматизованого обліку можна віднести наступні етапи:

1) збір та реєстрація первинних даних для обробки на комп'ютері. На цьому етапі здійснюється документальне оформлення господарських операцій за поточною кредиторською заборгованістю, здійснених на підприємстві. При введенні первинних даних водночас формуються бухгалтерські проводки. Автоматизоване формування бухгалтерської проводки здійснюється на основі довідника типових господарських операцій з поточними зобов'язаннями;

2) формування облікових даних про поточні зобов'язання на електронних носіях. Всі бухгалтерські проводки формуються в зведений бухгалтерський регістр - Журнал обліку господарських операцій з поточними зобов'язаннями. В журналі бухгалтерських проводок формуються всі бухгалтерські операції з поточними зобов'язаннями за поточний розрахунковий період, що є основним джерелом для формування зведених даних та бухгалтерської звітності. Кожному бухгалтерському запису присвоюється свій реєстраційний номер. Здійснюється формування регістрів синтетичного та аналітичного обліку поточних зобов'язань, внутрішньої та зовнішньої бухгалтерської звітності.

Отже, здійснення ефективного процесу автоматизації бухгалтерського обліку підприємств України є пріоритетним напрямом підвищення прибутковості діяльності та забезпечення економічного зростання вітчизняних суб'єктів господарювання, що дає змогу реалізувати комплекс таких важливих переваг (рис. 2.12).

За умови дотримання цих напрямків роботи автоматизований облік розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю кожне підприємство незалежно від обраної комп'ютерної програми зможе прийняти ефективні управлінські рішення.

Отже, забезпечення раціонального вибору для конкретного підприємства комп'ютерної системи бухгалтерського обліку для автоматизації бухгалтерського обліку та ефективного його використання у процесі обробки

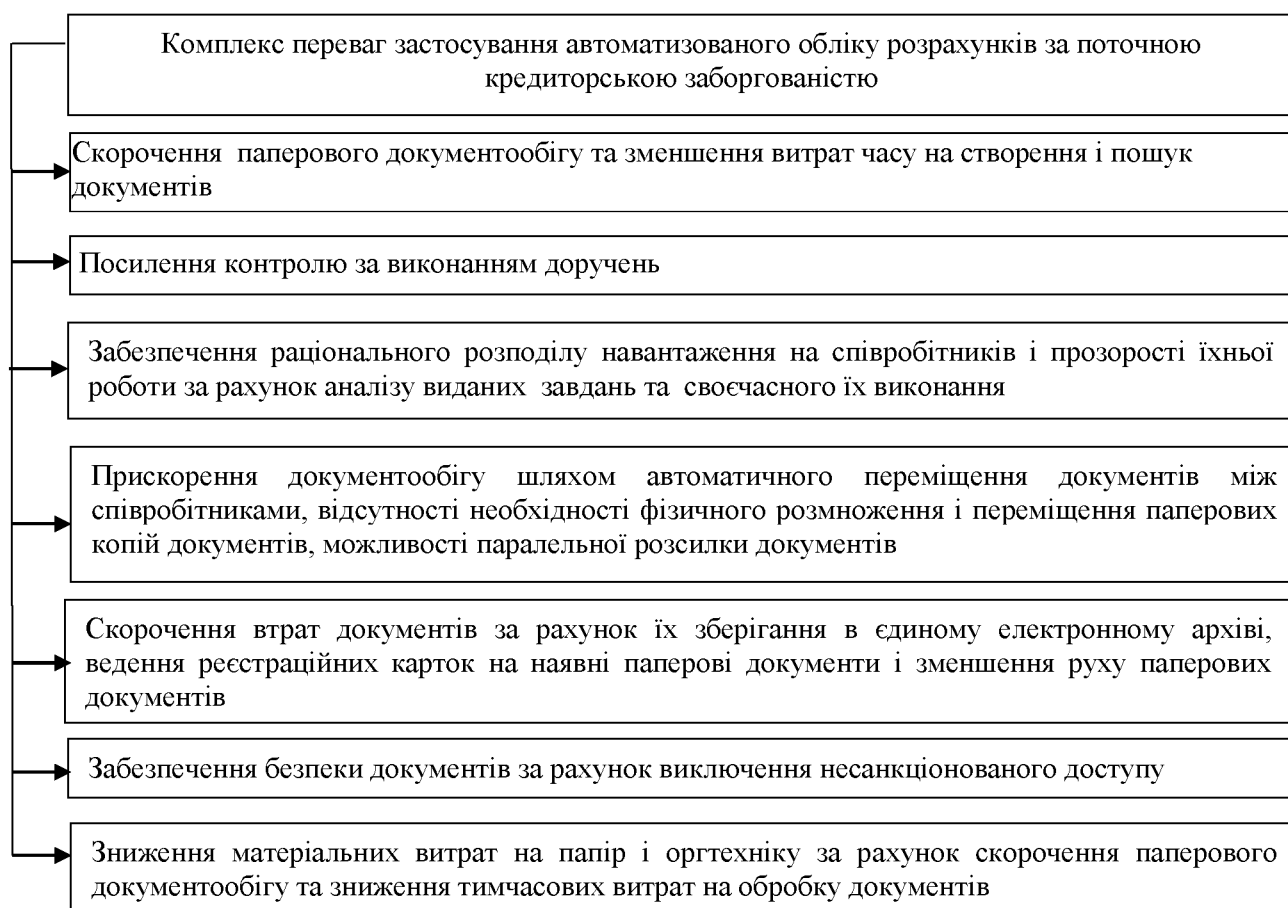

Рисунок. 2.12 – Комплекс переваг застосування автоматизованого обліку
Джерело: розроблено автором

облікових даних дає змогу забезпечити підприємству: оперативне введення; обробку та формування вихідного інформаційного масиву даних бухгалтерського обліку; забезпечення внутрішнього контролю інформації; зменшення ручної праці; підвищення якості та ефективності роботи бухгалтерів; вдосконалення процесу організації бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності підприємства, що у сукупності сприяє удосконаленню системи менеджменту, підвищенню рентабельності та економічному зростанню підприємства.

Доцільно буде рекомендувати деяким підприємствам, в рамках удосконалення первинної документації, використовувати Журнал реєстрації договорів або ж автоматизовану систему обліку. Автоматизація бухгалтерського обліку дозволить уникнути помилок в результаті розрахунків,

скоротить час проведення розрахунків, надасть більш швидкий і зручний доступ до різних документів, а також посилить контроль за діяльністю бухгалтера.

Також можливий перегляд облікової політики підприємства, в якій повинні докладно відбиватися всі складові бухгалтерського обліку, документообігу та звітності. Проведення інвентаризації дебіторської заборгованості допоможе відстежувати заборгованості, термін позовної давності за якими минув.

Обов'язково потрібно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованостей, так як перевага однієї з заборгованостей над іншою призведе до загрози фінансової стійкості підприємства, а їх збалансоване співвідношення дозволить підприємству вчасно проводити розрахунки.

Варто звернути увагу на прострочені заборгованості. При їх виявленні слід негайно висилати повідомлення дебіторам з метою запобігання утворенню на підприємстві безнадійних заборгованостей. Щоб в майбутньому не виникали подібні ситуації із заборгованостями, можна запропонувати застосування договорів із гнучкими умовами оплати для покупців і можливих дебіторів, а також класифікувати покупців в залежності від їх платоспроможності і історій кредитних відносин.

Слід зазначити, що роботу з простроченою заборгованістю можна проводити у вигляді претензійної роботи. Вона може складатися з наступних етапів:

- 1) Регулярні дзвінки-нагадування.
- 2) Напрям контрагенту акту звірки взаєморозрахунків.
- 3) Особисті візити.
- 4) Передсудові повідомлення про стягнення.
4. Створення резерву по сумнівних боргах.

Використання сучасних форм рефінансування заборгованості, таких як форфейтинг і факторинг також впливає на ефективне ведення облікових операцій з поточною кредиторською заборгованістю.

Мотивація співробітників для вирішення проблем з дебіторами і кредиторами. Мотивація персоналу - одна з найбільш складних проблем управління персоналом: для одних співробітників основоположним фактором залишається заробітна плата, а для інших - перспектива зростання, інтерес до самої роботи, взаємини в колективі, соціальний пакет і багато іншого.

Крім розглянутих вище заходів також існують негрошові способи погашення заборгованостей:

1. Товарообмінні (бартерні) операції Бартерна угода - пряма товарообмінних операція, що проводиться на збалансованої за вартістю основі з взаємною передачею права власності на товар без використання грошових операцій.

2. Уступка права вимоги (цесія) Цесія - угода про заміну колишнього кредитора, який вибуває з зобов'язання, на іншого суб'єкта, до якого переходять всі права колишнього кредитора.

3. Взаємозалік заборгованостей Іноді організації по відношенню один до одного можуть виступати одночасно і кредитором, і дебітором, і в цьому випадку, при відсутності грошових коштів, заборгованості можна погасити заліком взаємних вимог.

4. Переоформлення дебіторської заборгованості в векселя

5. Угода про відступне. Відступне - це один із способів мирової угоди з припинення зобов'язань. Це право кожної зі сторін відмовитися від виконання договору зі сплатою іншій стороні грошової суми або передачею майна

6. Новація. Новація - зважене і взаємоприйнятне вольове угода сторін про заміну поточного зобов'язання, яке існує між ними, іншим зобов'язанням між тими ж особами, передбачає інший об'єкт або спосіб виконання. В результаті чого борг погашається, а натомість нього у компанії-боржника виникають інші зобов'язання.

Висновки до розділу 2

В сучасних умовах господарювання, коли підприємства України отримали достатню самостійність, особливо гостро постає питання розрахункових взаємовідносин між контрагентами. Це обумовлено тим, що постійно відбувається кругообіг господарських засобів викликає безперервне відновлення різноманітних розрахунків.

Одним з найбільш поширених видів розрахунків в Україні є розрахунки між контрагентами. У процесі господарської діяльності організації постійно ведуть розрахунки з між собою за придбані в них оборотні та необоротні активи; з бюджетом і податковими органами - по різного роду платежів; з іншими органами та особами - за різними господарськими операціями.

Правильна організація розрахункових операцій забезпечує стійкість оборотності засобів організації, зміцнення в ній договірної і розрахункової дисципліни, а також її фінансового стану. Особливої актуальності ці питання набувають у організаціях, діяльність яких повинна бути безперервною і безпосередньо залежною від платоспроможності контрагентів та своєчасності розрахунків.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюються після відвантаження ними товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг або одночасно з ними з дозволу організації, або за її дорученням. В даний час, у зв'язку з економічною обстановкою, застосовуються різні форми договорів. Найвигіднішою для підприємств формою договору є договір купівлі-продажу. Перевага даної форми полягає в тому, що розрахункові взаємовідносини носять грошовий характер. Схожою формою договору купівлі-продажу є договір поставки. Обидва види договорів містять інформацію про вид поставляються матеріальних цінностей, їх кількість та вартість, тобто містять натуральні і вартісні показники.

Крім того, на підприємствах складається договір на поставку продукції під реалізацію. Якщо поставлений товар неналежної якості, то покупець має право його повернути. Підставою для прийняття на облік кредиторської заборгованості перед постачальниками є розрахункові документи (рахунки, рахунки-фактури) і документи, що свідчать про факт звершення угоди (товарно-транспортні накладні).

Основним документом по розрахунковим взаєминам з постачальниками є рахунок-фактура, яка служить підставою для оформлення відповідних банківських платіжних документів на перерахування заборгованості. У випадках виявлення невідповідності пред'являється претензія постачальнику. Рахунок-фактура складається навіть при реалізації товарів (робіт і послуг), операції з реалізації яких не підлягають оподаткуванню. Не менш важливою обставиною утворення заборгованості у підприємств перед постачальниками вважається момент переходу права власності на майно, що купується від постачальника до покупця. Значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування, а перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства.

3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Форінтек-Україна» та аналіз його фінансового стану

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства варто розпочинати з проведення вертикального та горизонтального аналізу його балансу.

Загалом як зазначають науковці [1, 14, 39, 46], фінансовий аналіз — це засіб оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності. Інформаційною базою аналізу фінансового стану є бухгалтерська фінансова звітність, тобто система показників, які відображають майновий і фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Слід зауважити, що за доступністю інформація поділяється на відкриту й закриту (остання є комерційною таємницею), а тому аналіз фінансового стану може бути двох видів: внутрішній та зовнішній. Внутрішній аналіз здійснюється фінансистами підприємства на основі нормативів, що застосовуються на підприємстві, і виконується способом порівняння цих нормативів з фактичними параметрами фінансової діяльності підприємства., а зовнішній аналіз здійснюється заінтересованими організаціями — податковою інспекцією, банком, акціонерами, іншими структурами — за даними бухгалтерської звітності.

Варто зазначити, що досліджуване підприємство ТОВ «Форінтек-Україна» подає спрощену форму фінансової звітності. Фінансова звітність малого підприємства за три роки наведена у додатках И-Л.

Детальний аналіз фінансового стану може проводити адміністрація підприємства, бо вона має можливість використовувати дані управлінського обліку для прийняття управлінських рішень.

Головне завдання фінансового аналізу — своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності, знайти управлінські рішення для поліпшення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

Звідси випливають і основні напрямки аналізу фінансового стану — вивчення причин, які негативно чи позитивно позначаються на фінансовому стані, підготовка проектів управлінських рішень щодо підвищення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства, розробка заходів для оптимізації структури фінансових ресурсів і їх ефективного використання.

Отже, аналізуючи фінансовий стан підприємства, перш за все вивчають, які зміни відбулися в складі та структурі його майна. Це робиться за допомогою вертикального та горизонтального аналізу балансу.

Горизонтальний аналіз балансу проводиться з метою визначення динамічних змін усіх його статей, тобто змін майна підприємства з плином часу. Вертикальний аналіз балансу дозволяє оцінити зміни у структурі майна за досліджуваній період та визначити часту кожної статті балансу у загальному обсязі. Розрахункові показники для проведення вертикального та горизонтального балансу наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Вертикальний та горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Форінтек-Україна за 2017-2019рр.

№ з/п	Показники	Станом на 31 грудня відповідного року			Абсолютне відхилення	
		2017	2018	2019	2018-2017	2019-2018
1	2	3	4	5	6	7
Активи:						
1.	Необоротні активи (основні засоби), у сумі, тис. грн.	4,7	11,6	17,6	6,90	6,00
	у % до майна	0,25	0,51	0,82	0,26	0,31
2.	Оборотні активи, у сумі, тис. грн.	1871,4	2255,2	2118,5	383,80	-136,70
	у % до майна	99,75	99,49	99,18	-0,26	-0,31
з них:						
2.1	запаси, тис. грн.	367,3	1001,3	1215,1	634,00	213,80
	у % до оборотних активів	19,63	44,40	57,36	24,77	12,96

Кінець таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7
2.2	дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн.	138,5	172,4	113,3	33,90	-59,10
	у % до оборотних активів	7,40	7,64	5,35	0,24	-2,30
2.3	дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	1,2	66,8	1,2	65,60	-65,60
	у % до оборотних активів	0,06	2,96	0,06	2,90	-2,91
2.4	інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн.	317,1	431,4	525,1	114,30	93,70
	у % до оборотних активів	16,94	19,13	24,79	2,18	5,66
2.5	гроші та їх еквіваленти, тис. грн.	1044,8	579,6	262,1	-465,20	-317,50
	у % до оборотних активів	55,83	25,70	12,37	-30,13	-13,33
2.6	інші оборотні активи, тис. грн.	2,5	3,7	1,7	1,20	-2,00
	у % до оборотних активів	0,13	0,16	0,08	0,03	-0,08
Пасиви:						
3.	Власний капітал, у сумі, тис. грн.	1363,40	1974,80	2076,40	611,40	101,60
	у % до майна	72,67	87,12	97,21	14,45	10,09
у тому числі:						
3.1	зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	70,00	70,00	70,00	0,00	0,00
	у % до суми власного капіталу	5,13	3,54	3,37	-1,59	-0,17
3.2	нерозподілений прибуток, тис. грн.	1293,40	1904,80	2006,40	611,40	101,60
	у % до суми власного капіталу	94,87	96,46	96,63	1,59	0,17
4.	Поточні зобов'язання, у сумі, тис. грн.	512,70	292,00	59,70	-220,70	-232,30
	у % до майна	27,33	12,88	2,79	-14,45	-10,09
у тому числі:						
4.1	поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	62,10	89,80	25,30	27,70	-64,50
	у % до поточних зобов'язань	12,11	30,75	42,38	18,64	11,63
4.2	поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, тис. грн.	65,60	134,20	28,30	68,60	-105,90
	у % до поточних зобов'язань	12,80	45,96	47,40	33,16	1,44
4.3	поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, тис. грн.	360,60	0,00	0,00	-360,60	0,00
	у % до поточних зобов'язань	70,33	0,00	0,00	-70,33	0,00
4.4	інші поточні зобов'язання, тис. грн.	24,40	68,00	6,10	43,60	-61,90
	у % до поточних зобов'язань	4,76	23,29	10,22	18,53	-13,07
Усього майна. тис. грн.		1876,1	1876,1	2266,8	2136,1	390,70

Джерело: розраховано автором на основі даних Додатків И-Л

Дані таблиці показують, що більшість капіталу підприємства знаходиться у оборотних активах. Їх частка майже постійна і наближається до 100%, але має незначну тенденцію до зменшення. Так у 2017р. необоротні активи становили 99,75% від валюти балансу, у 2018р. – 99,49%, а у 2019р. – 99,18% (1871,4; 2255,2 та 2118,5 тис. грн відповідно). Отже можемо казати про «легку» структуру балансу, що дозволить Товариству у разі необхідності швидко переформатувати свій бізнес у інший напрямок діяльності.

Структура оборотних активів протягом трьох років суттєво змінилася. Так у 2017 р. основну частку оборотних активів складали гроші та їх еквіваленти – 55,83% (1044,8 тис. грн), на другому місці були запаси – 19,63% (367,3 тис. грн), а на третьому – інша поточна дебіторська заборгованість – 16,94% (317,1 тис. грн). У 2018-2019рр значно зросла частка запасів. У 2018р. вона становила 44,4%, а у 2019р 57,36% (1001,3 та 1215,1 тис. грн відповідно). Як правило таке нарощення пов'язано з тим, що підприємство не впевнено у ринковій ситуації і намагається нівелювати зростання цін. Тенденція є не досить позитивною, позаяк гроші підприємства довше зв'язані у запасах, що зменшує ефективність їх використання. Також протягом двох останніх років зросла частка іншої дебіторської заборгованості з 19,13% до 24,79%, тобто зросла кількість боржників і, відповідно, ризик неповернення коштів. У той час частка грошей та їх еквівалентів зменшилася до 25,7% у 2018р. та 12,37% у 2019р.

Необоротні активи підприємства складаються лише з основних засобів, вартість яких постійно зростає, але частка їх у загальній кількості ресурсів є незначною. Тим не менше доцільним є перевірка їх зносу. Для цього можна розрахувати коефіцієнт зносу, як відношення накопиченого за період використання зносу до первісної вартості (табл. 3.2)

Таблиця 3.2 – Знос основних засобів ТОВ «Форінтек-Україна»

	2017	2018	2019
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,97	1,05	0,89

Джерело: розраховано автором на основі даних Додатків И-Л

З даних таблиці видно, що обладнання підприємства не є новим, але йде тенденція до незначного покращення ситуації.

Продовжимо аналіз структури балансу та його динамічних змін (табл.3.1) та детальніше розглянемо пасиви. Як видно з таблиці протягом періоду дослідження загальна структура капіталу не зазнає суттєвих змін. Підприємство працює в основному за рахунок власних коштів, основну частину яких становить нерозподілений прибуток. Так загальна вартість зареєстрованого капіталу протягом трьох років не змінюється і становить 70 тис. грн, що повністю відповідає Статуту. Однак якщо розглядати відсоткове співвідношення, то за рахунок того, що загальна вартість власного капіталу підприємства змінюється, відсоток зареєстрованого капіталу у загальній вартості власного капіталу постійно зменшується і становить 5,34% у 2017 р., 3,54% у 2018р. та 3,37% у 2019р. Загальна ж сума власного капіталу Товариства постійно зростає (з 1363,40 до 2076,40 тис. грн). Проаналізувавши відсоткове співвідношення власного капіталу до валюти балансу можемо казати про абсолютну автономію ТОВ «Форінтек-Україна». Так у 2017 р. власний капітал становив 72,67% у загальні вартості капіталу, у 2018р. 87,12%, а у 2019 р. 97,21%. Такі значення говорять про фінансову незалежність об'єкта дослідження, але, у той же час, свідчить про не досить вдалу політику залучення ресурсів, адже підприємство абсолютно не використовує довгострокові кредити, які, на думку фахівців з фінансового менеджменту, є найбільш вдалим джерелом фінансування запасів.

Поточні зобов'язання Товариства протягом трьох років поступово зменшуються з 27,33% (52,70 тис. грн) у 2017р. до 2,79% (27,33 тис. грн) у 2019р. Тобто можемо сказати, що підприємство майже повністю працює за власні кошти. Серед поточної зобов'язань основну частку становлять поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. Але загальна тенденція при аналізі в абсолютних величинах не чітко відслідковується –

обидва показники симетрично спочатку зростають, а потім знижуються. Так кредиторка за товари становить 62,10 тис. грн у 2017р., 89,8 тис. грн у 2018р. та 25,3 тис. грн у 2019 р., а розрахунки з бюджетом - 65,6 тис. грн у 2017р., 134,2 тис. грн у 2018р. та 28,3 тис. грн у 2019р. У даному випадку доцільно вивчати саме відносні величини структури, які розраховуються як відношення певного виду заборгованості до суми усіх поточних зобов'язань. Саме вони показують загальну тенденцію до збільшення і становлять відповідно для товарів 12,11% у 2017 р., 30,75% у 2018р. та 42,38% у 2019р., а для бюджетних розрахунків - 12,8% у 2017 р., 45,96% у 2018р. та 47,40% у 2019р.

В якості зауваження треба зацентувати увагу на наявності у 2017р. заборгованості по оплаті праці, яка становила 360,6 тис. грн (70,33% від загальної суми поточних зобов'язань), але протягом наступних двох періодів цей недолік було усунуто.

На наступному етапі аналізу розрахуємо показники, що характеризують фінансовий стан підприємства (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники фінансового стану ТОВ «Форінтек-Україна»

№ п/п	Показники	методика розрахунку	Рік			абсолютне відхилення	
			2017	2018	2019	2018 до 2017	2019 до 2018
1	Коефіцієнт фінансової автономії(Кавт)	власний капітал/валюта балансу	0,73	0,87	0,97	0,14	0,10
2	Коефіцієнт фінансового ризику(Кфр)	залучений капітал/власний капітал	0,38	0,15	0,03	-0,23	-0,12
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу(Км)	власні оборотні кошти/власний капітал	1,00	0,99	0,99	0,00	0,00
4	Частка необоротних коштів у капіталі підприємства	необоротні активи/валюта балансу	0,25%	0,51%	0,82%	0,26%	0,31%

Джерело: Розраховано автором на основі даних додатків И-Л

Дані таблиці підтверджують результати вертикального та горизонтального аналізу за допомогою відносних величин. Так абсолютно логічним є зростання коефіцієнту фінансової автономії з 0,73 у 2017 р. до 0,97 у 2019 р. Він показує нам, що підприємство є майже повністю незалежним (на 97%) від сторонніх інвесторів.

Підприємство має незначний коефіцієнт фінансового ризику з тенденцією до зниження з 0,38 до 0,03 протягом трьох років. Такі показники дають змогу підприємству розраховувати на отримання кредитів у майбутньому.

Коефіцієнт маневреності трохи зменшився з 1 до 0,99, але ця зміна є незначною і підтверджує зроблені раніше висновки про можливість переналаштування бізнесу у разі потреби.

Також показовими є показники ліквідності (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Показники ліквідності досліджуваного підприємства

Показники	Оптимальне значення показника	позначення/ методика розрахунку	Роки			Абсолютне відхилення,(+,-)	
			2017	2018	2019	2018 - 2017	2019- 2018
Запаси		З	367,30	1001,30	1215,10	634,00	213,80
Дебіторська заборгованість		ДЗ	456,80	670,60	639,60	213,80	-31,00
Грошові кошти		ГК	1044,80	579,60	262,10	-465,20	-317,50
Поточні зобов'язання		ПЗ	512,70	292,00	59,70	-220,70	-232,30
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 - 0,35	ГК/ПЗ	2,04	1,98	4,39	-0,05	2,41
Проміжний коефіцієнт ліквідності	1,5	(ГК+ДЗ)/ПЗ	2,93	4,28	15,10	1,35	10,82
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,0 - 2,0	(ГК+ДЗ+З)/ ПЗ	3,65	7,71	35,46	4,07	27,75

Джерело: розраховано на основі даних додатків И-Л

Як видно з таблиці усі показники значення перевищують нормативні значення і постійно зростають. Так абсолютна ліквідність, яка говорить про

миттєву здатність перетворити капітал підприємства у гроші, у 2019р. сягає 4,39 при нормативі до 0,35. Проміжна ліквідність, яка характеризує здатність розрахуватися з поточними зобов'язаннями також зростає з 2,93 у 2017р. до 15,1 у 2019р. (при нормативі близько 1,5). Отже підприємство здатне розрахуватися зі своїми кредиторами. Загальна ліквідність також перевищує рекомендоване значення у 2 і дуже сильно від нього відхиляється. Так у 2017р. загальний коефіцієнт ліквідності становив 3,65, а у 2019р. 35,46. Такі показники свідчать про абсолютну платоспроможність. Але також вони говорять про не досить вдале використання капіталу та абсолютне ігнорування довгострокового залученого капіталу. Вирогідніше за все це пов'язано із загальною фінансовою політикою керівництва Товариства.

Для розуміння того, на скільки якісно працює підприємство розглянемо деякі показники ділової активності (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Оцінка ділової активності досліджуваного підприємства

Показник	Позначення/ Розрахун- кова формула	2017	2018	2019	відхилення від попереднього року	
					2018	2019
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації	ЧД	3429,50	6129,40	4663,20	2699,90	-1466,20
Середньорічна вартість майна	ВБ	1605,85	2071,45	2201,45	465,60	130,00
Середня дебіторська заборгованість	ДЗ	494,65	563,70	655,10	69,05	91,40
Собівартість	С	2322,50	4354,20	2864,80	2031,70	-1489,40
Середньорічна вартість запасів	З	472,85	684,30	1108,20	211,45	423,90
Коефіцієнт трансформації	ЧД/ВБ	2,14	2,96	2,12	0,82	-0,84
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	ЧД/ДЗ	6,93	10,87	7,12	3,94	-3,76

Кінець таблиці 3.5

Тривалість обороту дебіторської заборгованості	360/Кобдз	51,92	33,11	50,57	-18,82	17,47
Коефіцієнт оборотності запасів	С/З	4,91	6,36	2,59	1,45	-3,78
Тривалість обороту запасів	360/Кобз	73,29	56,58	139,26	-16,72	82,68
Тривалість операційного циклу	Тдз+Тз	125,22	89,69	189,83	-35,53	100,15

Джерело: розраховано на основі даних додатків И-Л

Дані таблиці свідчать, що підприємство не працювало рівномірно протягом трьох років дослідження. Найкращим за показниками був 2018р. Саме цього року був найвищим коефіцієнт трансформації (2,96), найшвидше поверталася дебіторська заборгованість (33 дні тривалість її обороту), найменше гроші були зв'язані у запасах (лише 56,58 днів) та найменшою була тривалість операційного циклу (89,69 днів). Нажаль, позитивна динаміка перших двох років була порушена у 2019р. і показники оборотності погіршилися. Це пов'язано зі збільшенням іншої поточної дебіторської заборгованості та значним нарощенням запасів підприємства. Така ситуація дозволяє поради керівництву переглянути політику створення запасів та пришвидчити таким чином оборот.

Наступним етапом аналізу фінансово-господарської діяльності є аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Форінтек-Україна». Як видно зі звітних даних компанія протягом усього періоду дослідження є прибутковою. Розглянемо детальніше структуру доходів та витрат Товариства (табл. 3.6)

Аналізуючи структуру і динаміку доходів Товариства, знову бачимо нечітку тенденцію – спочатку загальне зростання показників у 2018 р., а потім їх падіння у 2019р. Так сума чистого доходу від реалізації продукції, який є основним видом доходу для досліджуваного підприємства, спочатку зросла на 78,73%, а потім впала на 23,92%. Однак зауважимо, що дані 2019р. не є

гіршими даних 2017р. Тим не менше керівництву варто звернути увагу на негативний тренд.

Таблиця 3.6 – Динаміка доходів і витрат ТОВ «Форінтек-Україна»

№ з/п	Показники	За звітний період, тис.грн			Відхилення			
		2017	2018	2019	2018 від 2017		2019 від 2018	
					Абсолютне	Відносне, %	Абсолютне	Відносне, %
1	2	3	4	5	6			
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг),	3429,50	6129,40	4663,20	2699,90	78,73	-1466,20	-23,92
2	Інші операційні доходи	134,50	45,80	93,70	-88,70	-65,95	47,90	104,59
3	Інші доходи	0,30	0,00	0,00	-0,30	-100,00	0,00	-
4	Разом доходи	3564,30	6175,20	4756,90	2610,90	73,25	-1418,30	-22,97
5	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2322,50	4354,20	2864,80	2031,70	87,48	-1489,40	-34,21
6	Інші операційні витрати	915,80	1075,40	1767,90	159,60	17,43	692,50	64,39
7	Інші витрати	0,00	0,00	0,30	0,00	#ДЕЛ/0!	0,30	-
8	Разом витрати	3238,30	5429,60	4633,00	2191,30	67,67	-796,60	-14,67
9.	Фінансовий результат до оподаткування	326,00	745,60	123,90	419,60	128,71	-621,70	-83,38
10.	Податок на прибуток	58,70	134,20	22,30	75,50	128,62	-111,90	-83,38
11.	Чистий прибуток	267,30	611,40	101,60	344,10	128,73	-509,80	-83,38

Джерело: розраховано автором на основі даних Додатків И-ЛІ

При цьому варто зазначити позитивний фактор зменшення собівартості у останньому періоді на 34,21% на фоні її зростання на 87,48% у 2018р.

Негативним є фактор постійного зростання інших операційних витрат на 17,43% у 2018р. та 64,39% у 2019р. Нажаль ця тенденція є незмінною і призводить до загального збільшення витрат підприємства.

Таким чином, необхідно відмітити, що фінансовим результатом до оподаткування та чистий прибуток спочатку у 2018р. зросли на 128,73%, а потім у 2019р. різко зменшилися на 83,38%. Для наочності і розуміння ситуації проведемо співставлення чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку (рис. 3.1).

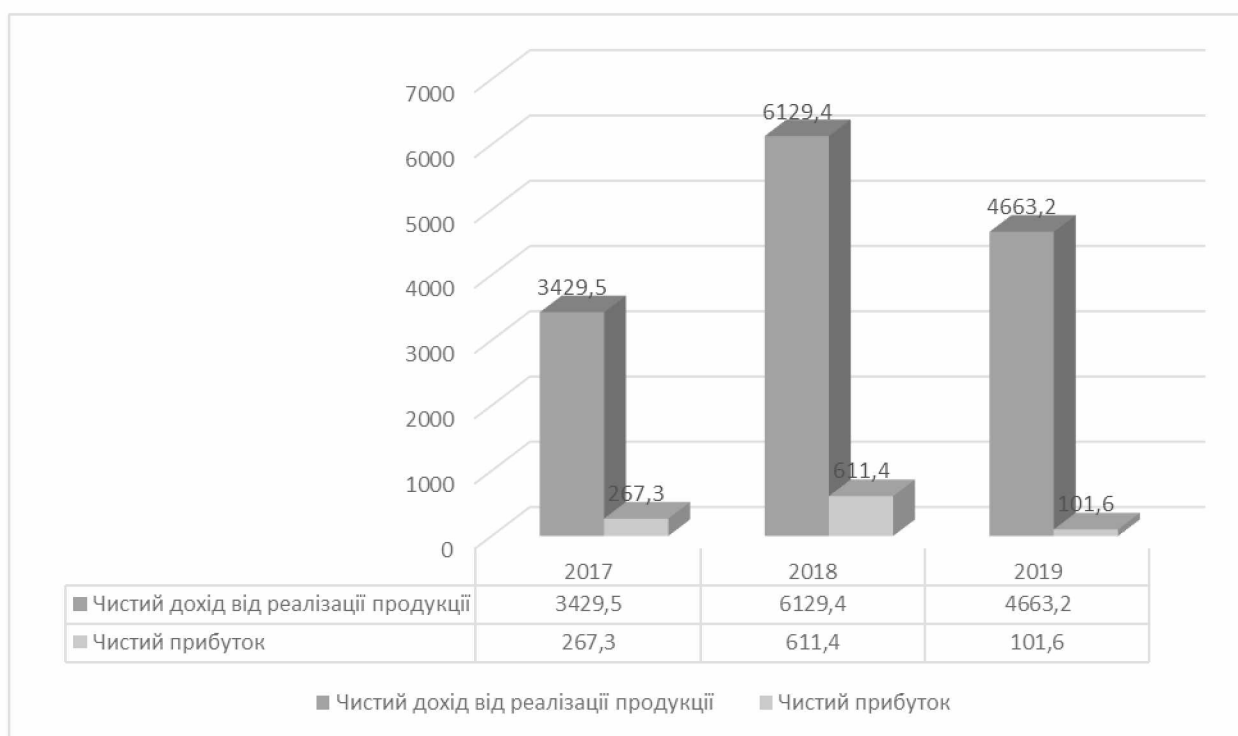

Рисунок 3.1 – Динаміка чистого доходу та прибутку

Джерело: побудовано автором на основі даних додатків И-Л

Для кращого розуміння ситуації розрахуємо показники рентабельності досліджуваного підприємства (табл. 3.7).

По-перше варто зауважити, що у даному випадку, позаяк підприємство використовує скорочену форму звітності, доцільним є розрахунок не усіх показників рентабельності, а лише деяких.

Таблиця 3.7. – Показники рентабельності ТОВ «Форінтек-Україна» за 2017-2019 роки

Показник	методика розрахунку	Рік		
		2017	2018	2019
Рентабельність сукупного капіталу	прибуток до оподаткування/сукупний капітал	17,38%	32,89%	5,80%
Рентабельність власного капіталу	чистий прибуток/власний капітал	19,61%	30,96%	4,89%
Чиста рентабельність реалізованої продукції, наданих послуг	чистий прибуток/дохід від реалізації	7,79%	9,97%	1,66%

Джерело: розраховано автором на основі даних додатків И-Л

Дані таблиці підтверджують описану раніше тенденцію до зростання ефективності роботи підприємства у 2018р. та зменшенню ефективності у 2019р. Так рентабельність сукупного капіталу, яка характеризує, на скільки ефективно підприємство використовує наявні у нього ресурси, показує, що у 2017р. підприємство мало прибутку 17 копійок на кожну гривню, що вкладена у підприємство, у 2018р. цей показник зріс до майже 33 копійок, а у 2019р. знизився і становить менше 6 копійок на гривню вкладених коштів. Таке падіння рентабельності у 2019р. можна вважати критичним.

З цим твердженням абсолютно співзвучна і зміна рентабельності власного капіталу. Якщо у 2017р. власник отримував 19,61% доходу з кожної гривні, а у 2018р. 30,96%, то у 2019р. він отримав лише 4,89% прибутку. Такий показник рентабельності є доволі низьким для галузі.

Дослідивши рентабельність продукції можемо сказати, що вона також знизилася, і майже наблизилася до нуля у 2019р., але цей вид рентабельності коливався не так різко, як попередні два.

3.2. Методика проведення аналізу кредиторської заборгованості

Як видно з попереднього пункту, у досліджуваного Товариства є пені проблеми у роботі останнім часом і для потреб управління підприємством керівництву необхідна інформація про всі важливі аспекти діяльності підприємства. Не є виключенням і кредиторська заборгованість підприємства, а особливо її товарна частина – кредиторська заборгованість за товари, роботи послуги. Хоча кредиторська заборгованість є важливим об'єктом обліку, проте облікової інформації часто недостатньо для виявлення причин негативних явищ пов'язаних з кредиторською заборгованістю. А саме зростання обсягів кредиторської заборгованості, порушення ходу операційного циклу – руху коштів від придбання товарі до їх реалізації. Ці негативні явища, а також і інші призводять до непередбачуваного перерозподілу обігових коштів підприємства,

що негативно відбивається на комерційній та фінансовій діяльності підприємства, спричиняє погіршення його фінансового стану.

Для подолання цих та інших негативних явищ, а також своєчасного їх запобігання, необхідне своєчасне прийняття відповідних управлінських рішень. Інформаційне обґрунтування цих рішень має забезпечувати відповідним чином організований аналіз кредиторської заборгованості [24].

Об'єктами такого аналізу є кредиторська заборгованість підприємства, її склад та структура, її динаміка в часі, а також динаміка її складових. Також об'єктами при аналізі кредиторської заборгованості виступають фактори, які впливають на її обсяг, структуру та динаміку. Саме з факторним аналізом пов'язане таке важливе завдання аналізу кредиторської заборгованості, як виявлення відповідних резервів її погашення [5].

Метою аналізу поточної кредиторської заборгованості на підприємстві є вивчення результатів діяльності підприємства, визначення впливу факторів на показники роботи підприємства для виявлення в подальшому недоліків і резервів, а також розробка заходів, спрямованих на відновлення і збільшення обсягів виробництва та реалізації, підвищення ефективності діяльності.

Визначимо основні завдання економічного аналізу поточної кредиторської заборгованості [3]:

- 1) об'єктивна оцінка роботи підприємства і його підрозділів через порівняння результатів із витратами;
- 2) виявлення впливу відповідних факторів на показники, які аналізуються, і вивчення причинних зв'язків;
- 3) пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва;
- 4) опрацювання конкретних заходів щодо використання виявлених резервів та здійснення контролю за їх виконанням;
- 5) узагальнення результатів аналізу для прийняття раціональних управлінських рішень.

Суб'єктами аналізу кредиторської заборгованості підприємства, згідно даних досліджених джерел [8, 9, 18] можуть бути:

- адміністрація підприємства, в особі внутрішніх аналітиків та аудиторів при здійсненні внутрішнього аналізу;
- будь-які зовнішні користувачі інформації про підприємство, які здійснюють відповідний аналіз кредиторської заборгованості;
- аудитори, які здійснюють аудиторську перевірку підприємства.

Кожен з цих суб'єктів має в своєму розпорядженні інформацію різного ступеня деталізації, і, відповідно, переслідує різні цілі, і залежно від рівня підготовленості та поставлених задач використовує різні методи дослідження.

Отже, адміністрацію підприємства цікавлять насамперед питання ефективного управління кредиторською заборгованістю, варіанти скорочення її обсягів чи прискорення її обертання, для пошуку відповідних резервів вивільнення оборотних коштів для її погашення. Для вирішення таких завдань адміністрація має найбільш деталізовану інформацію, а сукупність методів, які вони використовують залежить від задач аналізу і відповідної кваліфікації осіб, які здійснюють аналітичну роботу.

Зовнішні користувачі економічної інформації про підприємство володіють значно меншим обсягом інформації, ніж адміністрація. Як правило зовнішні користувачі в своєму аналізі використовують інформацію з фінансової звітності підприємства, яка звичайно обмежена. Проте її як правило достатньо для вирішення тих завдань, які ставлять перед собою зовнішні дослідники – інвестори, покупці, постачальники, інші дебітори та кредитори підприємства. Цих осіб насамперед цікавить фінансовий стан підприємства та результативність його діяльності. А цю інформацію можна отримати і за допомогою зовнішнього аналізу, що базується на фінансовій звітності.

Залежно від поставлених завдань та наявності інформації можуть використовувати як методи зовнішнього так і внутрішнього аналізу. Більш докладно аудиторське вивчення кредиторської заборгованості викладене в останньому розділі даної кваліфікаційної роботи.

Джерелами інформації для аналізу кредиторської заборгованості насамперед виступають облікові дані: записи по відповідних синтетичних та

аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. А в певних випадках, при глибокому аналітичному дослідженні, і документи, які є підставою для записів в обліку операцій пов'язаних з кредиторською заборгованістю: угоди на постачання товарів, накладні на отримання, рахунки фактури, акти претензій тощо. Джерелом зовнішнього аналізу кредиторської заборгованості виступає насамперед бухгалтерська звітність, головним чином бухгалтерський баланс, який відображає обсяг та структуру кредиторської заборгованості та її зміни за звітний період.

Технічний бік здійснення аналізу в сучасних умовах насамперед залежить від фінансових можливостей суб'єкта дослідження: персональні комп'ютери, а також відповідне програмне забезпечення присутнє на ринку в великому асортименті.

Для аналізу кредиторської заборгованості дослідники можуть використовувати різні показники. Зокрема показники динаміки тієї чи іншої статті кредиторської заборгованості, показники структури загального обсягу кредиторської заборгованості, відповідні індекси тощо.

Виходячи з наявної інформації та мети дослідження, а також відповідно рівня дослідника, для аналізу кредиторської заборгованості можуть використовуватись такі методи [20].

Аналіз абсолютних та відносних показників – для аналізу структури, динаміки кредиторської заборгованості та складових частин;

Аналіз фінансових коефіцієнтів – дозволяє порівнювати фінансовий стан, та результати діяльності різних підприємств;

Кореляційно-регресійний аналіз – дозволяє виявити зв'язки та закономірності між різними економічними величинами.

Факторний аналіз – дозволяє визначити вплив факторів на результуючий показник.

Отримані за допомогою відповідних методів аналізу відомості про стан, структуру кредиторської заборгованості узагальнюються для прийняття відповідних рішень. Узагальнення результатів аналізу може бути здійснене за

допомогою таких методичних прийомів: побудова аналітичних таблиць, діаграм тощо.

Узагальнена інформація отримана в результаті економічного аналізу кредиторської заборгованості використовується для потреб управління. Зокрема інформація про стан та структуру кредиторської заборгованості може використовуватися керівництвом підприємства для оптимізації структури оборотного капіталу, скорочення кредиторської заборгованості.

Власне, якщо казати про послідовність дій, то аналіз поточної кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними фінансового звіту.

Для цього розраховують питому вагу кожного виду кредиторської заборгованості в загальній сумі. Такі показники розраховуються за декілька періодів і порівнюючи їх визначають відхилення в структурі кредиторської заборгованості, встановлюють причини змін її окремих складових і розробляють заходи для регулювання заборгованості, особливо тих її складових, які негативно впливають на діяльність підприємства.

Як правило, основною причиною змін структури кредиторської заборгованості є взаємні неплатежі. Це може підтвердити порівняльний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості. Тому деталізація аналізу кредиторської заборгованості може проводитись з використанням аналізу дебіторської заборгованості та порівняння показників їх оборотності за допомогою відповідного коефіцієнту співставлення.

Розглянемо організаційно-інформаційну модель аналізу кредиторської заборгованості у ТОВ «Форінтек-Україна». Побудова організаційно-інформаційної моделі є способом формалізації аналізу кредиторської заборгованості. Вона складається з п'яти взаємопов'язаних блоків (рис. 3.2, 3.3).

I блок. Об'єкти і суб'єкти аналізу

II блок. Система показників аналізу наявності та погашення кредиторської заборгованості

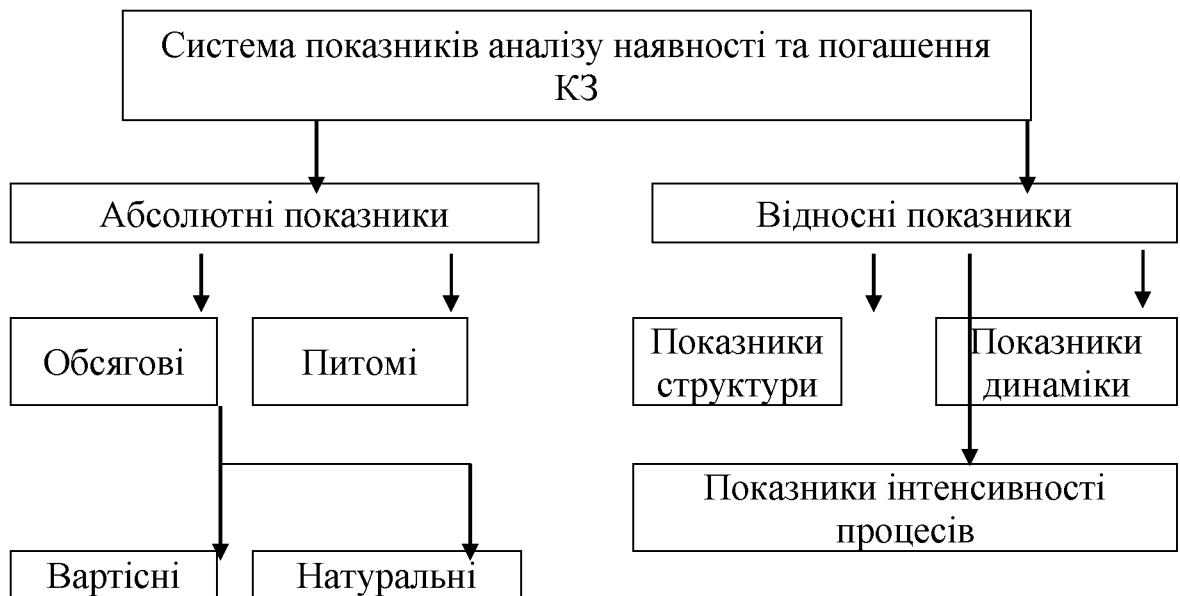

Рисунок 3.2 – I та II блок організаційно-інформаційної моделі аналізу кредиторської заборгованості ТОВ «Форінтек-Україна»

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Рисунок 3.2 – III-V блок організаційно-інформаційної моделі аналізу

Джерело: побудовано автором на основі [38]

Розглянемо детальніше методику розрахунку показників, що характеризують стан кредиторської заборгованості. Вони є абсолютні та відносні. До абсолютних показників належить середня кредиторська заборгованість.

Середню кредиторську заборгованість розраховують як середню арифметичну просту між даними на початок і на кінець періоду дослідження:

$$C_{кр.з} = (КЗпоч+КЗкін)/2, \quad (3.1)$$

де КЗпоч - кредиторська заборгованість на початок року;

КЗкін - кредиторська заборгованість на кінець року.

До відносних показників аналізу поточної кредиторської заборгованості відносять три основних показники: коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, період погашення кредиторської заборгованості та коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує у скільки разів виручка перевищує середньорічну кредиторську заборгованість. Розраховується він діленням чистого доходу від реалізації продукції на поточні зобов'язання.

$$K_{об.кр.з} = ЧД / ПЗ, \quad (3.2)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції;

ПЗ – поточні зобов'язання, осереднені за період.

Період погашення кредиторської заборгованості визначає середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості. Його розраховують через відношення 360 днів до коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості.

$$T_{пог.кр.з} = 360 / K_{об.кр.з}, \quad (3.3)$$

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості розраховується як співвідношення зазначених показників і має наближатися до одиниці.

3.3 Аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «Форінтек-Україна»

До складу поточної кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства входять неоплачені борги, податки, нездійснені платежі постачальникам за сировину чи продукцію, невикладена заробітна плата, що нарахована працівникам тощо і вся ця інформація відображається у III розділі пасиву балансу.

Почнемо аналіз з оцінки структури поточних зобов'язань (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Структура поточних зобов'язань ТОВ «Форінтек-Україна»

Показник	2017		2018		2019		відхилення у структурі	
	тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%	2018/2017	2019/2018
Поточна кредиторська заборгованість за:								
товари, роботи, послуги	62,1	12,11%	89,8	30,75%	25,3	42,38%	18,64%	11,63%
розрахунками з бюджетом	65,6	12,80%	134,2	45,96%	28,3	47,40%	33,16%	1,44%
у тому числі з податку на прибуток	58,7	11,45%	134,2	45,96%	22,3	37,35%	34,51%	-8,61%
розрахунками з оплати праці	360,6	70,33%	0		0		-70,33%	0,00%
Інші поточні зобов'язання	24,4	4,76%	68	23,29%	6,1	10,22%	18,53%	-13,07%
Усього поточних зобов'язань	512,7	100,00%	292	100,00%	59,7	100,00%		

Джерело: розраховано автором на основі даних Додатків И-Л

Дані таблиці чітко вказують на те, що основним видом поточної заборгованості Товариства є заборгованість за товари, роботи послуги та за

розрахунками з бюджету. При чому частка цих елементів у загальному обсязі поточної заборгованості постійно зростає.

Так у 2017 році підприємство мало 12,8% боргів за товари та 12,8% за бюджетними розрахунками. У 2018р. ці показники відповідно склали 30,75% та 45,96%, тобто бачимо зростання на 18,64% та 33,16%. У 2019р. тенденція на зростання частки цих видів кредиторки зберіглася і було отримано за товари 42,38% (зростання на 11,636%), а за розрахунками з бюджетом 47,4% (зростання на 1,44%).

При цьому загальна кількість поточної кредиторської заборгованості постійно зменшується, про що детально було описано у п. 3.1 цієї роботи під час проведення горизонтального аналізу балансу підприємства.

Перейдемо до розрахунку специфічних показників зміни поточної кредиторської заборгованості. Розрахуємо перший з показників – середню кредиторську заборгованість за період за даними 201-2019рр (Додатки И-Л).

$$2017р.: C_{кр.з} = (134+62,1)/2 = 98,05$$

$$2018р.: C_{кр.з} = (62,1+89,8)/2 = 75,95$$

$$2019р.: C_{кр.з} = (89,8+25,3)/2 = 57,55$$

Як бачимо з розрахунку середня поточна кредиторська заборгованість протягом досліджуваних років зменшується.

Далі визначимо оборотність кредиторської заборгованості за даними Додатків И-Л:

$$\text{за 2017 рік} = 3429,5 / (0,5 * (239,5 - 512,7)) = 9,12$$

$$\text{за 2018 рік} = 6129,4 / (0,5 * (512,7 + 292)) = 15,23$$

$$\text{за 2019 рік} = 4663,2 / (0,5 * (292 + 59,7)) = 26,52$$

Тобто протягом трьох років оборотність зростає, що є позитивним фактором.

Для чіткішого розуміння того на скільки позитивним є таке зростання розрахуємо період обороту дебіторської заборгованості як відношення тривалості року до попереднього показника. За даними зі звітності (Додаток И-Л) маємо:

у 2017 р.: $360/9,12 = 39,48$ днів;

у 2018 р.: $360/15,23 = 23,63$ дні;

у 2019 р.: $360/26,52 = 13,58$ днів.

Тобто, якщо у 2017 році для повернення кредиторської заборгованості необхідно було 39 днів, то у 2018р. майже 24 дні, а у 2019р. лише 14 (приблизно) днів. Це гарна тенденція для підприємства, яка свідчить про повернення боргів.

Порівняємо ці дані з оборотністю дебіторської заборгованості, що була розрахована у п.3.1 цієї роботи та отримаємо такі співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за 3 роки:

у 2017 році: $6,93/9,12 = 0,76$

у 2018 році: $10,87/15,23 = 0,71$

у 2019 році: $7,12/13,58 = 0,27$

Тобто протягом трьох років дебіторська заборгованість оберталася повільніше, ніж кредиторська, що є доволі проблематичним для підприємства, яке, фактично, кредитує своїх покупців таким чином.

Для наочності зведемо отримані при розрахунку дані у зведену таблицю (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Показники аналізу поточної кредиторської заборгованості по підприємству за 2017-2019рр.

Показник	Роки			відхилення	
	2017	2018	2019	2018 до 2017	2019 до 2018
Середня поточна кредиторська заборгованість, тис. грн	98,05	75,95	57,55	-22,1	-18,4
Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	9,118585	15,234	26,51806	6,115415	11,28405
Період обороту КЗ	39,47981	23,63135	13,57566	-15,8485	-10,0557
Коефіцієнт співвідношення ДЗ та КЗ	0,760336	0,713766	0,268432	-0,04657	-0,44533

Джерело: розроблено автором на основі Додатків И-Л

Таким чином в цілому по підприємству видно, що оборотність кредиторської заборгованості зменшилася на майже 16 та 10 днів по періодах дня.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто основні показники діяльності ТОВ «Форінтекс-Україна», визначено методика розрахунку показників, що характеризують поточну кредиторську заборгованість наведені етапи проведення такого аналізу та проведена діагностика для базового підприємства.

Проведені дослідження дозволяють сказати, що обране підприємство є прибутковим, працює в основному за рахунок власних коштів, є стійким, ліквідним та автономним, а також легко може перелаштуватися на інший вид діяльності.

Однак варто зауважити, що у підприємства нестійка тенденція щодо отримання прибутку та показників ділової активності. Так на фоні позитивного зростання у 2018 році підприємство має негативне зниження прибутку та оборотності у 2019 р. Також недоліком є відсутність довгострокового залучення коштів.

Щодо кредиторської заборгованості, то було визначено, що її кількість зменшується, як і період повернення. Однак була виявлена негативна залежність між дебіторською та кредиторською заборгованістю, на що також варто звернути увагу.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

4.1 Мета, завдання, джерела інформації проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості

Відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» метою аудиту поточної кредиторської заборгованості є висловлення аудитором незалежної професійної думки щодо правильності ведення розрахунків із постачальниками за отримані товарно-матеріальні цінності та надані послуги. Основний перелік завдань з проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості наведено на рисунку 4.1.

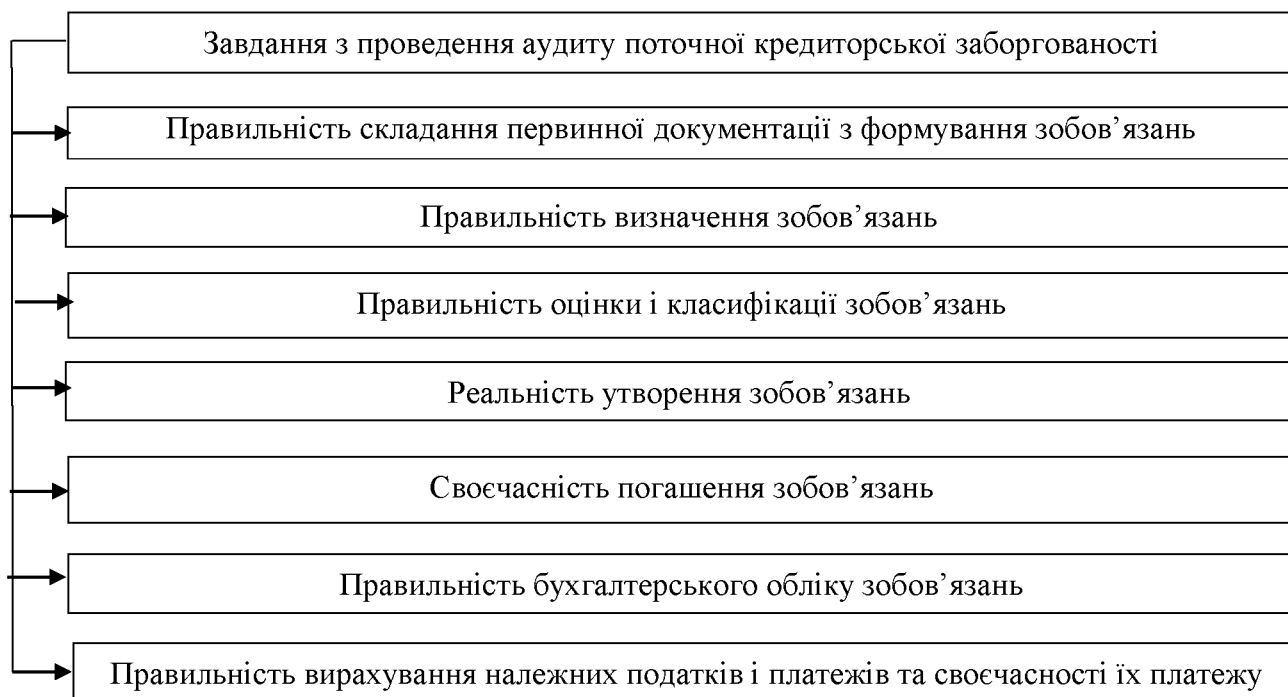

Рисунок 4.1 – Завдання з проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості

Джерело: розроблено на основі [13]

Відповідно до МСА 500 «Аудиторські докази» планування аудиторських процедур з проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості здійснюються на підставі аудиторських доказів, які будуть отримані під час аудиту фінансової звітності.

Під час проведення аудиту кредиторської заборгованості та виконання відповідних аудиторських процедур аудитор використовує різні методи вибору елементів (кредиторів) для тестування, а саме:

- повна (комплексна) перевірка – аудиту підлягають усі елементи (100% дослідження);
- аудит окремих елементів;
- аудиторська вибірка.

Правильність застосування будь-якого методу вибору елементів або їх поєднання залежить від конкретних обставин, зокрема ідентифікованих аудитором ризиків, пов'язаних із твердженням, а також ефективності різних методів. Вибір усіх елементів може бути доречним, якщо, наприклад: сукупність складається з невеликої кількості елементів і кожен з цих елементів має значну вартість; існує значний ризик; інші методи не надають достатніх та прийнятних аудиторських доказів. Вибір окремих елементів може бути доречним, якщо вибрані елементи можуть включати, наприклад, основні елементи або елементи з високою вартістю. Якщо аудитор прийняв рішення використати аудиторську вибірку під час виконання аудиторських процедур, то він повинен керуватися Міжнародним стандартом аудиту 530 «Аудиторська вибірка».

Проведення аудиторської вибірки передбачає дослідження бухгалтерських записів шляхом відбору певної кількості необхідних даних, які дадуть змогу достовірно оцінити всю сукупність, яка не охоплена дослідженням. Здійснюючи вибіркове дослідження, аудитор керується принципом екстраполяції.

Слід зазначити, що до основних етапів (рис. 4.2) виконання вибіркової перевірки щодо поточної кредиторської заборгованості аудитором приділяється особлива увага.

Відображення інформації в облікових регістрах на підставі первинних документів - найважливіша процедура аудиторської перевірки поточної кредиторської заборгованості.

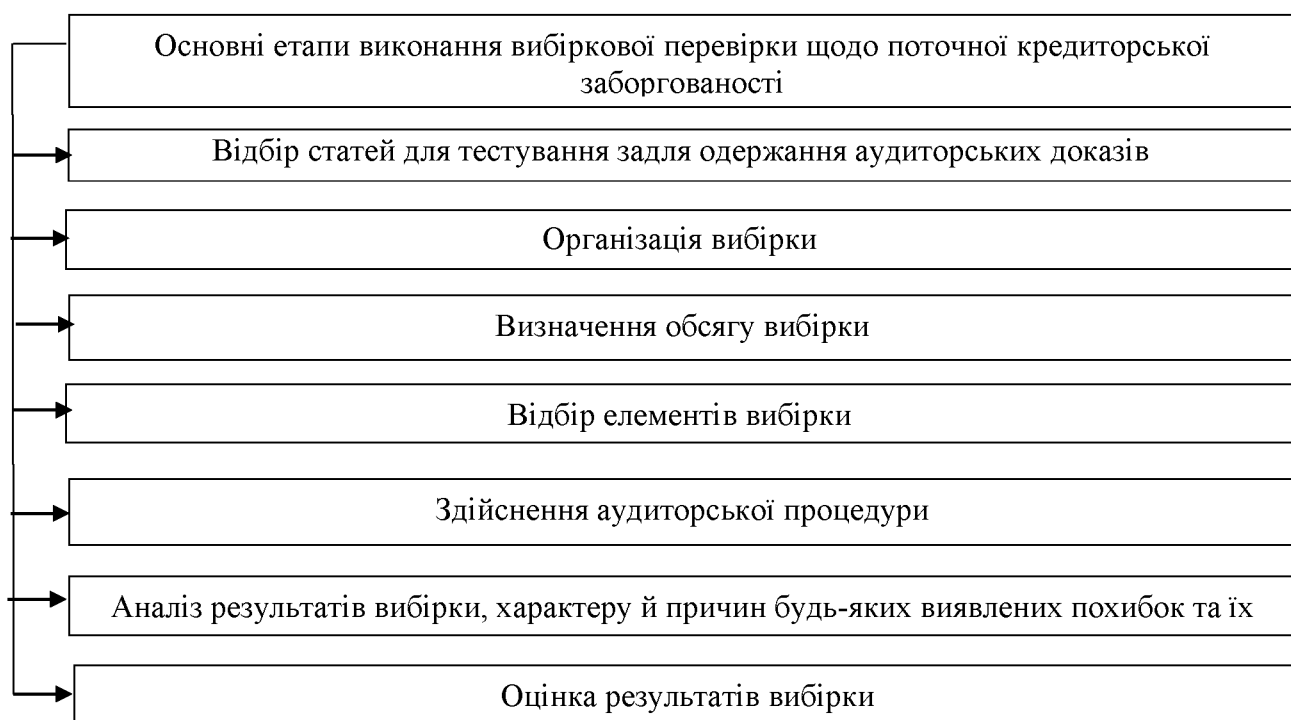

Рисунок 4.2 – Основні етапи виконання вибіркової перевірки щодо поточної кредиторської заборгованості

Джерело: розроблено на основі [20]

Аудитор має перевірити такі документи, як: прибуткові, податкові накладні, регістри, банківські виписки. Під час перевірки аудитор має спостерігати за процесом інвентаризації та за відображенням даних інвентаризації в облікових регістрах підприємства.

Одним із головних завдань аудитора є перевірка кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку для виявлення помилок та виключення навмисних викривлень облікових даних.

Під час аудиту кредиторської заборгованості аудитор повинен посилається на Міжнародні стандарти аудиту 505 «Зовнішні підтвердження». Відповідно до МСА 505, правдивість аудиторських доказів залежить від джерела їх походження, а також їх характеру та обставин отримання. Аудиторські докази є достовірнішими, якщо:

- їх отримано з незалежних джерел за межами суб'єкта господарювання;
- аудиторські докази отримані безпосередньо аудитором;
- існують на паперових, електронних або інших носіях.

П(С)БО 11 «Зобов'язання» визначає порядок формування та відображення в звітності інформації про зобов'язання та забезпечення. Аудитор повинен знати, що обов'язки підприємства розглядаються як його зобов'язання, якщо вони:

1) існують нині і є наслідком минулих господарських операцій (наприклад товарів чи послуг) або подій (зазнані чи ймовірні збитки, за які підприємство відповідальне). Необхідно відрізнити теперішні та майбутні зобов'язання. Так, рішення керівництва підприємства придбати активи у майбутньому саме собою не призводить до виникнення зобов'язання;

2) пов'язані з необхідністю майбутніх платежів із метою збереження господарських зв'язків підприємства або відповідно до виконання нормальної підприємницької діяльності;

3) мають бути виконані неминуче. Економічні наслідки невиконання зобов'язання не дадуть підприємству можливості уникнути вибуття ресурсі на користь іншої сторони;

4) мають визначений термін виконання, хоча точна дата може бути невідомою;

5) прийняті стосовно суб'єктів (юридичних чи фізичних осіб або їхньої групи), які можуть бути ідентифіковані якщо не в момент прийняття зобов'язання, то в момент його виконання.

Найважливішим завданням аудитора під час проведення аудиту зобов'язань і забезпечень є ретельна перевірка правильності нарахування

зобов'язань і забезпечень, своєчасності погашення зобов'язань, підтвердження перевіреної інформації. Приступаючи до перевірки, аудитор має визначити область дослідження.

4.2 Порядок проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості

Під час проведення аудиту поточних кредитів банків, аудитор повинні керуватись Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001р. № 2664-III. Крім зазначеного документа аудитор повинен знати правила бухгалтерського обліку короткострокових кредитів (рис. 4.3).

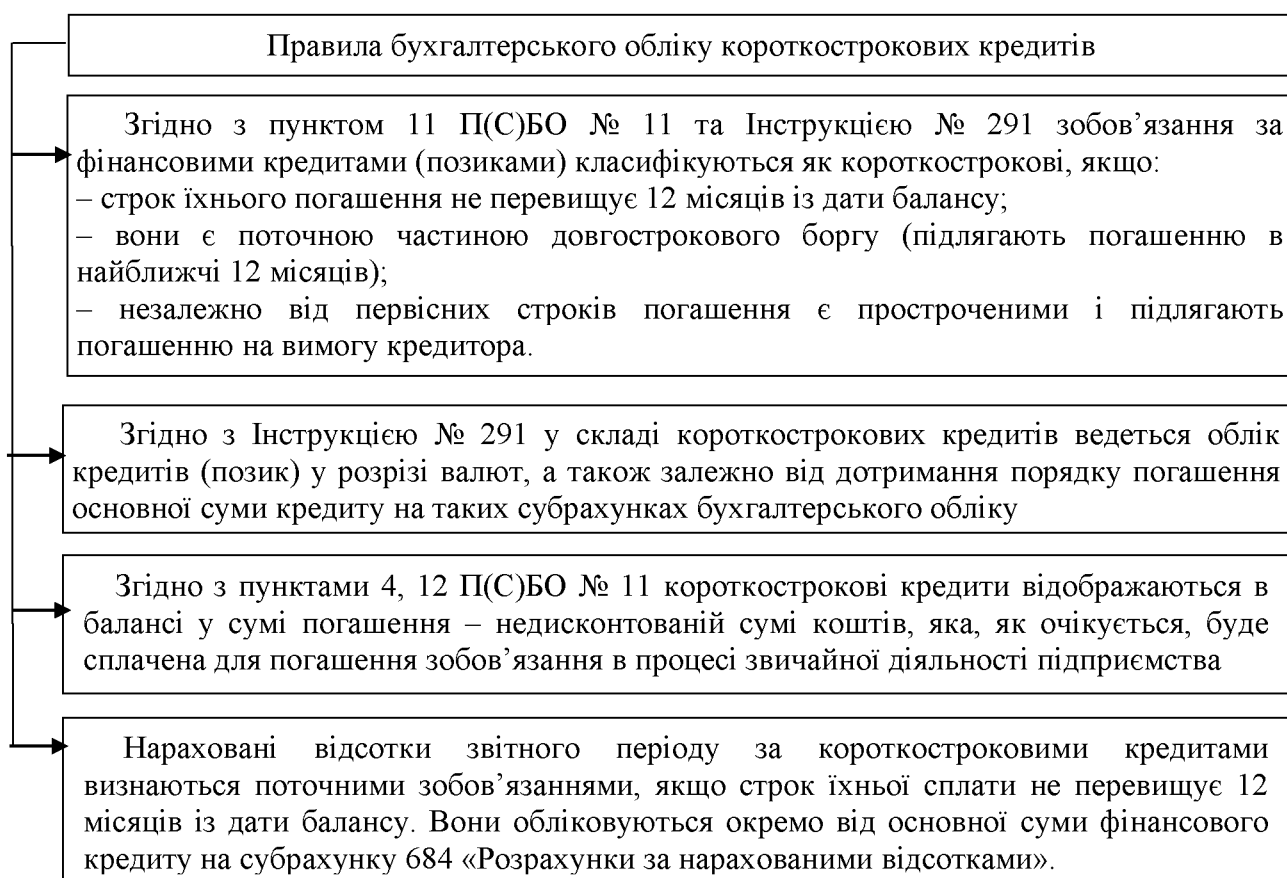

Рисунок 4.3 – Правила бухгалтерського обліку короткострокових кредитів

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

Таким чином, до об'єктів перевірки можна віднести різні види кредитів, які можуть отримати позичальники; перелік документів, які потрібні для отримання кредиту; перелік документів, якими підтверджується отримання кредитів та їх цільове направлення, сплату відсотків за користування кредиту та його повернення, реєстри бухгалтерського обліку та звітність.

Слід зазначити, що під час проведення обліку кредитів банку бухгалтер може допуститись помилки на одному із наступних етапів (рис.4.4, рис. 4.5).

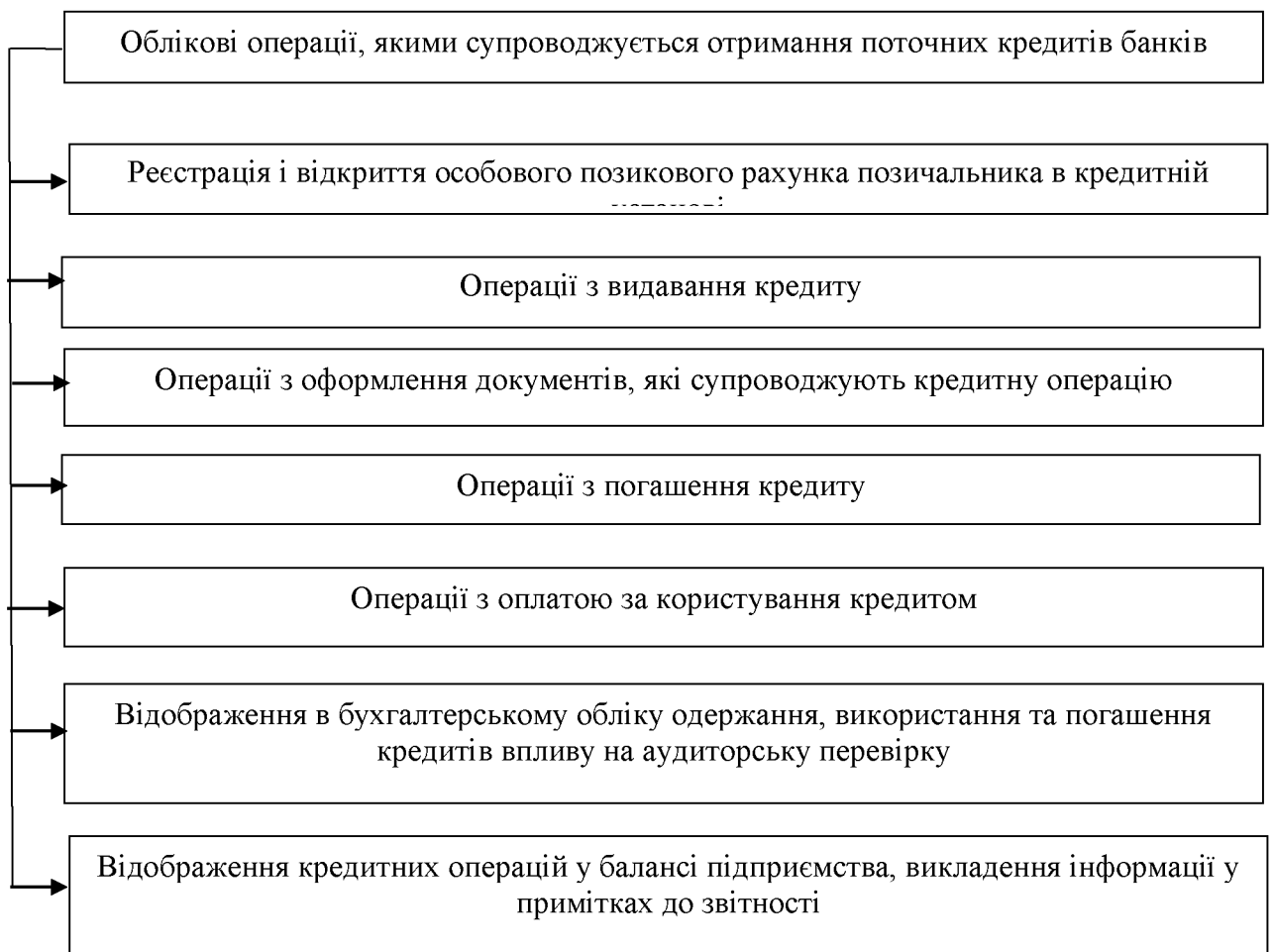

Рисунок 4.4 – Облікові операції, якими супроводжується отримання поточних кредитів банків

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

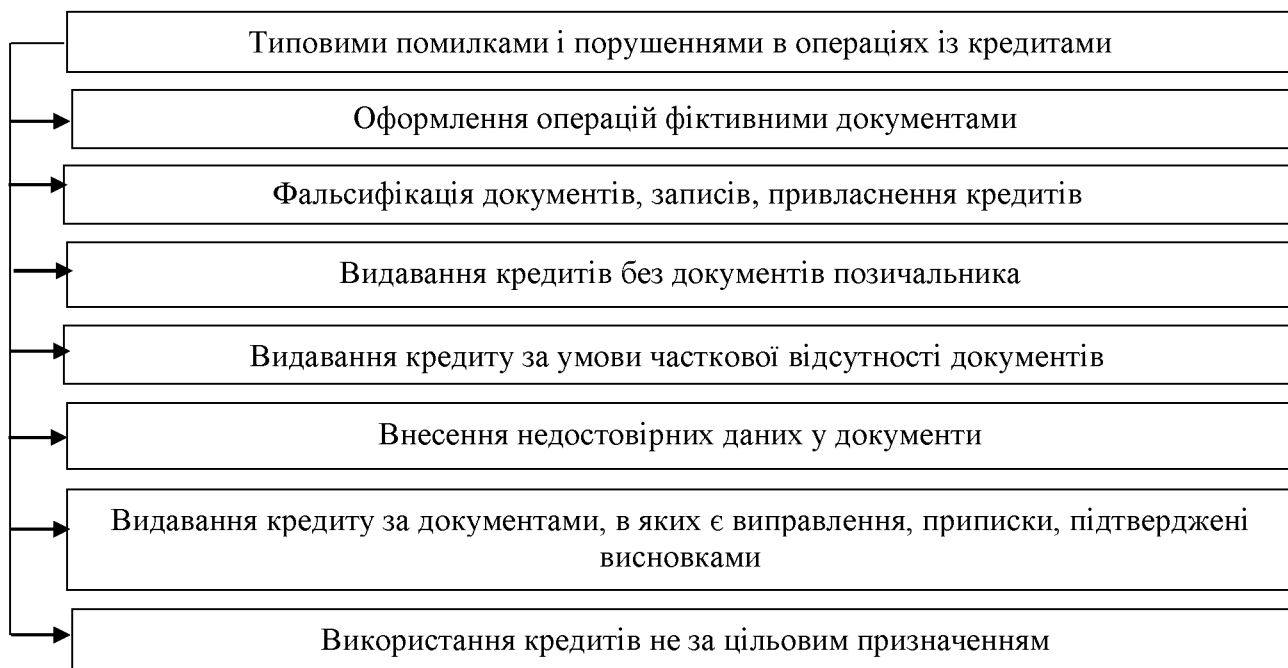

Рисунок 4.5 – Типовими помилками і порушеннями в операціях із кредитами

Джерело: розроблено автором на основі [25]

Розрахунки з постачальниками й підрядниками це ще одна частина зобов'язань, яка потребує ретельного проведення аудиту. Перш за все це пов'язано з тим, що майже всі документи, якими проводять оформлення даного напрямку роботи на підприємство потрапляють ззовні. Тому існують певні фактори аудиторського ризику, обумовлені наступними причинами:

- відсутність багаторазового контролю за первинними документами на стадії їхнього створення й перевірки (як це відбувається з документацією, створюваної на підприємстві);

- складність відновлення відсутніх і виправлення неправильно оформлених документів;

- більша ймовірність несвоєчасного надходження підтверджуючих документів;

– відсутність уніфікації значної частини первинних документів, що підтверджують здійснення цих операцій (особливо операцій, пов'язаних із розрахунками за зроблені послуги).

Під час перевірки розрахунків із постачальниками й підрядниками необхідно з'ясувати документальну обґрунтованість здійснених операцій, переконатися в дійсності документів і правильності їхнього оформлення. Аудитор під час перевірки повинен звернути увагу на таке:

– чи є договори на постачання продукції (виконання робіт, послуг) і правильність їхнього оформлення;

– за наявності кредиторської заборгованості необхідно встановити дату її виникнення і причину утворення;

– чи є заборгованість із минулим строком позовної давності, чи вживаються заходи стосовно її стягнення;

– чи сплачений ПДВ із суми авансових платежів, що надійшли в рахунок майбутніх поставок товарів або виконання робіт (послуг) на розрахунковий рахунок або отриманих у порядку часткової оплати по розрахункових документах за реалізовані товари (роботи, послуги);

– правильність ведення аналітичного обліку по рахунку 63, правильність складання бухгалтерських проводок по рахунку 63;

– відповідність записів аналітичного обліку записам у журналі-ордері № 3, головній книзі й балансі (у разі журнально-ордерної форми обліку);

– у разі надходження товарно-матеріальних цінностей, на які не отримані розрахункові документи, необхідно перевірити, чи значаться ці цінності, що надійшли, як оплачені, але перебувають у шляху або не вивезені зі складів постачальників і чи не значиться вартість цих цінностей як дебіторська заборгованість;

– чи здійснювалася інвентаризація розрахунків (необхідно переглянути результати й, у разі потреби, провести зустрічну перевірку розрахунків);

– повнота оприбуткування матеріальних цінностей. Необхідно зіставити дані про їхню кількість і вартість по платіжних документах з даними

документів на їхнє оприбуткування (рахунків, товарно-транспортних накладних) і показниками аналітичного обліку, звітів руху продуктів і матеріалів;

– правильність установлення цін на матеріальні цінності: чи відповідають вони цінам, зазначеним у договорах поставки;

– правильність списання витрат із кредиту розрахунків із кредиторами на собівартість продукції (робіт, послуг);

– чи пред'являлися штрафні санкції постачальникам і підрядникам у разі порушення договірних зобов'язань;

– правильність відбиття операцій у разі оплати векселями;

– чи пред'являлися претензії постачальникам і підрядникам у випадку невідповідності цін і тарифів, обумовлених договорами; невідповідність якості стандартам або технічним умовам, за брак і простої, що виникли з вини постачальників або підрядників;

– наявність закордонних постачальників, які здійснюють поставку матеріалів за іноземну валюту.

Необхідно уточнити, як ведеться облік курсових різниць, як ці курсові різниці списувалися, а також з'ясувати, чи вироблялося перерахування залишків по рахунку 63 на перше число відповідного кварталу.

Слід зазначити, що до програми проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості можуть бути включені наступні процедури:

1. Аудит достовірності (повноти й точності) фактів надходження оборотних та необоротних активів, відображення в обліку різноманітних робіт та послуг.

2. Аудит постійної реєстрації надходження запасів та отримання послуг.

3. Аудит достовірності первинних облікових документів, якими оформлюються розрахунки з постачальниками й підрядниками.

4. Аудит повноти й точності реєстрації документів в регістрах бухгалтерського обліку.

5. Аудит кредиторської заборгованості за фактом її настання.

6. Аудит розрахунків за неотфактурованими поставками.
7. Аудит операцій за векселями виданими.
8. Аудит проведених операцій за претензіями.
9. Аудит операцій за курсовими різницями.
10. Аудит поточних зобов'язань за розрахунками з одержаних авансів.

Аудит розрахунків з бюджетом та позабюджетних платежів проводиться за тими податками, які нараховує та сплачує підприємство на підставі Податкового кодексу України.

Вважаємо, що до основних напрямків аудиту розрахунків за податками можуть бути напрямки, які продемонстровані на рисунку 4.6.

Проведення аудиту розрахунків із бюджетом ускладнюється на підставі розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліком. Перш за все це має відношення до податку на прибуток. Під час проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості аудитор зосереджує свою увагу на виконанні правил бухгалтерського обліку сум податків і зборів.

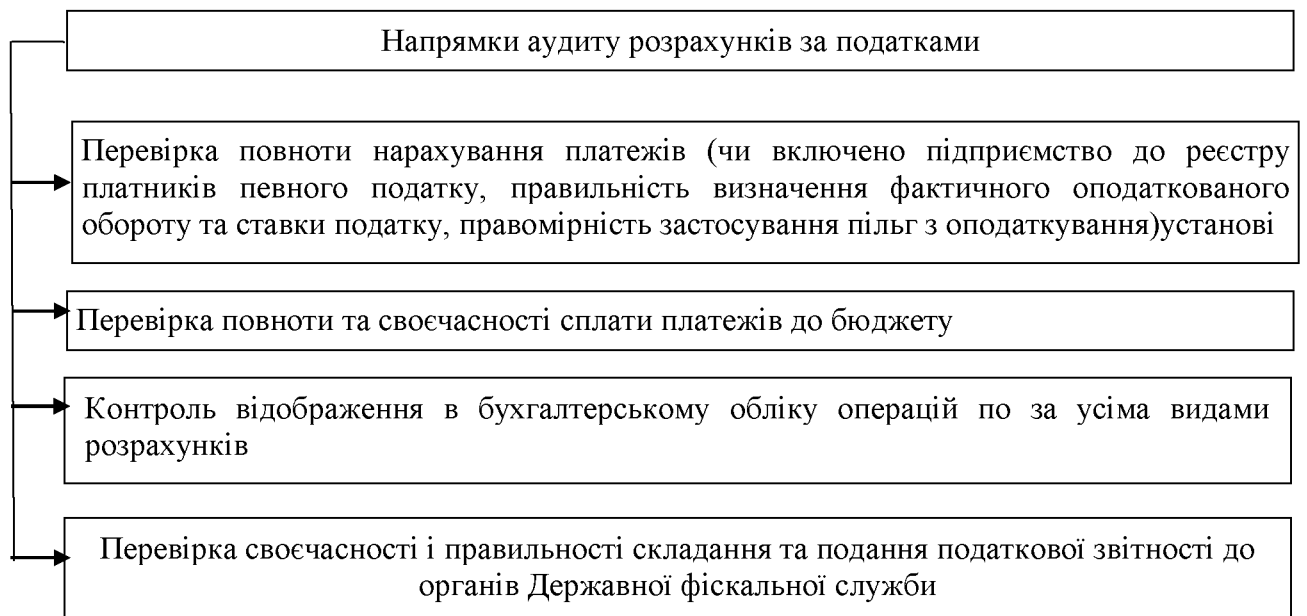

Рисунок 4.6 – Напрямки аудиту розрахунків за податками

Джерело: розроблено автором на основі [27]

Таким чином, значна кількість податків і зборів, недосконалість податкового законодавства, великий податковий тиск на суб'єктів господарювання, необхідність різного відображення тієї самої операції в бухгалтерському і податковому обліку, що залежить від розбіжностей у законодавстві призводять до збільшення властивого ризику підприємства. А з урахуванням великих штрафів, які накладаються на підприємства за порушення податкового законодавства, та пені, що стягується за прострочення платежів, аудиторський ризик врази збільшується. Тому аудит розрахунків із бюджетом є одним із найтрудомісткіших, найскладніших і найвідповідальніших в аудиторській практиці.

Порядок проведення аудиту праці перш за все проводять з дотриманням трудового законодавства; політики оплати праці; зобов'язань з оплати праці; розрахунків за виплатами працівникам; нарахування і утримання із заробітної плати. Основними джерелами інформації аудиту розрахунків з оплати праці можуть бути (рис. 4.7).

Крім того, для аудиторської перевірки розрахунків по оплаті праці аудитор користується такими документами: заяви про прийом, звільнення, трудова угода, акт виконаних робіт, накази: про прийняття на роботу, про відпустки, на відрядження, про роботу у вихідні й святкові дні, про премії, про доплати, на утримання із заробітної плати, підвищення заробітної плати, наряди та розцінки; особиста картка у відділі кадрів, таблиць обліку робочого часу, особовий рахунок робітника, лікарняний аркуш, записка про надання відпустки, штатний розклад, Положення про премії, розрахунково-платіжна відомість, розрахунковий листок, платіжні відомості на видачу авансу, заробітної плати, зведені реєстри, Головна книга й баланс, оборотно-сальдові відомості по рахунках: 23, 30, 31, 641, 65, 661, 663, 91, 92, 93.

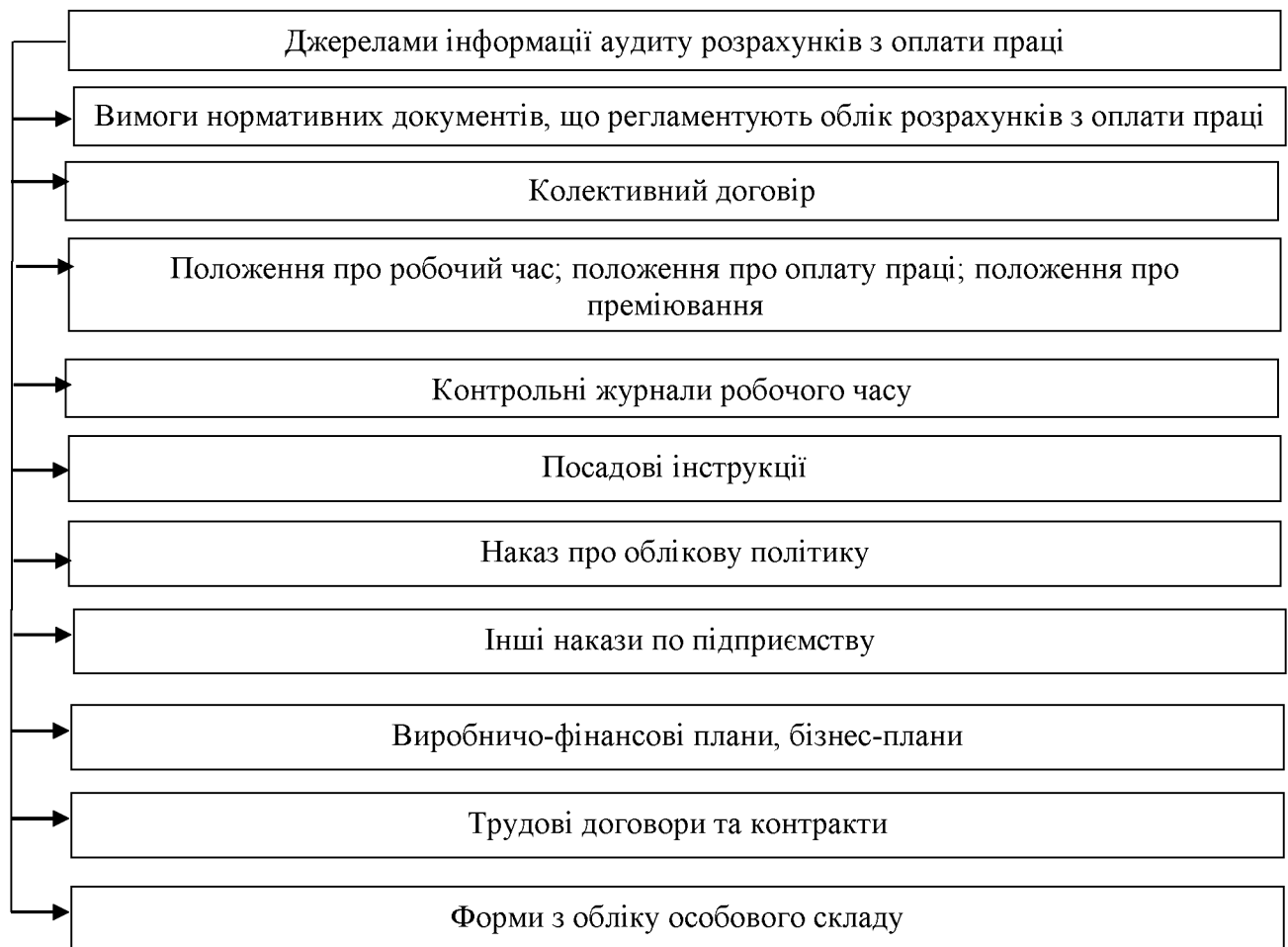

Рисунок 4.7 – Джерела інформації аудиту розрахунків з оплати праці

Джерело: розроблено автором на основі [29] - [37]

4.3 Вдосконалення проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості

Для проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості підприємства як правило запрошуюють незалежних експертів – зовнішніх аудиторів, які в свою чергу за проведення даної функції контролю виставляють значні рахунки до оплати своїх послуг.

Вважаємо, що залучення до проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості внутрішніх аудиторів не зазначиться на зниженні якості його

проведення, а навпаки призведе до мінімізації витрат для проведення контролю за поточними зобов'язаннями.

Внутрішній контроль кредиторської заборгованості на підприємствах України - це регламентована внутрішніми документами діяльність спеціальної служби, заснована на системному науково-обґрунтованому процесі об'єктивного збору, аналізу та оцінки інформації про стан розрахунків з контрагентами та виявлення відповідності їх встановленим критеріям. Діяльність такої служби дозволяє керівництву організації та управлінського персоналу оперативного отримувати інформацію про відхилення від нормальних умов здійснення господарських операцій.

Основна мета функціонування системи внутрішнього контролю (аудиту) кредиторської заборгованості - підтвердити повноту, право, існування і вартісну оцінку сальдових залишків по рахунках розрахунків з постачальниками і покупцями на кінець звітної періоду.

Для досягнення цієї мети фахівець внутрішнього аудиту зобов'язаний встановити:

- причини та винуватців утворення кредиторської заборгованості, давність її виникнення і реальність погашення;
- не пропускаються строки позовної давності;
- які заходи вживаються для погашення кредиторської заборгованості;
- чи проводяться зустрічні перевірки;
- складаються чи акти звірки взаєморозрахунків;
- наявність графіків погашення заборгованості;
- ведеться претензійно - позовна робота;
- чи здійснюється контроль виконання договірних зобов'язань;
- наявність невитребуваних кредиторської заборгованості;
- чи передбачені заходи заохочення, мотивації співробітників на роботу по мінімізації заборгованості.

Будь-яка перевірка підприємства, в тому числі внутрішній аудит кредиторської заборгованості, починається зі складання плану його проведення,

основне завдання якого відповісти на питання: які складові процесу і системи внутрішнього контролю слід перевіряти. Завдання плану на проведення перевірки деталізуються у відповідній програмі, яка є набором інструкцій для контролера, який виконує перевірку, а також засобом контролю і перевірки належного виконання роботи. На відміну від плану перевірки, де містяться загальні рекомендації, в програмі має бути досить конкретно описано, що і як слід перевіряти, на що звертати увагу, з чим порівнювати і т.д.

Програма внутрішніх аудиторів - одна з основних заходів, що забезпечують ефективність системи, - і є джерелом інформації для керівництва організації. Щоб програма внутрішніх аудитів була ефективною, потрібно її планування і управління. В ході проведення перевірки операцій за поточної кредиторською заборгованістю внутрішнім аудиторам необхідно чітко дотримуватися розробленої програми аудиту.

На першому етапі проведення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості необхідно перевірити облікову політику підприємства на предмет закріплення методів і прийомів, що визначають особливості ведення обліку розрахунків з кредиторами в організації (терміни і періодичність проведення інвентаризації, створюється в організації резерв по сумнівних боргах, чи здійснює організація переклад довгострокової заборгованості в короткострокову, порядок оформлення рахунків-фактур і т.п.).

Крім того, на даному етапі внутрішній аудитор вивчає робочий план рахунків організації з метою з'ясування глибини поділу аналітичного обліку в розрізі рахунків з обліку розрахунків. За результатами перевірки внутрішньому аудитору слід зробити висновок про повноту і достатність відомостей про постановку обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами, що містяться в обліковій політиці та робочому плані рахунків. У разі необхідності внутрішній аудитор повинен дати рекомендації щодо виправлення недоліків, виявлених в зазначених документах.

На другому етапі внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості згідно з програмою аудиту необхідно перевірити реальність, повноту і

своєчасність відображення розрахунків з контрагентами в обліку. Внутрішньому аудитору слід, переконатися, що кредиторська заборгованість відображається за моменту переходу права власності.

Факт придбання товарів повинен перевірятися за даними укладених договорів поставки, отриманих рахунків-фактур, платіжних доручень про оплату. Виручка повинна бути відображена по моменту переходу права власності, що підтверджується наявністю виставлених товарних накладних, рахунків-фактур. Також дані суми повинні відповідати сумам, зазначеним у Головній книзі за відповідними рахунками

Внутрішній аудитор обов'язково повинен перевірити чи проводиться списання заборгованості зі строком позовної давності. Для цих цілей складаються так звані реєстри старіння дебіторської та кредиторської заборгованості, що дозволяють ранжувати вимоги і зобов'язання за термінами стягнення та погашення, а також за значимістю, тобто суттєвості сум, передбачуваних до стягнення і погашення.

На цьому етапі також перевіряються результати проведення інвентаризації розрахунків з кредиторами, які дозволяють уточнити розмір кредиторської заборгованості і передбачувані терміни її погашення по великим контрагентам. Списання заборгованості повинно проводитися на підставі наказу (розпорядження) за результатами інвентаризації.

Слідуючи рекомендаціям з проведення внутрішнього аудиту кредиторської заборгованості, підприємство може своєчасно отримувати необхідні дані для оцінки стану розрахунків з контрагентами і своєчасно приймати необхідні дії по оптимізації заборгованості, що сприяє поліпшенню показників фінансового стану. В кінцевому рахунку, все це дозволяє відповісти на питання, чи забезпечують договірні умови розрахунків з контрагентами в потребі організації грошових коштів і чи достатній рівень платоспроможності має підприємство.

Висновки до розділу 4

Під час проведення аудиту поточної кредиторської заборгованості були відзначені найпоширеніші помилки, які виникають при організації та веденні обліку кредиторської заборгованості. Найголовніша проблема - аналітичний і синтетичний облік кредиторської заборгованості або взагалі не ведеться, або організований незадовільно.

Другий момент - порушується порядок інвентаризації заборгованості. На третьому місці - явні помилки при обліку списання кредиторської заборгованості. Замикає «рейтинг» помилок неправильне ведення фінансової документації. В результаті цих недоліків компанія стикається з серйозними проблемами при підготовці звітної документації про діяльність підприємства за підсумками звітних періодів.

Основною метою внутрішнього контролю (аудиту) є визначення фактичного стану заборгованості на підприємстві, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети.

Організаційна структура служби внутрішнього аудиту повинна бути оптимальною. Йдеться про незначний штат персоналу служби внутрішнього аудиту. Необхідно чітко визначити, скільки людина буде працювати в даному структурному підрозділі, визначити коло їх посадових обов'язків. Оптимізація штату служби внутрішнього аудиту залежить, головним чином, від величини підприємства та об'єму перевірок.

Процедура проведення комплектації служби внутрішнього аудиту висококваліфікованими спеціалістами ускладнюється тим, що в даний час відсутні спеціалізовані центри або асоціації, які б забезпечили би потребу організацій у такому трудовому ресурсі. Внутрішній аудитор повинен не тільки володіти обліковими методиками, а й знати процедури контролю а також мати можливість до прогнозування негативних ситуацій, виникнення помилок (об'єктивних), порушень (зважаючи на вплив людського фактора) і знати як їм

запобігти. Якість проведення внутрішнього аудиту багато в чому визначається особистими характеристиками спеціалістів аудиту. Тому, при комплектації фахівцями служби внутрішнього аудиту, необхідно проводити спеціальне психологічне тестування або створювати модельовані ситуації, за результатами яких можна буде виявити наявність у кандидатів таких якостей як відповідальність, чесність, вміння спілкування з керівництвом і підлеглим персоналом, об'єктивність, пунктуальність і інші.

Суттєвим аспектом, що потребує уваги внутрішнього аудитора є оцінка системи контролю з боку бухгалтерії підприємства за станом розрахунків. Як відомо, «запущеність» обліку розрахунків з контрагентами та наявність заборгованості, переважно спірної, свідчить про формальність у здійсненні контрольних функцій головним бухгалтером підприємства. В зв'язку з цим, аудитор зобов'язаний надати оцінку діям чи бездіяльності працівників бухгалтерії, а також зосередити увагу на аналізі організації розрахунково-фінансової роботи, матеріалів листування з постачальниками, ефективності претензійної роботи, ужитих заходів щодо зниження кредиторської і дебіторської заборгованості.

Таким чином, дослідження проблемних питань аудиту розрахунків з контрагентами дозволило:

- визначити, що порядок внутрішнього аудиту розрахункових операцій з контрагентами не повною мірою відповідає сучасним вимогам управління і не забезпечує своєчасність одержання інформації про їх стан;
- узагальнити перелік проблемних питань, з якими стикається аудитор під час здійснення аудиторської перевірки розрахунків з контрагентами на товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги;
- сформулювати порядок проведення процедури аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками, що дозволить внутрішнім аудиторам якісно підвищити рівень здійснюваної перевірки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі було проведено дослідження сучасних методів обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості підприємства, в результаті чого можна сказати наступне.

1. Питання розрахунку між контрагентами, в сучасних умовах господарювання постає доволі гостро, що обумовлено постійним кругообігом господарських засобів і відповідно безперервним відновлення різноманітних розрахунків. Відповідно правильна організація розрахункових операцій забезпечує стійкість оборотності засобів організації, зміцнення в ній договірної і розрахункової дисципліни, а також її фінансового стану. Розрахунки з постачальниками та підрядниками (іншими словами кредиторські розрахунки) здійснюються після відвантаження ними товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг або одночасно з ними з дозволу організації, або за її дорученням. При цьому застосовуються різні форми договорів, з яких найвигіднішою для підприємства є договір купівлі-продажу. Основним документом по розрахунковим взаєминам з постачальниками є рахунок-фактура, яка служить підставою для оформлення відповідних банківських платіжних документів на перерахування заборгованості. Незважаючи на таку популярність операцій, що викликають появу кредиторської заборгованості, нема єдиного підходу до визначення цього поняття та його класифікації. Слід зазначити, що велике значення на відображення в обліку кредиторської заборгованості має правильне встановлення оцінки зобов'язань. В залежності від виду господарської операції підприємства для встановлення оцінки своїх зобов'язань потрібно брати до уваги П(С)БО 11 «Зобов'язання» та інші нормативно-законодавчі акти.

2. Велика кількість спеціалізованої літератури присвячена питанням дослідження обліку, аналізу та аудиту поточної кредиторської заборгованості,

отже у роботі проведене вивчення основних підручників, статей, публікацій за даною темою Також у роботі узагальнені нормативні документи, що регулюють питання, пов'язані з кредиторською заборгованістю. Для проведення обліку поточних зобов'язань в плані рахунків бухгалтерського обліку застосовують клас 6 «Поточні зобов'язання». Даний клас має 10 рахунків, які розкривають наявність у підприємства різних видів поточних зобов'язань перед основними своїми контрагентами, бюджетними та банківськими установами та працівниками. В залежності від виду своєї діяльності в розрізі основних рахунків, які наведені в плані рахунків, кожне підприємство має право розробити робочий план рахунків з проведенням деталізації своїх зобов'язань. Обов'язково, зазначений план рахунків повинен бути затверджений по підприємству Наказом про облікову політику.

3. У роботі визначено строки позовної давності до кредиторської заборгованості та методи управління нею. для того щоб запобігти настанню простроченої кредиторської заборгованості, потрібно встановити контроль дотримання зазначених строків та своєчасно проводити заходи щодо погашення своїх зобов'язань. Слід зазначити, що порядок обчислення строку давності наведені в главі 19 «Позовна давність» Цивільного кодексу України. Щодо списання кредиторської заборгованості можливо дві ситуації: списання до закінчення строку позовної давності; списання після закінчення строку позовної давності. За результатами вивчення наукового матеріалу можна сказати, що основним елементом вдалого управління кредиторською заборгованістю є її своєчасний аналіз і коректний облік. Однією з проблем під час роботи кожного підприємства є здатність максимально швидкого погашення своєї кредиторської заборгованості. Саме для цього необхідно постійно контролювати збалансований обсяг кредиторської заборгованості, підтримувати оборотність заборгованості та відстежувати її структуру (склад). Стійкий фінансовий стан суб'єкта господарювання є запорукою його ефективної роботи, а поточна кредиторська заборгованість є однією з важливих складових механізму будь-якого підприємства.

4. У якості базового підприємства було обране ТОВ «Форінтек-Україна». Такий вибір пов'язаний з професійною діяльністю автора роботи, яка є головним бухгалтером на ньому. Підприємство займається роздрібною торгівлею товарів, здійснює операції з придбання товарів у нерезидентів, є суб'єктом малого підприємництва, а тому складає спрощену фінансову звітність суб'єкта малого підприємництва Форма №1-м. Звітний період для складання фінансової звітності є календарний рік, тобто 12 місяців. Основними господарськими операціями даного підприємства є розрахунково-кредитні операції, пов'язані із закупкою та реалізацією товарів. Послуги, які надає ТОВ «Форінтек-Україна» - ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення. ТОВ «Форінтек-Україна» в роботі з персоналом використовує поряд з нормативно-правовими актами локальні (внутрішні) організаційно-правові документи, а саме: правила внутрішнього трудового розпорядку; штатний розпис; положення про структурні підрозділи; посадові інструкції; положення про оплату праці; положення про преміювання; положення про винагороду за підсумками роботи за рік. Зазначені документи розроблені власником та уповноваженим ним представником (головним бухгалтером) з урахуванням вимог чинного законодавства. Для здійснення поточного бухгалтерського обліку, складання звітності, забезпечення контролю за дотриманням фінансової дисципліни на досліджуваному ТОВ виділено окремий структурний підрозділ – бухгалтерія. До його складу входить головний бухгалтер та його помічник.

5. Проаналізувавши організацію обліку поточної кредиторської заборгованості на досліджуваному підприємстві можна сказати, що правильна організація розрахункових операцій забезпечує стійкість оборотності засобів організації, зміцнення в ній договірної і розрахункової дисципліни, а також її фінансового стану. Для правильної та чіткої організації обліку поточних зобов'язань потрібно виконати завдання, що визначені у кваліфікаційній роботі. Організація обліку розрахунків з банком повинна забезпечити контроль за одержанням та своєчасним погашенням позик банків. Важливим етапом

організації обліку кредитів банку буде забезпечення умов для підготовки необхідного банку пакета документів та кредитного договору, а організація обліку з постачальниками та підрядниками проводиться так, щоб забезпечувати своєчасний (постійний) контроль та попередження настання простроченої кредиторської заборгованості.

6. Документування господарських операцій подібного типу має проводитися згідно закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», у відповідності до яких будь-яка господарська операція суб'єкта господарювання обов'язково має своє відображення в первинних документах, тому облік розрахунків за поточною кредиторською заборгованістю не є виключенням. Тому, для з'ясування строків виникнення та оплати зобов'язань, перевірки розрахунків по заробітній платі (з бюджетом, по страхуванню), перевірки складання та виконання договірних взаємовідносин – потрібно достовірно та за кожним реквізитом проводити заповнення первинних документів. Основний перелік первинних документів на підставі яких проводиться оформлення операцій за поточними зобов'язаннями наведено у таблицях роботи та додатках до неї.

7. Проаналізувавши аналітичний та синтетичний облік поточної кредиторської заборгованості можна зазначити, що для обліку кожного виду зобов'язань є відповідні рахунки. Ці рахунки пасивні. За дебетом в них відображають виконання (зменшення) зобов'язань, а за кредитом – утворення (збільшення) зобов'язань. Згідно з діючим Планом рахунків для обліку поточних зобов'язань призначений весь 6 клас «Зобов'язання». Зміст господарських операцій з обліку кожного з видів розрахунків було проаналізовано й наведено у роботі.

8. Відображення інформації про поточну кредиторську заборгованість відбувається у пасиві балансу. Цьому присвячений третій розділ цього звіту. Баланс є загальнодоступним документом, на підставі якого можна визначити

фінансовий стан підприємства, а також провести аналіз стану, складу, структури та вплив поточної кредиторської заборгованості на роботу підприємства є баланс. Саме у балансі підприємства наводиться інформація, яка відображає облік поточних зобов'язань.

9. Провівши аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства зробимо наступні висновки: досліджуване підприємство ТОВ «Форінтек-Україна» подає спрощену форму фінансової звітності. Проведені дослідження дозволяють сказати, що обране підприємство є прибутковим, працює в основному за рахунок власних коштів, є стійким, ліквідним та автономним, а також легко може перелаштуватися на інший вид діяльності. Однак варто зауважити, що у підприємства нестійка тенденція щодо отримання прибутку та показників ділової активності. Так на фоні позитивного зростання у 2018 році підприємство має негативне зниження прибутку та оборотності у 2019р. Також недоліком є відсутність довгострокового залучення коштів.

10. Під час розгляду основних методик аналізу кредиторської заборгованості у роботі були визначені основні джерела інформації, значимі показники та виділені етапи проведення такого дослідження.

11. Щодо кредиторської заборгованості ТОВ «Форінтек-Україна», то в роботі було визначено, що її кількість зменшується, як і період повернення. Однак була виявлена негативна залежність між дебіторською та кредиторською заборгованістю, на що також варто звернути увагу.

12. Під час аудиту кредиторської заборгованості аудитор повинен посилатися на Міжнародні стандарти аудиту 505 «Зовнішні підтвердження». Відповідно до МСА 505, правдивість аудиторських доказів залежить від джерела їх походження, а також їх характеру та обставин отримання.

13. Основна мета функціонування системи внутрішнього контролю (аудиту) кредиторської заборгованості - підтвердити повноту, право, існування і вартісну оцінку сальдових залишків по рахунках розрахунків з постачальниками і покупцями на кінець звітного періоду.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз: навч. посібник. Львів: Магнолія 2006, 2015. 326 с.
2. Бабаев Ю.А., Комиссарова И.П., Бородин В.А. Бухгалтерский учет / под ред. проф. Ю.А. Бабаева, проф. И.П. Комиссаровой. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 527 с.
3. Багрій К.В. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2012. Вип.11, част. 2. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11\(2\)_6%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11(2)_6%20(3).pdf) (дата звернення: 16.10.2020).
4. Белей С.І., Іванюк Т.І. Особливості організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками як інструменту контролю платоспроможності підприємства. *Інтернаука*. 2018. №19. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2018/19/4269> (дата звернення: 11.11.2020).
5. Біла О.М. Облік кредиторської заборгованості: вітчизняний та міжнародний досвід. *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Економічні науки*. 2016. № 1 (6). С. 29-33.
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир: Рута, 2009. 912 с. - URL.: <http://dt-kt.net/books/book> (дата звернення: 10.11.2020).
7. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Житомир: Рута, 2003. 544 с.
8. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 20 с.
9. Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2014. Вип.11(2). С. 102-110.

10. Горизонтальний (трендовий) аналіз. *Економіка та фінанси підприємства*. 2016. №5. URL: https://pidruchniki.com/1122121364762/ekonomika/gorizontalniy_trendoviy_analiz (дата звернення: 16.11.2020).
11. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку №37. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/МСБО%2037.pdf> (дата звернення: 27.10.2020).
12. Іванілов О.С. Економіка підприємства. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
13. Іванова Н.А. Аудит: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н.А. Іванова, О.В. Ролінський. - Умань : Сочінський, 2018.
14. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навч.-метод. посібник. 4-те вид. К.: Знання, 2004. 190 с.
15. Ковальчук І.В. Економіка підприємства. К.: Знання, 2008. 679 с.
16. Кулаковська, Л. П. Організація і методика аудиту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. - Київ : Каравела, 2019.
17. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. 3-те вид., перероб. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
18. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. №1(2). С. 930-932.
19. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / Пер. з англ. ; за ред. С. Ф. Голова. - К. : Федерація проф. бухгалтерів і аудиторів України, 2010. - 1272 с.
20. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4 (21). С. 255-262.
21. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 2. С. 286-290.

22. Олійник О.О. Аудит навч.-метод, посіб.; Бердян. ун-т менедж. і бізнесу, Каф. обліку, аналізу і аудиту. - Донецьк : Юго-Восток, 2018.
23. Онищенко В.Ю. Кредиторська заборгованість. 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7585-kreditorska-zaborgovanst> (дата звернення: 05.11.2020).
24. Остапченко Н. В. Реструктуризація заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (харчова промисловість). Київ, 2010. 22 с.
25. Петрик О.А. Аудит: практикум. К. : КНЕУ, 2018. 258 с.
26. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: затверджено Наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення 25.10.2020).
27. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17#Text> (дата звернення 25.10.2020).
28. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 02.09.2014 року № 879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. (дата звернення 25.05.2020).
29. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 року № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 01.11.2020).
30. П(С)БО 11 «Зобов'язання»: затв. наказом Мінфіну від 31.01.2000 р. № 20 за станом на 08.02.2014 р. URL: <https://zakon.help/law/20/> (дата звернення: 01.11.2020).
31. П(С)БО 14 «Оренда» від 28.07.2000 р. № 181. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення: 01.11.2020).

32. П(С)БО 17 «Податок на прибуток» від 28.12.2000 р. № 353. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 05.11.2020).
33. П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» від 07.07.99 р. № 163. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 05.11.2020).
34. П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» від 30.07.99 р. Із змінами та доповненнями. № 176 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0553-99#Text> (дата звернення: 02.11.2020).
35. П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р. № 193. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення: 01.11.2020).
36. П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» від 18.06.2001р. № 303. Із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01#Text> (дата звернення: 05.11.2020).
37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 22.10.2020).
38. Пустяк О.В., Демченко Я.М.. Ефективність управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги: обліково-аналітичний аспект. *Економіка і регіон*. 2015. №3 (52). С. 88-95.
39. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. посібник. 7-е вид. Мн.: Нове знання. 2003. 688 с.
40. Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Випуск 4, том 10. С. 66-78.
41. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. 6-те вид. К.: А.С.К., 2001. 784 с.
42. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.

43. Учет - 2000: бухгалтерский и налоговый учет. 13-е изд., перераб. и доп. Т.1. М.: Статус-Кво 97, 2000. 552 с.
44. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання) / В.П. Шило та ін. К: Професіонал, 2006. 288 с.
45. Финансовый учет / под ред. проф. В.Г. Гетьмана. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 2005. 816 с.
46. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
47. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text> (дата звернення 25.10.2020).
48. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. К.: Академія, 2002. 672 с.
49. Чорненька О. Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. *Наукові записки*. 2017. № 2 (55). С. 207-214.
50. Яценко В. М. Аудит: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Яценко, Ю. М. Крот; Черкас, держ. технол. ун-т. - Черкаси: ЧДТУ: Підручники & посібники, 2019. – 418 с.